ANDREI RUBLIOV

Scenariu literar

Autori: Andrei Tarkovski si Andrei Mihalkov Koncealovski

PARTEA I

Cad doboriti la pamint calaretii, scinteiaza in invalmaseala zapusitoare sabii incovoiate, si-au zburlit perii din sageti tataresti prapurii, ce se pleaca, ai cnejilor. Camasi din pinza groasa de casa naclaite de singe, capete rase strapunse de sageti, scuturi rosii sfarimate cu bardele, un cal rasturnat pe spate zbatindu-se cu pintecele sfirtecat. Praf, gemete, moarte.

Iar atunci cind rusii nu mai pot tine piept navalei calarimii vrajmase, iese din padure, cu iuteala fulgerului neobositul regiment de ambuscada al lui Bobrok, zboara peste cimpie abia atingind pamintul, se napusteste asupra tatarilor, ii impinge din spate, si iata-l fugarindu-i acum prin cimpie…Prapurii rosii flutura deasupra calaretilor albi si dusmanul innebunit de spaima cade la pamint cu cal cu tot intr-un nor de praf…

Cimpia Kulikov presarata de lesuri cade ca intr-un lesin in intunericul noptii.

Se crapa de ziua. De-a lungul malului se asterne ceata.

In stepa tacuta acoperita de morti, se isca deodata tropot de copite. Drujnicul rus cu greu deschide ochii.

Pe cimp inainteaza agale prin ceata un tatar calare pe o iapa neagra ca pana corbului. Rusul se ridica putin, isi aduna puterile din urma, cauta in jurul sau prin balta de singe lunecos si rece si da de un palos parasit, dar totul se intuneca pe dinaintea ochilor si pierzindu-si cunostinta, cade cu fata in jos.

Calul tatarului sare, se smuceste intr-o parte, o ia la fuga prin stepa si ecoul acestei goane nebune rasuna deasupra Donului nemiscat. In pieptul tatarului e infipta o sageata. Fusese mai demult ucis, dar calul l-a scos, asa mort cum era, din macelul de ieri, si iata-l cazind abia acum, cind iapa corbie pornise in galop, zburind in intimpinarea soarelui.

Mascariciul. Vara anului 1400.

Dimineata insorita. Pe poarta deschisa a minastirii Sfintei Treimi intra la pas doua care incarcate cu butoaie de stejar. Caii in spume trag din greu : isi indoaie genunchii si, ca sa-si faca povara mai usoara, rasucesc partea de linga oiste a carutei, cind la dreapta, cind la stinga.

Pe drumul ce duce de la minastire in jos, spre izlazuri, coboara trei oameni : Kirill-treizeci de ani, Daniil Cernii-patruzeci si Andrei-douazeci si trei. Toti trei poarta haine monahale, ponosite si iesite de soare.

De dupa grilajul bisericii iese in fuga cu sufletul la gura un slujitor minastiresc, isi roteste iscoditor primprejur ochii speriati si le striga din urma :

- Parintele zice sa va intoarceti! Va roaga! N-are cine, zice, sa zugraveasca icoanele! Pentru numele lui Dumnezeu, zice!
- Ei haide, ajunge! – raspunde fara sa se opreasca Kirill.
- Ia-o din loc! Treaba asta nu-i de tine!
- O sa va para rau ! – tipa slujitorul cu o inversunare neasteptata cit il tine gura. O sa va tavaliti la picioarele preasfintitului. N-o sa va ierte atunci preasfintitul !
- Bine, bine, om vedea noi!...-se otaraste Kirill.
- Nu te potrivi, Kirill, sa mergem. – il zoreste Daniil.

Gardul de lemn si clopotnita Treimii se fac tot mai mici si mai mici si pare tot mai inalta colina pe care este asezata minastirea.

E zapuseala. Monahii covirsiti de arsita si de asteptarea furtunii merg tacuti prin lunca cu iarba necosita.

- Unde o sa poposim peste noapte?- intreaba alene Kirill.
- Nu stiu, - abia raspunde Daniil,- cind o fi sa minem vom vedea.
- Acusi o sa inceapa ploaia, spune incet Andrei.
- Ce tot zanganeste acolo la tine?- il intreba Daniil pe Kirill facind semn cu capul spre traista-i plina.
- Duc cu mine icoanele.
- Care icoane?
- Icoanele mele-zimbeste Kirill- toate pe care le-am zugravit aici, le-am luat cu mine!
- Nu-i bine…-suspina Andrei.
- Ce?- intreba Kirill.
- Ca plecam de la Treime…
- Vom vedea ce-i de facut. Poate o sa ne apucam de negot, ori ar fi mai bine sa dam cu dobinda parale taranilor, asa cum face preasfintitul. Ce ziceti? La minastire curind o sa inceapa sa vinda, sa-si schimbe rublele ruginite…Negustorii.
- La Moscova o sa fie mai bine- zice Daniil.

- Asa esti tu Andrei de cind te stim- observa Kirill- zici intr-un fel, apoi intr-alt fel…Ba e lae, ba e balae.

- Doar am luat cu totii laolalta hotarirea- incheie vorba Daniil

Merg in semintunericul dinaintea furtunii de-a lungul lizierei, pe linga stogurile de fin risipite ici-colo.

- Imi pare rau si pace- suride cu rautate Andrei si, privind in sus, isi intinde mina in intimpinarea ploii care prinde sa-si cearna picaturile.- Iata ca a si inceput sa bureze ! Nu stiu de ce, dar mi se pare ca n-o sa ma mai intorc aici niciodata.

- Da- il aproba Daniil- hai sa luam spre pilda chiar si mesteacanul asta. Umbli prin fata lui, nu-l bagi de seama si stii ca n-o sa-l mai vezi niciodata. Iar el, uitati-va cum s-a inaltat…O frumusete!

- Fireste- zice Andrei- Zece ani!
- Noua- il corecteaza Kirill.
- Noua, tu, iar eu zece.
- Ba nu. Eu-sapte, iar tu-noua.

Andrei isi musca buzele si, intunecindu-se la fata gindeste la anii petrecuti la Treime.

- Iar acolo, la Moscova, si fara noi, zugravi or fi cita frunza si iarba. Nu-i asa Daniil?- isi intreaba Kirill ortacul mai mare.

- Nu face nimic, o sa ne gasim si noi ceva de lucru. Iar daca nu le suntem noi de trebuinta, o sa ne fie ei buni de ceva. Iti spun eu ca nu face decit sa te uiti la Teofan Grecul ca sa cazi pe ginduri pentru o viata intreaga.

- Toate astea-s , fireste, adevarate- suride Andrei, dar nu stiu de ce te apuca tristetea…Te simti poate nedreptatit, ori ce-o fi?

Bubuie tunetul, cerul se intuneca, ploaia torentiala rapaie pe spinarile calatorilor.
Ridicindu-se poalele anterielor, ei fug spre satucul care abia se zareste prin pinza deasa a ploii.

Linga izba de la marginea satului- un sopron cu pamint lipit pe jos, cu un perete pe care atirna hamuri, secere si greble.

Linga perete, chiar pe perete si pe lavita murdara de balegar sed citiva tarani. Jos- o galeata cu braga si o oala de lut. Taranii rid zgomotos, striga, iar prin sura se zbuciuma un omulet pricajit cu un cap mare. Batind cu putere daireaua, omul cinta cu glas patrunzator despre un boier caruia i s-a ras barba si despre mila ce-l apuca pe el, omuletul, de nenorocitul boier, facut sa semene acum cu o muiere si nevoit sa se ascunda de rusine prin unghere dosnice.

Ritmul cintecului se accelereaza, cuvintele lui curg repede unul dupa altul, isi pierd sensul si suna a descintec, dar taranii nu mai pot de ris pentru ca mascariciul isi scoate atit de caraghios pintecele inainte si face niste mutre atit de hazlii, incit sensul cintecului e limpede si fara cuvinte. Iar dansul se accelereaza intr-una, mascariciul agita daireaua lovindu-se cu ea cind peste genunchi, cind peste frunte si sunetul se intensifica, fara intrerupere, creste. Omuletul topaie prin sura si toate din jurul lui-taranii care mor de ris, peretii varuiti, atirnati cu hamuri, capestre, seceri, ferestruicile prin care se vad suvoaiele repezi ale ploii torentiale, cei trei calugari in pragul usii, si mascariciul insusi, cu camasa infoiata de repeziciunea jocului, scotind neobosit atitea sunete de veselie- se contopesc intr-un carusel dezlantuit al veseliei.

Mascariciul sare pe genunchii unui taran, de-acolo pe lavita, de pe lavita face in aer o tumba; cade pe podea, apuca un smoc de fin, si-l pune pe cap si se tiraste in patru labe imitind in hohotele de ris ale privitorilor, pe boierul pintecos care moare de rusine. Brusc inceteaza apoi sa strige, trece la o soapta isterica, repezita, si la un zanganit incordat si retinut de dairea, sare cu un suierat la loc, isi trage jos pantalonii si in hohotul homeric de ris al privitorilor scosi din minti, arata tuturor fundul sau alb, slabanog. Este momentul culminant. In sfirsit, mascariciul se ridica in miini si, agitindu-si sus picioarele, guitaie cit il tin puterile, dar, subit, tresare, cade la pamint. Uitindu-se speriat la calugarii ce stau in usa, sufla greu si broboane mici de sudoare s-au oprit atirnate de virful nasului sau lung.

Toti se intorc spre usa. Se asterne tacere.

Unul dintre tarani, probabil gazda, se ridica din locul lui.

- Ce s-a intimplat?- intreaba el intr-un tirziu.
- Ce sa fie? ne-am adapostit de furtuna- spune Daniil.

Stapinul isi aduna tacut farimiturile din barba si-si muta privirea mohorita de la mascarici la taranii uzi leoarca, apoi la calugarii cu ciorchini de apa prelinsa de pe streasini, pe spate.

- N-o sa va incurcam…Voi veseliti-va…

Gazda zimbeste si propune obraznic :

- Ceva braga n-ati vrea? Sunteti uzi pina la piele.
- Nu bem- raspunde respectos Kirill- Va multumim.

Ploaia toarna fara incetare, umfla pe apa tulbure a baltoacelor basici care aluneca incet dupa vint.

Mascariciul deschide usa cu o lovitura de picior, iese in curte, isi scoate peste cap camasa si-si expune torentelor ploii obrazul infierbintat.

Andrei priveste indelung spinarea lui slaba ca de copil si asteapta cu nerabdare sa se intoarca spre el.

In sfirsit mascariciul isi pune camasa si urca in pridvor. Cind intra in sura e greu sa-l mai cunosti: pare imbatrinit cu zece ani, adus de spate, privirea-i este obosita si indiferenta. Andrei ii intilneste privirea si isi da seama ca gindurile mascariciului zboara acum undeva departe-departe, ca nu-i nimeni mai singur decit el pe lumea asta mare.

- Da- a…Dumnezeu l-a facut pe popa, iar dracul- pe mascarici- murmura Kirill, se scoala si iese din sura.

Apoi dintr-o data rasuna o izbitura in perete si un strigat disperat. Andrei alearga primul la usa, o deschide larg si vede doi tarani care s-au luat la bataie sub ploaia torentiala. Unul din ei, cu gitul infasurat intr-o cirpa murdara, se scoala cu greu in picioare, probabil in urma unei lovituri, iar celalalt- un vlajgan roscovan-smulge cu furie din gard un par si urla :

- O sa-ti arat eu tie, pramatie de la Smolensk, cum sa trancanesti fara rost.
- Iar de voi, de moscoviti, rid si muierile !-desprinzind toporul de pe butuc se rasteste cel de la Smolensk.
- Vrei sa spui poate ca si muierea mea isi face de cap?!
- A ta, nici nu incape vorba, isi face de cap mai dihai decit toate celelalte!
- A-a-a !- striga innebunit de furie roscovanul si da sa-l loveasca cu parul.

Andrei se repede ca o sageata la cei incaierati.

- Ce aveti fratilor?! Ati turbat, ori ce v-a apucat?

Mascariciul se atirna de par ca sa-l impiedice pe taranul care se sufoca de furie, sa dea o noua lovitura.

- Lasa parul! Auzi ce-ti spun? Tie-ti spun, ori cui?

Andrei se propteste in pieptul voinicului de la Smolensk, incearca sa nu-l lase sa se apropie de potrivnic, dar picioarele i se desfac alunecind in clisa si cel de la Smolensk, agitind cu inversunare toporul, se apropie incet de dusmanul sau. Taranii alearga si se aseaza intre ei. Vlajganul din Smolensk intelege atunci ca nu va fi lasat sa se razbune pentru lovitura si arunca spre vrajmasul sau toporul. Toporul zboara lovindu-l cu coada pe Andrei peste genunchi. Mascariciul apuca roscovanul de miini si-l trage spre sura.

- Haide, astimpara-te! Priveste cum toarna cu galeata…haide…haide. Iar muierile, ce sa mai vorbim! toate-s, frate, facute dupa acelasi calapod, toate muierile noastre…

Cel din Smolensk se arunca din nou sa-l ajunga pe roscovan, dar Andrei il apuca de capatul cirpii rasucite in jurul gitului. Se aude un priit de pinza rupta, toti se intorc si tac speriati : pe gitul vlajganului de la Smolensk apare de sub cirpa un cerc de fier cu capetele nituite, iar de cerc atirna un lant.

- Aha-a-a! zbiara cu o bucurie rautacioasa roscovanul si se arunca asupra celui din Smolensk, care inlemneste, ramine buimac, si-l trage de capatul lantului. Fugar! e fugar, fratilor! Ia te uita! Va sa zica din astia-mi esti?

Cel din Smolensk se zbate zadarnic sa scape.

- O sa-ti pun eu capul pe butuc! Fratilor!- urla roscovanul aproape in extaz. Asta-i un fugar! Ma port cu el ca un om cinstit, iar el…Sa vezi numai! Aha-a! Nu incape indoiala ca i-au si mirosit urma. Hot imputit!

Trage lantul si capul iobagului se balangane fara vlaga, ca la un om beat. Dar iobagul isi aduna fara de veste puterile din urma, cu o lovitura puternica il arunca in noroi pe roscovan si agitind lantul in jurul capului, spune ragusit :

- Ia sa vedem cine are curaj?! Haide, apropiati-va! Ei?!
- Uite-asa iti bagi sufletul in pacat- bombane gazda, uitindu-se in jur.

- Tineti-l baieti ! Toti dintr-o data !- nu se lasa roscovanul, ridicindu-se din baltoaca. Ce mai asteptati ?

Dar taranii, se vede, vor sa se tina deoparte, n-au chef sa se incaiere.

- Ia mai inceteaza si tu!- il intrerupe ingrijorat mascariciul. De ce sa-l tinem?

- Cum adica « de ce »? Ca sa-l predam drujinicilor…Nu pricepi nici atit?

- Cum de nu!...dar dupa aceea umbla si dovedeste ca nu s-a ascuns la noi in sat- suiera gazda la urechea roscovanului.- Desteptule!

- Asta spun si eu- ii ia pe soptite vorba din gura mascariciul adresindu-se taranilor. Iar pe urma, poftim si noi in lanturi ! De la cine ai fugit?- intorcindu-se spre fugar, intreaba el.

- Ei ?! Care vine intii ?- intreaba incet acela, stringind in mina lantul.

- Ei, pe tine ce te-a apucat? Ce-i tot faci vint lantului? Ce tot ii faci vint?- zbiara la el un taran plesuv si, atunci cind fugarul intelege ca nimeni nu are de gind sa-l atace, continua- Pleaca baiete de aici in pace pina esti intreg- si se uita intrebator la tarani.- Ce ziceti?

- Ai dreptate…-zice o voce de bas,- pe urma nu mai scapi de belea.

- Lasati-l mai bine sa se care in cele patru vinturi !- incheie bucuros mascariciul.

Taranii se intorc in sopron linistindu-l din mers pe roscovan.

- Lasa-te pagubas ! ce, parca tu esti cel de la care a fugit? Tu singur, una-doua, si gata, te pomenesti in groapa, si-i tot dai zor cu « fugarul ». Ei, am ispravit acum!...Haidem mai bine sa tragem o dusca.

In sura e liniste si pace. Cineva sforaie intr-un colt in fin, incalzit de braga tare, altii s-au intins pe lavita, vorbind intre ei pe indelete. Andrei sade pe jos linga perete, freaca cu mina piciorul lovit si priveste pe fereastra cea mica suvoaiele cenusii ale ploii prin care abia se zareste drumul de la intrarea in sat si-l vede pe Kirill care sta in mijlocul drumului intre doi calareti. Vorbesc despre ceva, dar nu se aude despre ce anume, din pricina ploii.

Mascariciul atinge incet strunele guslei- fiecare de citeva ori- si-o acorda. Suna o struna, a doua, a treia…Dogit, uniform.

- Oameni buni ! rasuna pe neasteptate o voce ragusita.

Toti se intorc. In usa sta fugarul din Smolensk. Murdar, ud de ploaie, cu lantul care atirna greu pina la pamint, pare nenorocit si fara aparare.

- Desferecati-ma- se roaga el, uitindu-se la tarani cu privire plina de deznadejde.- desfaceti-ma. In numele lui Hristos va rog….Nu sunt hot…

Toti tac. Roscovanul vrea sa spuna ceva, dar fugarul cade in genunchi inaintea lui.

- N-am mai putut sa rabd si am fugit…Pentru datorii m-au facut rob…n-o sa mai am zile…o sa ma omoare in bataie. Nu sunt hot. Am fost liber. Desferecati-ma, fratilor…

Roscovanul intinde mina, isi intoarce capul privindu-i jenat pe tarani si cu degetele-i neindeminatice, butucanoase, pipaie niturile cerculuie din jurul gitului…

Deodata, usa se deschide cu zgomot si in prag apar citiva drujnici. Inaintea lor un tinar blond, chipes, lat in umeri. Fugarul abia apuca sa se ridice repede din genunchi si trintindu-se pe lavita, alaturi de roscovan, isi cuprinde gitul cu palmele. Coboara o tacere mormintala. Sezind pe podea, mascariciul se uita la cei ce au intrat, cu o privire serioasa, nedumerita. Gazda se zapaceste pina intr-atita incit nici nu iese in intimpinarea oamenilor cneazului, continuind sa sada pe lavita. Frumosul drujnic ii face semn mascariciului sa se apropie. Acela se scoala de jos si merge incet spre usa, privindu-si dusmanii de moarte cu un zimbet intrebator. Drujnicul face un pas inainte, il apuca cu o mina de guler, iar cu alta de turul pantalonilor, il ridica ca pe un fulg deasupra capului si-l izbeste de perete.

Cu un geamat surd se izbeste mascariciul de zidul varuit, cade pe podea si ramine acolo, cu fata la perete. De sus cad peste el zanganind o furca, o grebla de lemn si o roata grea. Doi il apuca de picioare si-l tirasc in strada. Chipesul se uita la gazda cu o privire plina de intelesuri, ia de jos guslea si iese si el dupa ortacii sai.

Toti stau cu privirile plecate si tac uluiti. Usa scritiie incetisor, iar in prag apare Kirill. Se uita un timp la taranii tacuti apoi se aseaza in prag.

- Unde ai fost? il intreaba Andrei intr-un tirziu.
- Afara.
- Unde?

Kirill isi ridica spre Andrei privirea nedumerita si repeta linistit :

- Afara.
- Poate ar fi timpul sa plecam?- zice Daniil cu fata crispata.

Toti trei se scoala in tacere si ies in drumul transformat intr-un riu lat si tulbure.

Calugarii inainteaza cu greu in cimpia pustie, dospita de apa. Departe in zare se vede prin perdeaua tulbure a ploii un copac singuratec. Calugarii merg spre el si dupa o bucata de vreme se opresc sub un stejar tinar cu frunze tari, lucitoare. La poalele lui pamintul e aproape uscat.

-Toate pacatele salasluiesc in ele- continua convorbirea Kirill- de la muieri purcede pacatul. Sa luam macar si Sfinta Scriptura. Eva l-a adus pe Adam in ispita…una si buna e in capul lor. Una si buna.

- In capul cui e una si buna?- intreaba Daniil- Daca vorbesti asa, ai face mai bine frate sa nu te mai atingi de muieri.

Kirill ride suparat si se uita la Andrei :

- Si cam cine are voie sa se atinga de ele?
- Va place si voua sa vorbiti despre ceea ce habar n-aveti. « Muieri »…
- Cum adica « voua »?

Daniil continua :

- Cu vreo cinci ani in urma am trecut prin Moscova. Am ramas citva timp acolo sa reinnoiesc niste icoane. Si am stat pentru icoanele acelea pina in toamna. Tocmai din aprilie. Ma pregateam sa plec, cind a inceput impresurarea orasului….Au inconjurat zidurile din toate partile. Si stau o saptamina, stau doua. Cneazul a plecat la Kostroma cu familia, zicea, ca sa adune drujina. Atunci moscovitii au hotarit ca sa apere singuri orasul. De-a lungul zidurilor stau insirati oameni, drujina, toti asteapta, nu dorm, cad din picioare de obositi ce sunt, iar tatarii taraganeaza. Femeile, copiii si batrinii n-au iesit din catedrala doisprezece zile. S-au rugat lui Dumnezeu intr-una. Apoi a venit foametea si au inceput tot felul de boli : intr-o zi cade omul la pat, a doua zi ii ies pete intunecate pe trup, iar a treia zi si-a si dat duhul. Ei si atunci au cerut tatarii rascumparare- cinci mii de ruble bani si doua convoaie de care pline cu par de muiere. Doua convoaie! Asa sa stiti, zic ei, daca va rascumparati, plecam, iar daca nu, sa nu cautati sa dati vina pe altii.

Ei, asa parca vad si acum in fata ochilor cum se rinduisera nu departe de oras femeile si fetele intr-un sir lung si pornira inainte intre doua rinduri de butuci. Iar linga fiecare butuc sta cite un tatar cu sabie, iar al treilea se asezase linga tocila sa ascuta sabiile. Sabiile se tocesc repede de par. Tatarii calari au imprejmuit tot cimpul, iar dupa ei stau taranii, bolnavi, slabiti ca vai de lume si se uita.

Ma uit si eu. Merg femeile, fetele si nu le vezi tu o lacrima pe obraz, parca sunt de piatra. Si in fata lumii isi scot broboadele, cu rusinea lor rascumparind barbatii si Moscova. Isi scot broboadele, se apleaca pe butuc, iar paginul le prinde cu o mina coada, iar cu cealalta, hirst ! cu sabia. Si aseaza coada pe un morman mare cit toate zilele. Iar ceva mai departe, ginditi-va si voi, stau barbatii, tatii, feciorii lor! Si nu pot face nimic. Stau si eu si privesc, si simt ca ma inabus, nu pot sa rasuflu, ma-ntorc si dau cu ochii de el. Sta si-si holbeaza ochii la femeile pingarite…Ti-aduci aminte, Andrei?

- Ce ?- intreaba Andrei privind ingindurat prin ploaie.
- Ti-aduci aminte de cimpul fecioarelor ?
- Nu…
- Nevasta ai avut? intreaba Kirill.
- Am avut,- raspunde Daniil.- A murit, iar peste cinci ani am plecat la minastire.
- Ai iubit-o?
- Nu stiu…nu, cred ca n-am iubit-o…

Ploaia toarna fara incetare, izbeste frunzele, sare in basici pe apa baltoacelor. Andrei suspina, se uita in jur si spune fara de veste:

- Pe mascarici l-au ucis fara de nici o vina…

Teofan Grecul. Iarna anului 1401.

Acoperisuri, acoperisuri cernute cu zapada, pereti negri de birne, garduri de lemne fara sfirsit, de dupa care se aude din vreme in vreme latratul ragusit al ciinilor. O incilceala de strazi inguste, laturalnice si stradute. Suburbia Moscovei. Iarna. Ninge.

Pe strada, alunecind prin hirtoapele drumului brazadat de urmele carutelor, un taran sfrijit cu picioare strimbe cara istovit, la capatul puterilor, o scindura imensa pentru zugravitul icoanelor. Alaturi merge cu pasi mari un vlajgan vinjos si-i da sfaturi.

- Stii de ce ti-e greu? Te superi si te umfli, de asta ti-e greu si obosesti repede.

Omul cel mic nu raspunde, gifiie si se uita cu luare aminte pe unde calca.

- Nu te umfla, si nu te otari, atunci o sa-ti vina mai usor. Incearca !

Taranul aluneca pe zapada, mai-mai sa cada. Cu o suprema incordare a puterilor reuseste sa-si pastreze echilibrul.

- De ce crezi ca sunt atit de sanatos?- continua didactic vlajganul.- Pentru ca sunt vesel. Nu se lipeste de mine intristarea. Ei, de ce taci ?

- Tot de aceea ai fi poate si bogat? se aude de dupa scindura glasul celui mic.

- De unde ai mai scos ca sunt bogat? A? De unde ai mai scos-o si pe-asta?- nu intelege vlajganul.- De ce taci?

Ies amindoi la rascrucea drumurilor. Omuletul pune scindura pe zapada, cu greu se indreapta din sale si spune suflind din greu :

- Acum, pina la Zaciatie ai s-o cari tu. Iar de tacut, tac pentru ca scindura e grea.

Zdrahonul umfla cu usurinta scindura-n spate.

- Si ce ti s-o fi nazarit ca e grea? Asta-i greutate?
- E grea pentru mine pentru ca-s slab.
- Da’ stii tu de ce esti slab? Pentru ca te umfli si te infurii intr-una.

Dispar dupa colt, iar din strada de alaturi ies la rascruce Andrei, Kirill si Daniil.

- Naiba mai stie, tot case noi…nu mai intelegi nimic- bombane Daniil privind in jur.

- Nu vrei sa ne spui cum sa ajungem la Voznesensk?- intreba Andrei pe o nevasta tinara care-si face de lucru linga fintina cu o galeata acoperita cu gheata.

- Se poate pe aici-arata ea in partea unde au apucat-o cei doi tarani cu scindura,- dar se poate si pe acolo.

Si calugarii se infunda din nou in labirintul stradutelor inzapezite, strinse in amindoua partile de garduri negre.

- O fi vorbind ruseste?-intreaba Kirill.

Nu-i raspunde nimeni.

- Teofan o fi vorbind ruseste?

- O fi vorbind, poate,- raspunse Daniil.- traieste de vreo douazeci de ani in Rusia. De ce sa nu vorbeasca?

Andrei si Kirill pasesc repede, iar Daniil abia ii ajunge din urma.

- Si ce fel de …grec o fi fiind si el?- intreba Andrei.

- Pai se vorbeste in toate felurile- spune Daniil, straduindu-se sa-si ajunga tovarasii- pina nu vezi singur cu ochii poti sa zici ceva ? Ei nu, fratilor, faceti bine si nu mai alergati asa ! Eu nu pot umbla atit de repede…

- Zic unii ca-i mic la stat, cu un nas lung uite-asa-a! Cocosat si rau, de te-apuca groaza- zice Kirill.

- E frig…observa Andrei si se loveste cu palmele peste fata. Mi s-au facut buzele ca de lemn…

Calugarii traverseaza o intretaiere de drumuri si dispar dupa cotitura. Din strada vecina apar taranii cu scindura, pe care de data asta o cara vlajganul. Cel mic merge alaturi.

- Ti-e greu?- intreaba omuletul.

- Ai face mai bine sa nu ma bati la cap.

- Si zi, nu ti-e greu deloc?

Vlajganul aluneca cit colo la cotitura si se sprijina de gard.

- Asta-i ultima data cind mai lucrez cu tine- miriie el printre dinti.

- Ei, prietene, n-ai vrea sa duci pina mai incolo in sanie scindura asta? Rubedenia mea e la capatul puterilor !- tipa taranul cel mic in urma saniei care se indeparteaza repede.

- Du-te tu, stii unde?- se ratoieste vlajganul desprinzindu-se cu greu de gardul salvator.

La raspintie ies cei trei calugari.

- Nu pot pricepe cum de poate lucra in fata lumii?- se mira Andrei.

- Si de ce sa-i fie frica de lume?- ride Daniil. Doar nu e hot. Ce-i pasa?

Toti trei sunt intr-o stare de agitatie si de buna dispozitie.

- Asta asa-i, dar eu in fata lumii n-as putea zugravi nimic,- spune Kirill.

- Da, intr-adevar,- aproba Daniil,- si nici noi nu suntem hoti.

- Ce-ar fi sa nu ne lase?- zimbeste Andrei.

- De ce adica sa nu ne lase?- se mira Daniil. Unii spun ca lumea-i lasata sa se uite. El zugraveste, iar oamenii se uita. Cica ar zugravi repede. De-a dreptul cu culorile. La Novgorod o batrinica a venit dimineata, tocmai cind lui i se adusese scindura. Iar pe seara icoana era gata. Toti au plecat, singura batrinica a ramas. A stat, a stat, s-a uitat, s-a uitat si a murit.

- De ce?- intreaba uluit Kirill.

- Cum de ce? De spaima!

- De care spaima?

- Ei, o fi apucat-o spaima si a murit.

- Ia mai lasa glumele !- zice impresionat Andrei.

- Uite si catedrala,- spune Kirill, oprindu-se in mijlocul strazii. O vedeti ? Iat-o !

Linga intrarea in catedrala forfoteste multimea agitata. Aicea-s si drujnici si oraseni bogati si slugi de la curtile boieresti. Linga usa, cei doi tarani se straduiesc sa strecoare scindura buclucasa prin deschizatura ingusta a intrarii in biserica. Scindura nu intra. Taranii, cu hainele ude, isi lipaie picioarele in pridvor, ciocnesc lemnul sunator de piatra aspra a catedralei. Vuieste multimea.

- De ce nu dau drumul?

Slujitorul minastiresc care se agita in jurul taranilor cu scindura striga speriat in partea unde-i multimea.

- Ce v-a apucat?!...Teofan abia ieri s-a intors de la Novgorod, iar tu te bagi cu « nu da drumul ». Astazi s-a dat porunca sa nu se dea drumul la nimeni!

- Abia a venit si pe data s-a poruncit sa nu se dea drumul !- i-o intoarce suparat cineva din multime.

- I-o fi frica sa nu facem gaura in scindura privind?!- se infurie un batrin lung si slabanog. L-a apucat trufia pe Grecul nostru, asta-i!- tipa el ascutit si se intoarce, fara sa plece insa, tragind nadejde ca o sa se dea drumul.

Taranii reusesc in sfirsit sa impinga scindura prin orificiul usii si dispar amindoi in catedrala. Slujitorul ii urmeaza cu pasi marunti. Uruie zavorul greu al bisericii.

- Ne-am uitat de ne-am saturat,- bombane Andrei si incercind sa se incalzeasca tropaie din picioare.
- Am spus eu ca n-o sa ne dea drumul,- spune Kirill.
- Sa mai stam nitel,- isi face curaj Daniil, poate c-o sa ne dea drumul.
- Cum de nu !-zice dind din mina fara speranta Andrei. Ce mai incoace si-ncolo, hai sa plecam…

In timpul acesta usa se deschide zornaind si ies in pridvor cei doi tarani multumiti, ascunzindu-si in sin cistigul. Indata dupa el apare slujitorul si cu fata schimonosita ca de durere se uita la multime, declarind cu glas ragusit :

- Stati de pomana. Nu se intelege, ce Dumnezeu?!...S-a dat porunca sa nu se dea drumul la nimeni. Nu se poate! Intelegeti?

- Asteptati putin!- zice incet Daniil si incepe sa-si faca loc prin multime spre intrarea in catedrala. Andrei si Kirill cautind sa-si ascunda speranta ii urmaresc manevrele.

- Ia asculta, dragul meu !- i se adreseaza Daniil slujitorului tragindu-l de mineca. Am venit de la minastirea Andronic ca sa privim la frumusetile voastre. Cu mine-s doi tineri. Si ei zugravi de icoane. Ucenici. Poate ne dai drumul? Ce zici?

- Nu-i voie…Doar nu-s eu stapin aici! Nu-i voie!

- Nu esti stapin? Ba esti! De dimineata am venit, am inghetat sloi numai ca sa ne uitam si noi putin cum lucreaza, a?- Daniil pune fara sa-l vada nimeni o moneda in palma slujitorului.- Nu din rasfat am venit, am venit pentru treaba. Si mai am si doi tineri cu mine : Andrei si Kirill.

Prefacindu-se de ochii lumii ca sta in cumpana, slujnicul apuca inelul usii :

- Ma duc sa intreb… Poate o iesi cineva…Stiu si eu?...

Un calugaras sprinten care se foieste intr-una la intrare alearga la Daniil :

- Luati-ma si pe mine cu voi…Ce ziceti? Daca va vor da drumul. O sa ma luati?

Peste citeva clipe slujnicul isi scoate capul de dupa usa si se uita sever la Daniil.

- Cine-i din Andronic? Treceti!

Daniil face semn cu mina si Andrei cu Kirill se strecoara prin multimea indignata.

- Sunt de-ai nostri,- explica slujitorul uitindu-se preocupat la calugarii ce se apropie. Mesteri…Nu mai intra nimeni!

Calugarasul cel descurcaret se uita cu o privire de ciine credincios in ochii slujitorului.

- Si eu sunt cu ei, si eu !- spune el intr-una si se strecoara primul pe usa.

Dupa ce strabat un portic intunecat, ei intra in biserica si se opresc in prag. In catedrala nu-i nimeni.

- Dar unde-i el ?- intreaba incet Daniil. Nu raspunde nimeni. Daniil intoarce capul- pe slujnic parca l-a inghitit pamintul. Lumina mohorita lumineaza domol peretii, filtrindu-se prin deschizaturile ferestrelor inguste ca niste metereze. Abia se contureaza in penumbra boltile inalte, iar intunericul ungherelor ii face pe cei ce au intrat sa-si ciuleasca urechea.

- Si el unde o fi ?- repeta Daniil.
- Nu-i nimeni…- zice incet Kirill.
- Nu se vede nicaieri,- spune dezorientat Andrei.
- Vorbiti mai incet- suiera printre dinti Daniil tovarasilor sai.

Glasurile se zbuciuma inabusite intre peretii intunecati.

- Atita loc in catedrala asta !- spune Andrei si biruindu-si sfiala trece pragul. Incet, obisnuindu-si ochii cu intunericul, iese pasind pe lespezile sunatoare, in mijloc si chipul lui pare fantomatic in semiobscuritatea catedralei.

- Da-a-a…Sa zugravesti coscogea catedrala ca asta…Ce zici Andrei ?- spune Daniil, privindu-i speriat in urma.

- Doamne, ca mare mai e !- observa Kirill.

Undeva, in intuneric se sparge rasunator de lespede o picatura desprinsa de sus. Calugarasul cel pripasit isi intoarce capul in toate partile si-i urmeaza pas cu pas pe ceilalti.

Andrei, ridicindu-si cu mirare sprincenele, se uita la o icoana imensa sprijinita de perete.

Scirtiind se intredeschide in perete o usita joasa, patrunde frigul si se intinde pe lespezi. Calugarasul isi face cruce si trage alarmat cu ochiul la ungherele intunecate.

- Atit ca-i cam intuneric aici. Nu-i asa Daniil?- spune Kirill incordindu-si auzul in linistea adinca.
- Si la ce ar trebui multa lumina? Asa e tocmai bine. Andrei, ce faci acolo ?

Andrei nu raspunde.

- Andrei!
- Veniti incoace…- ii cheama in soapta Andrei.
- Ce-ai spus ?- nu aude Daniil.
- Veniti incoace,- repeta iritat, dar tot atit de incet Andrei.
- Sa chemam poate pe cineva ?- isi pierde rabdarea Kirill.
- Veniti incoace !- striga fara de veste Andrei.

Toti alearga la el, intelegind dupa glas ca s-a intimplat ceva si se opresc perplecsi in fata icoanei lui Teofan.

In spatele calugarilor se aud pasi usori si repezi. Calugarasul se intoarce. Nu e nimeni. Si totusi i s-a parut ca cineva a trecut repede si fara zgomot de la usita cea joasa si a disparut in intuneric dupa o coloana. Calugarasul face cruci marunte una dupa alta si incepe sa murmure : « Nascatoare de Dumnezeu, fecioara, bucura-te… »

Andrei priveste la icoana concentrat si aproape minios. De pe scinduri se uita la el chipul sever al Mintuitorului atotstiutor, care si-a pierdut increderea in oameni.

Roaga-te si te infioara, cel intinat in pacat si condamnat…Si asta a zugravit-o un muritor de rind?! Straduindu-se sa inteleaga posibilitatile sufletului omenesc, Andrei distruge prin forta inchipuirii sale, strat cu strat, priplex cu priplex nuantele tuselor dese, nascute de capriciul geniului lui Teofan, patrunzind pina la suprafata albicioasa a scindurii pentru a urmari nasterea chipului acela inspaimintator, de o mare forta. Straduindu-se sa inteleaga logica imaginatiei straine pe care o tainuie icoana, Andrei se forteaza sa vada felul in care au aparut primele contururi sigure si cutezatoare, cele mai de jos straturi ale vopselei, intunecate si de nepatruns. Iata insa ca prin lovitura penelului se daltuiesc cu un puternic relief buzele ce exprima durerea, nuanta luminoasa si transparenta trece intr-o umbra adinca, si, deodata, pe chipul nedeslusit inca incep sa se astearna cu o infrigurata repeziciune, ca niste cicatrice, proeminente pete de lumina-spatii. Pe nas, pe frunte, pe maxilare, pe ochii care prind viata si se insufletesc. Sunt pete de lumina care reflecta focul ! E o reflectie a incendiului ! Sunt licaririle orbitoare ale fulgerelor. Privirea zbuciumata, plina de repros, strapunge sufletul si nimic, nimic pe lume nu iarta ea in destinul nefericit al omului. Doamne, ce chip !

Rasuna printre peretii goi rugaciunea tinarului speriat. Fata lui Andrei e acoperita de sudoare si pe genele lui tremura lacrimi.

In fundul catedralei apare un batrinel negricios, slabanog, suride si se furiseaza in virfurile picioarelor pe linga pereti. Apoi se opreste la citiva pasi de calugari, asculta « Nascatoarea de Dumnezeu » a calugarasului, trage mult aer in piept, si deodata striga :

- A-a-a-a !!!

Zugravii de icoane se intorc speriati. In fata lor sta Teofan Grecul- slab, ciufulit, cu un nas de vultur, cu un singur dinte in gura.

- Zugravi de icoane, care va sa zica ?- moare el de ris.- Asa mi-au spus,- adauga el si, subit, devine serios.- Sa va uitati ati venit ?

- Sa ne uitam- raspunde Daniil, cercetindu-l surprins cu privirea pe Teofan.
- Uitati-va, uitati-va ! O sa incepem sa dam cu ulei.

El se apropie de icoana, o cintareste gospodareste din ochi privind-o printre gene, scoate cu multa grija de pe suprafata ei lucioasa un fir de praf care se lipise.

Calugarii privesc icoana, iar Teofan ii observa piezis.

Andrei se uita la grec cu atentie.

- De ce te uiti la mine, uita-te acolo, spune Teofan lui Andrei.
- Se spune ca zugravesti repede ?- intreaba Andrei.

-Da, repede. Si ce-i cu asta ? Nu pot altfel. Mi se uraste. Odata, m-am intins cu lucrul o saptamina intreaga. Nici nu l-am mai ispravit, m-am saturat.

- Si ai aruncat ce-ai zugravit?- intreaba Kirill.

- Si ce mai la deal la vale, mi s-a urit de toate- uite-asa !- ofteaza Teofan si-si trece muchea palmei peste beregata. O sa mor curind, adauga el si incepe sa tuseasca.

- Ei, n-o fi chiar asa !...- observa Daniil nesigur.

- Nu, de ce, continua Teofan,- o sa mor. Deunazi am visat un inger. « Haide, a zis, cu mine ». Iar eu : « O sa mor eu repede si fara tine… ». Asta-i…

- Da' icoana aceea pe care n-ai ispravit-o unde ai pus-o ? ai aruncat-o?- intreaba Kirill.
- De ce s-o arunc?- ofteaza Teofan. Am pus-o presa la varza murata.
- Am auzit ca zugravesti in fata privitorilor ?- intreaba Daniil.
- De ce sa nu se uite oamenii? Lasa-i sa se uite daca le place.

- Si azi de ce nu se da voie ?

- Eu as da voie, dar astazi vine marele cneaz sa priveasca. Mie mi-e totuna. Numai cind vine cneazul nu se da voie la nimeni.

Grecul suspina din nou, se uita in sus la ferestrele inguste, luminoase, si lovind cu palma peretele neregulat, zice cu tristete :

- E prea multa lumina aici. Si nu-i destul loc…Asta-i…

Se insereaza. Ca de fier forjat sta padurea de spini. Pe marginea padurii misuna taietorii de lemne-calugarii de la minastirea Sfintului Andronic si taranii de pe paminturile minastiresti. Rasuna inabusit loviturile de topoare si in lumina inserarii se cerne pulberea geruielii.

Pe liziera, Andrei si Kirill taie un pin. Aschiile rasinoase se imprastie pe zapada. Kirill se indreapta din sale si, privind intr-un punct, isi pipaie pintecele.

- Ma doare…Ce-o fi aici ? Pintecele, ori ce poate fi ?
- Poate ai mincat ceva- raspunde Andrei.
- Pe tine nu te doare ?- se strimba de durere Kirill.
- Sezi putin- propune Andrei,- poate ca o sa-ti treaca.
- A, da-o incolo de durere !

Si Kirill se apuca din nou de lucru.

- Nu-i nimic, o sa-ti treaca- il linisteste Andrei.

O bucata de timp lucreaza amindoi in tacere.

-Daca o sa te doara si pe tine,- spune Kirill, inseamna ca ne-om fi otravit de ceva amindoi. Cine stie ce porcarie am mincat.

- Poate ai mincat pestele pe care ti l-a adus ieri batrinul tau…

Kirill il priveste cu rautate pe Andrei si schiteaza un zimbet.

- Ma uit la voi si nu pot intelege. Sunteti fara inima. Ciinosi…Sau poate…asa trebuie sa fie, nu stiu…
- La ce te gindesti cind spui toate astea ?- intreaba Andrei dus pe ginduri.

- La nimic, asa…Ii faceti rau omului, unui batrin chiar, si nici nu bagati de seama. Si ceilalti calugari, cei tineri, si ei toti sunt la fel. Noi am trait alte vremuri. Voua va vine mai usor.

- Nu stiu cum, dar prea despici firul in patru…

Fata lui Andrei pare straina, el asculta de mult fara luare aminte si se gindeste la cu totul altceva.- Azi noapte am visat-o pe mama- spune el.

- Tu lasa mama,- continua cu emotie Kirill.- Nu despic firul in patru. Ia sa-mi spui tu sincer, ca in fata lui Dumnezeu…

Dar Andrei nu-l asculta. Inima lui stringe in ea sentimentul tainic ca se apropie ceva demult asteptat, ceva ce trezeste in acelasi timp si nadejde si neliniste…Il impresoara aducerile aminte…

Iata-l pe Andrei copilul sarind in lacul rece si straveziu; trimbe fumurii se lasa piezis in jos, ating fundul transparent al apei, luminind algele care se zbuciuma; cu o sclipire palida a aurului solzilor, s-a repezit intr-o parte un caras speriat; incet si frumos s-a ridicat de pe fund nisipul prundului raspindind in jur soare, apa si umbre cenusii ; urma lunga si singurateca a unei scoici bivalve s-a intretaiat subit cu o alta urma la fel cu ea si a continuat mai departe, acolo unde prundul aproape s-a atins de suprafata insorita a lacului, miscatoare ca sticla lichida, si unde inota Andrei cu ochii deschisi in apa, cu miinile intinse. Acolo a ajuns scoica. Andrei a scos-o incetisor din nisip si a dus-o in dreptul ochilor ca sa vada cum isi va ascunde trupul delicat si fara aparare intre valvele sale lipsite de frumusete, inchise spasmodic.

Isi aduce apoi aminte cum ploua, iar ei toti stateau sub un stejar tinar, cum mergea prin cimp un sir lung de femei- aproape copile, cu buzele umflate de atitea lacrimi zadarnice, sfisietoare ; cum altele, mai virstnice, cu o privire ferma, plina de ura, mergeau incet, solemn, unite intre ele prin tacere si asteptarea executiei ; scotindu-si pe rind broboadele, priveau inainte cu insolenta si incapatinare, inaintind incet, una dupa alta spre locul unde in umbra carelor sedea cotropitorul si reteza pe un butuc coadele muieresti.

Si isi aminteste el cum zbura in jos cu saniuta, cum ii lacrimau ochii de vint si de albeata zapezii, si tot derdelusul era plin de siluetele mici ale baietilor si fetelor; copaci negri ii alergau in intimpinare, iar dupa ei, pinza alba a riului iernatic cu un drum ce strabatea de la un capat la altul suprafata lui orbitoare si cu gaurile negre ale copcilor linga care, in genunchi, clateau femeile rufele; si copiii ingramaditi in joc, acolo jos in mijlocul riului, unde el, incetinind mersul saniutei a fost impresurat cu colbul scinteietor de nea ; si ciinele flocos, plin de brusturi care ori ii sarea latrind pe piept, ori incerca sa linga obrazul infierbintat si surizator al unei fetite ce reusise sa scape cu bine din incaierarea baietilor pe omatul scinteietor din mijlocul riului.

Si din nou apare in mintea lui cimpia intinsa in jurul careia abia stapinindu-si suferinta oarba stateau neputinciosi si umiliti taranii si-si priveau nevestele mergind prin colbul moale si adinc, incins peste zi, iar coadele de fete si femei se leganau in ritmul mersului unduindu-se ca serpii de partea dreapta si stinga a bratelor cazute in jos. Stringeau in miini cu infrigurare broboade curate, tirindu-le pe jos, iar pe drum, linga o caruta, cu spatele la ele, sedea un om de pe alte meleaguri, cu capul asudat si ras si cu miscari mecanice ale miinii amortite de oboseala, aplica lovituri cu sabia ce scinteia la soare.

Si iata-l din nou sub apa unde, ca legate de o singura ata, au zbughit-o in intuneric, speriati, mici pestisori argintii. Adincimea innegurata si rece a lacului se impotrivea, il impingea, parul ii intra in ochi si plutea deasupra capului ; acoperit cu besicute marunte, lucitoare ca argintul viu, se legana lujerul alunecos de un rosu inchis al nufarului pe care Andrei si l-a tras spre fata, privindu-i indelung floarea galbena, neteda la pipait, scinteind sub apa cu o aureola tesuta din lumina soarelui. Floarea a iesit incet la suprafata dupa ce Andrei s-a indurat sa-i dea drumul ; prin apa a vazut el un soare leganat si tulbure si, facindu-si vint cu miinile prin apa elastica, a inceput sa se apropie de el, temindu-se ca nu va avea destul aer, ca se va sufoca, ca-i vor plesni plaminii. Si, iata, in clipa aceasta, apa s-a zbuciumat cu putere si de pe tarm a cazut un om. Hainele omului au inceput sa se innegreasca cu repeziciune si ochii lui morti, migdalati erau larg deschisi. Pe firul apei scotea ca un abur singele si prin norisorul acela rosu, Andrei, tinindu-si incordat gura deschisa, a trecut pe nerasuflate, inainte de a sorbi o inghititura din aerul datator de viata, cald, cu iz de mlastina. Tatarul fusese ucis de o sageata.

…De undeva, de departe se abate pina la auzul lui Andrei troznetul ametitor al unui copac.

- Lasa-ma si pe mine sa dau ultima lovitura!- se aude glasul lui Kirill.- Du-te! Da-te la o parte- zbiara Kirill.- Pazea! Ce-i cu tine, Andrei? Ai innebunit?!!!

Cu zgomot inspaimintator, imprastiind cetina neagra si stirnind un nor de pulbere de zapada, cade pinul secular. Andrei, pe care Kirill l-a impins in ultimul moment de sub copacul ce se prabusea, sta ginditor, cu privirea plecata.

- Asta-i buna!- se mira Kirill.

Norul de zapada se aseaza lin pe pamint. Andrei se intoarce tacut si merge de-a lungul tulpinii arborelui doborit, iar picioarele i se infunda adinc in zapada.

- Ce-i Andrei ?...Andrei! il striga din urma Kirill.
- Eu pot mai bine…
- Mai bine decit ce?
- Mai bine…
- Decit ce mai bine?
- Mai bine decit Teofan Grecul.
- Teme-te de Dumnezeu, Andrei. E pacat. Trufie-i asta ?...
- Doamne…- suspina Andrei si-si acopera fata cu miinile.

Kirill il priveste din urma pe sub sprincene.

Andrei suride si de departeaza tot mai mult si mai mult pe albul imaculat al zapezii.

El iese pe sleah si se opreste deoparte. Prin fata lui trece o herghelie imensa invaluita de aburul cald al rasuflarii cailor. Caii merg clatinindu-si obositi capetele, fornaind tristi, rascolind zapada galbena a drumului si privind ginditori la toate lucrurile ciudate ce le ies in cale. Andrei se uita disperat la spinarile rotunde ale cailor care merg agale pe drumul fara de margini si se gindeste concentrat la ceva.

- Aseaza-te, te duc, ii intrerupe gindurile glasul cuiva.

Andrei ridica capul si vede un tatar surizator imbracat in haine bogate, calare pe un armasar acoperit cu spume.

- Multumesc, ajung si singur,- raspunde Andrei si intorcindu-se isi urmeaza calea.

Tatarul trage friul si merge dupa dinsul. O bucata de vreme il urmeaza, apoi il ajunge din urma si merge tacut, atingindu-i cotul cu piciorul bagat in scara selei. Andrei paseste fara sa-si ridice capul si straduindu-se sa nu ia in seama calaretul.

- Esti obosit, aseaza-te !- aude Andrei insistenta invitatie.

Andrei grabeste pasul. Atunci tatarul incepe sa-l impinga pe calugar de pe marginea drumului in zapada neumblata inca. Andrei ii opune o rezistenta tacita si incapatinata, dar scara seii i se implinta dureros in cot. Andrei se prabuseste in zapada, se opreste si ridica spre tatarul surizator o privire plina de ura neimpacata.

- Aseaza-te, te duc!- repeta calaretul.

Andrei sta o clipa in cumpana, apoi se decide si, desfacind friele legate de seaua iepii cenusii, incaleca.

Un timp merg in tacere impreuna.

- Ce zici de caii mei ?- intreaba deodata tatarul.
- Nu ma pricep de fel la cai.

- Chiar de fel ? De ce taci ?

Andrei nu raspunde. Tatarul il examineaza cu privirea pe calugar si este incintat de deruta acestuia.

Andrei, muscindu-si buzele, priveste cimpul asternut cu zapada in umbra inserarii.

-Tu la Moscova ?- il intreaba din nou calaretul pe Andrei.

- Nu, merg departe. La minastirea Sfintului Andronic.

- Cal tataresc, bun cal.- Tare i-ar fi placut, se vede, sa stea de vorba cu cineva dupa ce a calatorit singur atita vreme.

- Tau, pamint bun pamint…La Moscova vind cal scump,- continua tovarasul de drum.- Cum crezi ?

- Nu stiu, poate o sa-l vinzi.

-Cal tataresc- puternic, cal gustos- spune tatarul,- si plescaind din limba incepe sa fredoneze cu o voce ragusita un cintec.

Andrei, leganat in seaua veche tocita, priveste drumul batatorit, murdar ca buzunul si nu poate intelege deloc daca e trist sau vesel cintecul pe care-l fredoneaza tatarul cu vocea lui dogita. In clipa cind Andrei hotaraste sa se dea jos de pe cal si-si trece piciorul peste oblincul seii, tatarul isi curma cintecul si, apuncindu-l de cot, strecoara printre dinti :

- Sezi…sezi…

Se perinda pe dinaintea ochilor cimpii singuratice, inzapezite, gardurile rupte, copacii ciufuliti cu cuiburile ramase goale in timp de iarna. Andrei sade cu miinile inghetate ascunse in subsuori, privind drept inainte cu ochii plini de ura.

- Frig ?
- Nu.

- De ce minti ?- tatarul scoate minusile cu un deget, brodate cu fir de argint si le intinde lui Andrei. Na!

- N-am nevoie.

- Ia, de pe voinic rus, ucis scos. Ia !

- Intelege ca mi-e cald.

- Glumit, ia!

Andrei clatina din cap.

- Ia! – zbiara tatarul.
- Ia mai du-te incolo! Ce te legi de mine ?!- striga cu inversunare Andrei.

Negustorul ride, pune minusile pe oblincul seii si scoate din ranita o bucata de carne uscata. Apoi, scotind din sin un cutit, taie o bucatica si o pune in gura s-o dezghete.

- Carne de cal vrei?- mormaie el.
- Nu.
- Nu place ?
- Nu-mi place.
- Nu-i nimic, obisnuiesti,- ofteaza tatarul.

In aerul inghetat al inserarii apar fantomatic zidurile minastirii. Armasarul se poticneste sub calaret si lovind marunt cu copitele pamintul trece la trap. Cit p-aci sa-si piarda minusile, carnea si pumnalul, injurind tatareste, negustorul isi struneste calul.

- La mine patru nevasta rus,- declara el clefaind cu pofta, trei bun, unu rau.

Apoi dintr-o data inceteaza sa mestece si se uita tinta la Andrei. Isi ascunde fara graba legatura de carne in sin si tipa inversunat :

- Ia, da jos ! De pe cal meu riios, imputit, blestemat, cal tataresc, da jos !

Andrei sare de pe cal si se indeparteaza grabit, cu buzele strinse de minie, cu miinile impreunate pe pintece. Tatarul merge in urma lui privindu-l tacut pe calugar din spate. Apoi, cu o umbra de zimbet, rosteste :

- Toata viata ta umbli pe picioare. Noi suntem multi, voi- putini.

Trec solemn prin fata zidurile negre ale minastirii. Tatarul il urmareste pas cu pas pe Andrei.

- Eu singur vazut pe cneaz al tau ; venit la Orda, cazut de pe cal, virit in geninchi, tot caftanul rupt,- hohoteste dogit calaretul.

Andrei se opreste pe neasteptate si spune incet :

- Am sa te ucid,- si, ridicind de pe drum un par acoperit cu gheata, se arunca asupra calaretului.

Cu o miscare de razboinic incercat, acela se apleaca fara graba si prajina grea aluneca din degetele inlemnite ale lui Andrei.

- Om rau esti. Rusul tot e rau,- zice jignit calaretul si atinge cu calciiele coastele ude ale armasarului.- Iar eu, pentru rautatea ta, dau la tine un dar…-tatarul baga degetele in gura si imprejurimile cufundate in semiobscuritate rasuna de chiot tilharesc.

Armasarul il duce pe negustor la herghelie, iar pe drum, ascultind de porunca tatarului, ramine o iapa corbie, rebegita. Ea sta de-a curmezisul drumului- aproape de Andrei si tresare de frig.

Andrei se da indarat spre poarta, se strecoara pe poarta cea mica si, uitindu-se in jur, merge repede prin curtea pustie spre chilii.

Iapa se apropie de poarta, suspina sgomotos, miroase crapatura dintre scindurile gardului, necheaza lung si trist in urma lui Andrei, a carui silueta se topeste in amurgul ce sta sa cada.

Vinatoarea.Vara anului 1403.

Pe un drum aproape neumblat de padure, merg doi oameni: Andrei si invatacelul sau Foma- un baiat desirat de vreo cinsprezece ani.

E dimineata. Aburi se ridica deasupra ierburilor inalte ; pamintul se incalzeste, isi revine la caldura soarelui dupa ploaia din timpul noptii. Andrei merge inainte, iar Foma il urmeaza agale, uitindu-se plictisit in jos si pipaindu-si obrazul muscat de albine.

- Cine te-a rugat ? Eu te-am rugat ? Ori parintele Daniil te-a rugat ?! Ai stricat o icoana buna !

- Tu singur ai spus-« o iconisoara nu prea grozava »,- se justifica Foma.

- Ei, cum o fi fost, cum n-o fi fost, pentru tine, oricum, era buna! A stat mesterul neajutat, neindrumat de nimeni, s-a straduit…Pai icoana are cel putin o suta de ani. Si vii tu, pui mina pe ea, nu intrebi pe nimeni si-i trintesti sineala pe unde nimeresti. Crezi ca-i lucru usor sa reinnoiesti o icoana ?

- Am sa zugravesc eu alta.

- Tine minte ce-ti spun : vrei sa inveti- invata, nu vrei- pleaca mai repede de aici si …- Andrei se incurca si tace.- Eu i-am spalat lui Daniil trei ani penelurile pina cind mi-a incredintat o icoana. Si nu s-o reinnoiesc, ci numai s-o spal.

- Dar tu incredintezi?

- Tie cum as putea sa-ti incredintez ? Minti la fiecare pas ! Ai venit ieri cu rasa naclaioasa de se lipise toata. Unde ai fost ieri ?

- La prisaca,- provocator de cinstit recunoaste Foma.

- Si de ce mi-ai spus ca te-ai dus sa faci baie la girla ? Uita-te si tu cu cine semeni!- se opreste Andrei linga o mlastina de padure facuta din apa ploii-. Uita-te la tine cu cine semeni- ii da un brinci dupa ceafa.- Uda-te cu apa, freaca-te cu pamint, fa ceva, ca sa nu te umfli tot ca un godac…

- Acum, mai stii, o fi poate tirziu,- lasindu-se pe un genunchi in fata baltoacei bombane Foma- n-o sa mai ajute asta…

- Si ce le mai scornesti tu, frate ! Nu mai au sfirsit scornelile tale,- privind ingindurat apa, spune Andrei.

Un paianjen de balta aluneca cu repeziciune pe apa, facindu-si harnic vint inainte pe suprafata ei elastica.

- Ma gindesc daca nu cumva te-ai imbolnavit de vreo boala.
- Ce fel de boala ?- intreba speriat Foma.
- Se prea poate sa fie o boala din asta cind omul minte, minte si de oprit nu se poate opri.

- Toti mint,- Foma scoate de pe fundul baltoacei o bucata de lut si o aplica pe obrazul umflat. Pe egumen il faceti intre voi cu ou si cu otet, iar dupa aceea ii pupati mina…Fratele Nikolai s-a betivit si-a spus ca-i bolnav…Si chiar si tu insuti…

- Ce fac eu insumi ?- se aprinde la fata Andrei.
- Ei, asa am zis si eu…Nimic !

Linga un copac, in umbra tufelor acoperite cu niste flori neimbietoare, sta Kirill. Desface coaja de pe trunchiul unui alun tinar si asculta ce vorbesc intre ei invatatorul si invatacelul.

- De ce ai tacut ?- il intarita suparat Andrei pe Foma.

- Pai nici tu nu spui intotdeauna adevarul !- izbucneste Foma.- Cind ai casunat pe cineva, nici in ruptul capului n-o sa spui adevarul in fata. Ce-s eu prost, nu vad ?

- Pe cine am casunat eu ?- il intreaba uluit Andrei- ce ai, nu esti zdravan ? Nu pricepi nimic…

Foma suparat, zimbeste cu inteles, intinzindu-si pe fata lutul ud.

Doi paianjeni de balta alearga acum pe apa adinca; ocolind firele de cetina si iarba, se opresc nemiscati cu besicutele de aer ce s-au prins de ei, si vintul ii intoarna cu incapatinare din drum plimbindu-i pe suprafata mlastinii unde se oglindesc virfurile copacilor padurii.

Pe nisipul ud se aseaza o codobatura. Alearga pe piciorusele ei negre ca de sirma, lasind urme abia perceptibile si-si scutura, marunt-marunt, ca prinsa de un resort, coada lipsita de astimpar…

- Uita-te, Foma,- sopteste Andrei.
- Ce vrei ?- bombaneste suparat Foma.
- Uita-te, iti spun !
- La ce sa ma uit ?

Codobatura ramine o clipa nemiscata, apoi sare intr-o parte si dispare.

- La nimic, nataraule…- ofteaza Andrei si-si continua drumul. Nu inteleg cum de te-am luat pe tine ca invatacel ?!

- Asa esti tu intotdeauna…spui intr-un fel apoi intr-alt fel. Singur ii spuneai parintelui Daniil : « Asta le vede la un arsin sub pamint si-i place golubet-ul »- …Da…

- Bine, dar pe atunci erai alt om ! Erai harnic, nu minteai.

- Oricum, eu tot le vad mai bine decit toti ceilalti !

- Ce-e-e-e ?!- se revolta Andrei si se opreste in mijlocul drumului.- Bine, sa vedem. Daca de acum incolo mai faci vreo greseala, o sa speli trei ani penelurile ! S-a inteles ?

- Da…- raspunse nesigur Foma si-i pare rau acum ca s-a laudat.

- Ce-i asta ?- intreaba Andrei, aratind o rachita de la marginea drumului, care a atirnat niste crengi usoare in bataia vintului.

- Ce…Rachita…Foma taraganeaza speriat cu raspunsul…Volbura…

Andrei zimbeste cu dispret :

- Volbura…Volbura-i asta ? Asta-i hamei, blegule !
- Sa fie hamei…
- « Sa fie hamei »! Nu «sa fie hamei », ci hamei !
- De ce strigi ?!- se burzuluieste Foma. Tu m-ai chemat si tot tu faci gura !

- Ai sa speli trei ani penelurile, baiete ! Intunecat esti, frate, la minte ! Hameiul, pai asta sa stii…este cu totul deosebit. Nu vrea sa stie de nici o pravila. Uita-te, si-a aruncat una din plete la dreapta, a vrut sa-si ia avint cu astalalta la stinga, dar n-a mai fost loc. Atunci si-a atirnat-o in jos si-i sta bine si asa.- Cind explica, Andrei se ajuta cu miinile si se aprinde din ce in ce mai mult.- Pentru el, pentru hameiul asta, nu sunt legi ; toti copacii cresc in sus, iarba, florile, iar asta, vezi si tu, s-a catarat pina sus, nu mai are loc, si a prins sa creasca in jos. Si toate i se potrivesc. Cum ii trece prin minte, asa isi intinde podoabele…- Andrei isi curma brusc cuvintele si privirea lui devine turbata de minie : Foma sta cu spatele la el, nu asculta si demonstrativ se uita in alta parte.

- Stii ce,- zice incet Andrei,- te-ai facut atit de destept, incit n-am sa te mai invat nimic.

- De ce sa mai invat ?- suride cu amarciune Foma. Eu, oricum, tot o sa trebuiasca sa spal penelurile. Si vocea lui tremura de obida.

- Gata ! Nu mai pot ! Nu pot ! Du-te invatacel la Kirill, Doamne iarta-ma !- Andrei se intoarce minios si, incercind sa para linistit, o ia spre padure.

- Si o sa ma duc ! Ia te uita la el…- bombane Foma.

In padure cinta rasunator si monoton macaleandrul. Cu ochii plini de lacrimi, Foma se uita la rachita aducatoare de ponoase. Privirea lui urmareste miscarea capricioasa a hameiului care se catara in sus, se impleteste, se inmulteste, isi arunca in toate partile mustatile crete si conurile micute de un verde deschis, cu solzisori subtiri si uscati, adunate in ciorchini usori si fosnitori.

Foma suspina, se uita indarat si aude glasul rasunator al lui Andrei :

- Foma-a-a !

Baiatul nu raspunde.

- Ucenic ca vai de lume ! Vino incoace !

De dupa copaci apare Andrei.

- N-am sa vin,- mormaie sub nas Foma.
- Ce-ai spus ?
- Nimic,- bombane Foma si merge cu pasi tirsiiti in intimpinarea invatatorului.

Codobatura alearga usor pe nisip batind din cind in cind din aripi si imprastiind din mers puful papadiilor, apuca paianjenul de balta care nu avusese timp sa o stearga si dispare in tufis.

Atunci cind Andrei si Foma se fac nevazuti dupa cotitura drumului, Kirill iese din lastaris si, cu un zimbet strimb, se apropie de mlastina. Se apleaca deasupra, vede in oglinda ei silueta sa intunecoasa, apoi merge pe marginea drumului si se opreste o clipa linga rachita pe care s-a incolacit hameiul si pleaca zorit mai departe. Ajungind la cotitura, el se uita cu prudenta de dupa copac si nu iese din ascunzatoarea sa decit atunci cind se convinge ca nu-i nimeni pe drum.

Kirill fuge cit il tin picioarele inapoi, fuge la intimplare, dind la o parte crengile mladioase ale alunisului si intepeneste deodata pe loc inainte de a se avinta in poiana acoperita cu ferigi, care s-a asternut subit la picioarele lui.

Andrei si Foma stau de vorba in mijlocul poienei. Aratindu-i ceva lui Foma, Andrei se aseaza pe vine. Foma se aseaza alaturi si se uita in pamint. Si dintr-o data, spre marea surprindere a lui Kirill, amindoi se culca in ferigi si se tirasc undeva intr-o parte.

Desisul fara trecere al ferigilor ii inconjoara din toate partile pe Andrei si Foma, ca o padure imensa. Trunchiuri netede, stralucitoare, semiobscuritate fumurie, lumina soarelui ce se lasa lin in jos si se cerne peste coroanele plate imbinate intre ele ale ferigilor care astupa cerul.

- Iti place ?- intreaba Andrei.
- Da, merge…raspunde Foma.
- Uita-te, uita-te mai bine !

Ceva mai departe, prin raristea tufelor, se intrezareste sclipirea apelor. Ei se tirasc pina la malul lacului padurii.

- Poate ca ar fi mai bine sa pleci de la mine, sa te duci la altcineva sa inveti ?- intreaba cu o voce scazuta Andrei.

- Ce sa fac, daca ma alungi…

- Ei bine, ajunge !- zimbeste Andrei, si deodata devine serios.- Ia uita-te. Ce-o fi si asta ?- si da la o parte crengile ferigii.

O pereche de lebede. Ea se gateste : cerceteaza cu ciocul sau trandafiriu fiecare pana; smulge si arunca in apa pe cele slabe. El- increzut se uita la ea, ii da ocol inotind cu miscari line si purtindu-si drept in sus capul, covirsit de sentimentul propriei demnitati.

Creanga subtire cu frunze inguste a salciei face plecaciuni, atinge apa parca ar bea si din sorbiturile ei se isca in jur cercuri concentrice.

Intinzindu-si gitul si continuind sa zimbeasca, Kirill iese in mijlocul poienii, acolo unde acum citeva clipe au stat Andrei si Foma, cerceteaza atent pamintul de sub picioare, fara sa gaseasca, probabil, ceea ce cauta.

Atunci, privind hoteste in urma, se apleaca pina la pamint si priveste in desisul ferigilor. Si iar nu gaseste nimic.

Neintelegind nimic, Kirill se lasa nehotarit in genunchi si dind la o parte feriga se culca la pamint si se tiraste privind cu nedumerire in parti. Lebedele aluneca mereu pe lac si in dreptul viltorii, unde apa se intuneca tainic, par orbitor de albe. Ele s-au atins usor una de alta- si au ramas nemiscate ; cu giturile indoite se uita acum in abisul negru al viltorii si nu se poate stii de ce-si aduc ele aminte, ce simt…

Creanga salciei face plecaciuni, pare ca bea, si cercuri negre se imprastie pe oglinda sclipitoare a apei.

Andrei si Foma stau in ferigi, chiar linga apa, aproape fara sa rasufle.

De-a curmezisul lacului linistit, prin fata perechilor impietrite, ramase in nemiscare, inoata o lebada. O nelinisteste ceva. Poate singuratatea ori, poate, plecaciunile tot aceleasi si aceleasi la infinit pe care le face apei creanga de salcie si cercurile tainice ce se isca in jurul ei…

- Ce-i cu ea ?...sopteste Foma.

- E lebadoiul calauza,- spune dintr-o suflare Andrei.

- Si el, de ce…

Lebadoiul isi intinde gitul, se uita in amindoua partile si facindu-si vint cu o miscare lina, face cale intoarsa inotind incet inapoi. Tot mai incet, tot mai incet, pina se opreste de-a binelea.

El a vazut pamintul de la inaltimea la care zbura cirdul sau prin fisiile de noroi, a vazut si umbrele norilor alergind peste cimpuri galbene si verzi, peste paduri dese, intunecate, si peste raristile lor luminoase, paduri cu pete negre lasate de incendii si cu cerculetele lacurilor mult indragite, senine ca cerul.

Lebadoiul calauza invirte din coada si scufunda capul sub apa.

Andrei isi trece privirea la perechea de lebede incremenite in extaz, foarte aproape de tarm. Vintul mina incet in rogozul fosnitor cele doua lebede lipsite de aparare, rupte de restul lumii.

Creanga salciei atinge apa, alearga din nou cercuri concentrice si deodata, calauza se arunca intr-o parte, si, lovind apa cu aripile, striga poruncitor si disperat. Cirdul se arunca spre el, lebedele gigiind se intorc in partea opusa directiei vintului si, zbuciumind zgomotos apa, una dupa alta se ridica greoi din apa.

Fara sa-si dea inca seama de ceea ce s-a intimplat, Andrei si Foma sar din loc, isi agita miinile in aer si scot strigate de admiratie.

Si aici incepe lucrul cel mai groaznic.

Calauza, care zbura inaintea cirdului, se rastoarna deodata in aer, bate ca in spasm aerul cu o aripa, si, pierzindu-si penele, cade jos, fringind cu corpul sau crengile copacilor de pe tarmul apei.

Moartea calauzei inseamna moartea cirdului. Lebedele zboara vertiginos deasupra lacului si, batind suierator din aripi, se arunca speriate dintr-o parte in alta.

Latra de se ineaca ciini, alearga cit ii tin picioarele de-a lungul malului sarind peste baltoace murdare si arborii pravaliti. Trosnesc crengile uscate, gonesc calaretii, zboara ca fulgii de nea dupa vint, pene albe, usoare. Una dupa alta cad cu strigate pasarile albe si se zbat cu aripile rupte in hatisurile de feriga.

O vinatoare pasionata, captivanta. Strigate, latrat de ciini, fluieraturi.

Indirjiti de singele varsat, calaretii intra in galop in lac, caii acoperiti de spume isi indoaie picioarele in noroiul alunecos si vinatorii, ridicind incet arcurile incordate, ucid ultimele lebede care se agita deasupra apei.

In poiana cu ferigi, stau trintiti pe un covor vinatorii. La o parte, priponiti in tufe, isi zornaie capestrele caii inseuati. Un tinar vinator isi sterge cu mineca fata asudata, ia din miinile unui slujnic un ulcior si isi potoleste setea, iar apa se prelinge peste marginile ulcelei.

- E timpul sa plecam, cneazule, n-avem de ce sa mai stam aici.- ii spune speriat cneazului un boier virstnic, uitindu-se in jur.

Pe liziera ies unul dupa altul oamenii cneazului incarcati cu lebedele vinate, pe care le arunca la gramada. Ciinii cu limbile scoase, rasufla repezit si zgomotos, straduindu-se sa nu se uite la vinat.

- Grozav baiat- Griska asta, bine a mai stat el la pinda !- spune vesel cneazul, aruncind ulciorul in iarba.- Griska !

Apare Griska- pistruiat, zimbitor, intr-o camasa rupta.

- Uite colo una s-a oprit in copac. Du-te si ad-o,- spune cneazul privind in sus.

Griska devine dintr-o data serios, isi scoate cizmele si se urca in copac.

- Haide sa plecam, cneazule, nu taragana,- insista boierul. Stii doar ca nu esti pe mosia ta.
- A ! da din mina cneazul.- Lasa macar sa se odihneasca caii. Nu ne-a vazut, doar, nimeni !

- Of ! n-o sa ne ierte fratiorul tau daca o sa afle ! O sa ne ucida la mama dracului,- bolboroseste boierul.

- Fratiorului mai mare ii umbla gindul numai dupa muieri. E greu de urnit fratiorul nostru !...In propria ocina se poate rataci…

- Sa dea Dumnezeu…-, murmura cineva dintre cei trintiti pe covor.

In timpul acesta in padure se isca un tropot de cai care se apropie si toti sar din loc. In poiana ajunge in goana un calaret si strunind calul striga :

- Vreo patruzeci de oameni trec riul! Se pare ca marele cneaz a iesit la vinatoare.
- Unde-i ?- paleste cneazul.
- Se apropie de padure !

- Da' pina acum unde ai fost ! Am sa-ti trag o mama de bataie, pui de catea, fir-ai tu blestemat,- urla cneazul repezindu-se in sa.- Vanka, Griska, Vittka ! Luati totul !

Peste citeva clipe poiana-i pustie. In padure se stinge treptat tropotul.

Deasupra poienei in lumina stralucitoare a soarelui inoata in vazduh un fulg alb.

Si iata, din padure, cu priviri minioase rotite in jur, iese intreg alaiul de vinatoare al marelui cneaz. In fata, in mijlocul vinatorilor in haine scumpe- cneazul insusi. Seamana ca doua picaturi de apa cu fratele mai mic, numai ca barba-i este mai neagra, iar nasul nitel inclinat intr-o parte, e vatamat linga radacina.

Marele cneaz opreste calul, scarmana cu degetele firele barbisonului privind poiana de ferigi cu urma de oameni si cai si presarata cu puf de lebada, apoi spune cu o satisfactie rautacioasa :

- Asa-a-a…Bi-i-i-ne…

Si marele cneaz cu toti vinatorii sai, parasesc la pas poiana…

Trece o rafala de vint rece, fosnesc virfurile copacilor si cade de sus pe poiana o lebada schilodita pe care Griska, grabit cum era, nu avusese timp sa o scoata din copac. Lebada e inca vie, aripile ei rupte tresar, iar trupul ei tremura ca scuturat de friguri…

Printre norii sfisiati pamintul se departa tot mai mult, tot mai mult. Norii se buluceau intr-una, tot mai rar si mai rar se zareau prin putinele goluri luminoase lacurile natale, si pamintul a disparut pentru totdeauna dupa giulgiul alb si stralucitor al norilor.

Invitatie la Kremlin. Iarna anului 1405.

Si a venit din nou iarna. Linga o fereastra mica, nespalata si tixita cu vechituri, sade Kirill cu o scindura pregatita pentru zugravit. In coltul opus al chiliei spoite cu var, deasupra unei cazi cu apa, se ridica fumul albastru al opaitului care sta sa se stinga.

Ochii lui Kirill sunt rosii, umflati. Priveste prin geamul inghetat care rapeste zilei toata lumina si se gindeste concentrat la ceva. In constiinta lui se perinda frinturi din niste aduceri aminte care ii tulbura linistea.

…El il vede stind pina la genunchi in zapada, intre trunchiurile inalte ale copacilor ; un pin secular se apleaca cu un trosnet surd, si incet, ca in vis, se prabuseste la pamint peste Andrei, fringind crengile uscate si ridicind un nor de pulbere de zapada. Iar el, Kirill, care a ramas mut in asteptare, urmareste cum un vint domol duce mai departe norul de nea si il vede pe Rubliov intors cu spatele, viu si nevatamat…

De dupa usa se aude zgomot, usi trintite si strigatul :

- Foma ! Da cojocul, Foma !...Ce ? Blana de oaie ?! Unde-i ?!- si cineva alearga tropaind prin fata chiliei.

Kirill isi face cruce, pune la o parte icoana neinceputa si, indreptindu-se din sale cu greu, merge spre usa. Se imbraca, ia din colt cosul de rufe ude si iese fara zgomot in coridor.

Jos, sub zidurile minastirii- copci. Linga fiecare copca- citiva oameni. Kirill coboara cu bagare de seama pe carare cu cosul si cobilita, iese pe gheata si apropiindu-se de tovarasii sai asterne pe zapada o rogojina.

- Iata ca a venit si Kirill,- zice Andrei.
- Ei, cum stai cu icoana, ai ispravit-o ?- intreaba Daniil.
- Parca am ispravit-o.
- Ai sa ne-o arati?
- Ardeti de nerabdare sa o vedeti ? strimba din buze Kirill.

Andrei pune pe gheata pantalonii storsi si cu miinile ascunse in subsori, spune cu mirare :

- Mie insa, dupa cum vad, nu-mi iese nimic. Oare de ce ?
- Nu-mi place nici de frica sa spal rufele astea ! indreptindu-si spatele linga copca, declara un lungan.

- Si cind te gindesti ca la Sevino-Storojevsk treaba asta-i tare indragita- ride incetisor calugarul cu parul cret.

- Este lucru stiut,- se amesteca in vorba un monah gras, cu obraz de muiere, ca acolo…acolo pravilele nu se incalca…Si nu se pacatuieste in fata lui Dumnezeu Sfintul.

- Cum de nu !- ride lunganul. Acolo egumenul aduna muieri de pe paminturile invecinate, iar ele, muierile,- lunganul face cu miinile un gest expresiv,- spala rufisoare din astea !

Rasuna un hohot de ris. Numai Kirill tace, clatind atent o camasa grea in apa rece ca gheata.

- Si-am mai auzit eu ca la Galici,- intra in vorba cineva de la o copca vecina,- doar un perete desparte minastirea de calugari de cea de maici.

- Si ?- nu se poate abtine lunganul.
- Si ca acolo un calugar a facut o gaura in perete !
- Cu ce ?

Din nou hohote de ris. Calugarul cel cret geme chiar de incintare, rostogolindu-se pe gheata. Kirill nu se mai poate stapini, isi lasa pe genunchi miinile inrosite de apa rece si cu glas tremurat zice :

- Doamne, cum poti asculta toate astea ?!

Toti amutesc si, in linistea ce s-a lasat, numai Serafim- calugarul cu fata de muiere- bolboroseste speriat :

- Gata, gata…nu-i nimic…totu-i bine…

La copca de alaturi Foma uda alene in apa o camasa. In fata lui sta in genunchi Piotr, un poslusnic tinar, si se uita in apa neagra care scoate aburi.

- O sa ti se prinda genunchii de gheata. Ce faci, dormi ?- i se adreseaza Foma.- Haide, clateste !
- Si de ce sa clatesc ?- intreaba Piotr zimbind.

- Vezi sa nu racesti. Ai sa racesti- continua fara noima Foma, privind spre celalalt mal. Acolo, coboara pe carare o fata tinara cu galetile goale. Foma scoate din copca o aschie de gheata si o tine in palma.

- Ce culoare are aschia ? intreaba el.
- Stravezie.
- Tu singur esti straveziu.
- Atunci verzuie.
- Tu singur esti verzui.

Andrei arunca in cos camasa spalata.

- Am priceput tot!- declara el.- Tot. N-o sa ma mai ating de ea o luna intreaga, chiar daca ar fi sa ma taie bucati!

- De cine ?- nu intelege Daniil.

- De icoana. Nu vad nimic ! Nici culoare, nimic ! Prea mult m-am uitat ! Trebuie sa ne aerisim cumva…Ce zici, Daniil?

- Si cam ce-ai vrea tu?

- Ce-as vrea ?- Andrei isi plimba privirea peste calugarii care lucreaza linga copci, peste riul acoperit cu gheata cu sclipiri palide, peste tufele incilcite de pe malul drept, unde coboara pe poteca fata cu galetile si mai intreaba o data :- Ce-as vrea ?

Incalzindu-si cu rasuflarea-i miinile inghetate, Daniil se uita cu atentie la Andrei, Andrei zimbeste si spune :

- Nu vreau nimic…sa mergem la Moscova sa-l vedem pe Teofan ! A ?- propune el si se adreseaza lui Kirill.- Mergem ?

- Nu,- zice acela emotionat.
- De ce ?
- Mi s-au rupt opincile,- Kirill isi arata opinca rupta.
- O sa facem rost de incaltari. Ce ai ?- se mira Andrei.

Kirill nu raspunde.

- Ei, ce zici, ai sa vii ?- insista Daniil.
- Nu,- repeta isteric Kirill fara sa se uite la nimeni.
- De ce ?- Andrei se uita atent la Kirill.
- Eu trebuie sa lucrez !- Kirill ridica spre Andrei niste ochi albi de furie.- Intelegi ? Sa lucrez !
- Toti trebuie sa lucreze,- incerca sa glumeasca Daniil.

- Nu,- se aprinde Kirill si face un semn cu capul in partea lui Andrei.- El poate sa se aeriseasca, sa se tiriie prin iarba ! El poate ! Eu unul insa, nu am nevoie sa fac asa ceva, intelegi ? Eu trebuie sa lucrez !

Kirill este foarte emotionat. Tremura ca scuturat de friguri.

- Oricit ai lucra, tot fara rost,- spune lunganul cel ragusit sie insusi ori lui Kirill.

Fata, dupa ce si-a umplut cu apa galetile, urca dealul. Foma o priveste din urma si intinde aschiuta de gheata lui Andrei :

- De ce culoare-i farima asta de gheata ?

- Lasa-ma in pace,- ii spune suparat Andrei si, rostind deslusit fiecare cuvint, i se adreseaza lui Kirill :- Du-te in chilie si te roaga, am sa vin la tine indata…

Zimbind straniu, Kirill se uita la Andrei.

Leganind galetile pline, fata dispare dupa troienele de zapada. Foma pune bucatica de gheata in gura.

- Ei, eu sunt gata! M-am prajit! Uitati-va!- Lunganul se ridica cu greu din genunchi, pune in vazul tuturor, aratindu-si dintii, miinile care tremura parca ar fi cuprinse de spasm, si merge de-a lungul copcilor, cu camasa uda sub brat.- Si la ce-mi trebuie nadragii astia ? Pai, mai bine as umbla cu ei murdari patruzeci de zile, as sta mai bine patruzeci de zile in pestera !- zbiara el.- Pentru ca asa sta scris : nu va ingrijiti de trupul vostru, nici in ce va imbracati. Nu inseamna oare sufletul mai mult decit hrana, iar trupul- decit imbracamintea ? Si de imbracaminte de ce va ingrijiti ? Uitati-va la crinii de cimp cum cresc : nu muncesc, nu torc !

Deodata Kirill, prin fata caruia, balabanind rufele si bombanind trece lunganul, il apuca de mineca camasii, il trage spre el si, sufocindu-se, spune repezit :

- Da-mi-o, da-mi-o incoace sa ti-o spal eu. Haide, da-mi-o, iti spun !

Calugarii lasa lucrul si se uita uluiti la Kirill.

- Da-o incoace, ce mai astepti ?- amenintator si disperat striga Kirill si, smulgind camasa din miinile lunganului, se repede la copca si incepe s-o spele, stropindu-se si udindu-si minecile rasei in apa de gheata.

- Ce-i cu tine, frate ?- sopteste uluit Andrei.

- Trebuie sa le dam o invatatura de minte, auzi, o invatatura de minte, altfel totul se duce de ripa…- murmura Kirill tot in soapta, innecindu-se.

De-a lungul drumului pustiu goneste un calaret. Se aude tot mai aproape si mai aproape tropot de copite. Calul acoperit de spume aluneca acum pe gheata si de sub copitele lui se imprastie in evantai bulgari de zapada. Drujnicul se uita vesel la calugarii ramasi nemiscati linga copci, isi trece mina peste mustatile si barba pline de promoroaca.

- Trebuie sa-l vad pe Rubliov Andrei, am treaba cu el ! declara el in loc sa salute.

Andrei se scoala din genunchi si striga de departe :

- Eu sunt Rubliov !

Drujnicul sare pe gheata, face citiva pasi spre Andrei si-i face, fara chef, o adinca plecaciune.

- Marele cneaz iti porunceste sa vii la Moscova.

Vocea ii este ragusita de vintul rece.

- Ce ?...paleste Andrei.
- A poruncit sa zugravesti impreuna cu Teofan biserica Sfintei Bunevestiri.
- Spune-i cneazului ca-i multumesc.- raspunde dupa un timp Andrei,- spune-i ca...ei, ca...am sa vin...

Calaretul ii face o noua plecaciune, zimbind poate cu bunavointa ori poate cu batjocura si sare in sa.

- Sa iei de ajutoare pe cine vrei! Iar peneluri si vopsele sa nu iei- o sa-ti dea de-acolo de toate. Ramineti cu bine, oameni buni!

Calaretul isi intoarce calul si porneste in galop.

Tot mai incet si mai incet rasuna tropotul de copite pe gheata acoperita de zapada.

Andrei sta cu spatele la tovarasii sai si se uita in urma punctului care salta pe povirnisul alb, fara sa se mai gindeasca la calaret, reusind sa-l uite indata. Apoi se intoarce intr-un tirziu si se intilneste cu privirea intrebatoare a lui Daniil.

Subit, lunganul sare din loc si, suflecindu-si rasa, alearga in salturi mari, urcind dealul.

- Incotro ai luat-o? Unde fugi?!- ii striga din urma calugarii.
- Sa-i spun preasfintitului!- ajunge pina la ei glasul venit de pe malul inalt.

Surprinderea trece, calugarii vorbesc preocupati intre ei cu jumatate de glas, uitindu-se din cind in cind la Andrei si asteptind ca el sa inceapa sa vorbeasca. Numai patru sau cinci dintre ei ramin nemiscati. Sunt zugravii de icoane.

- Deci, asa…rosteste Andrei si-si drege glasul.- deci asa. Cu noi vor veni…Foma…Piotr…

Kirill, stind in genunchi in fata copcii intinde cu miini inlemnite pe cobilita rufele spalate, cu greu o ridica pe umeri si porneste in partea unde se afla minastirea.

- Unde te duci ?- il striga din urma Daniil.- Kirill !
- Indata, intr-o clipa !- ii raspunde Kirill zimbind si merge zorit mai departe.
- Asteapta, Kirill !- il cheama Andrei. Ce te-a apucat ?

- Cite treburi mai am ! Ce stiti voi ?- ride Kirill, sufocindu-se si impiedicindu-se de cocoloasele bulgarilor de gheata.- Si apoi, am inghetat tare. Nici asta sa n-o uitati !

- Kirill !

- Ei, haide, haide ! V-am spus doar…

Kirill se face nevazut dupa troiene. Andrei isi freaca cu necaz fata amortita de ger si continua :

- Asa dar…Foma, Piotr…Noi cu Daniil miine, pentru utrenie vom fi gata.

Dupa ce au strins rufele spalate, calugarii urca unul dupa altul dealul.

- Rufele nu se vor usca pina miine- spune ingrijorat Andrei. Daniil nu raspunde.- Asculta, poate sa plecam astazi ? Sa adunam repede lucrurile si sa pornim ? Ce zici ? Altfel, cine stie, poate o sa se razgindeasca cneazul.

- N-o sa se razgindeasca,- zimbeste Daniil.

- N-o sa se usuce rufele pina miine,- se framinta Andrei.

- O sa-l trimiteti pe Foma sa le ia.

- Vom pleca deci dupa utrenie.

- Eu unul n-o sa ma duc- zimbeste Daniil fara sa se uite la Andrei,- ce-i cu tine ?

- Nu stiu nici eu…il intrerupe cu graba Andrei. Ma gindesc numai ca, poate, ai veni si tu ?

Daniil nu raspunde.

- Asa-mi trebuie, ca am cazut la invoiala fara sa te fi intrebat. O sa-mi sucesc gitul acolo. Asa-mi trebuie,- zice dezorientat Andrei.

Daniil suride.

- Asa-ti trebuie…Sa mergem, altminteri si la liturghie o sa intirziem si nici tu n-o sa ai timp sa te pregatesti de drum.

Ei aleg rufele inghetate, le aseaza in cosuri, impaturesc cu grija rogojina. Daniil face toate astea fara graba, cu luare aminte. Andrei incearca o rusine chinuitoare. Simte ca ar trebui sa spuna ceva, sa rupa aceasta incordare penibila, dar nu poate scoate nici un cuvint.

Ei ies fara graba pe carare. Daniil merge inainte. Andrei se uita la spatele lui ciolanos, la rasa lui ponosita si decolorata, la miinile lui invinetite, intinse linistit pe cobilita si o tandrete ii cuprinde inima. Suna in surdina clopotele minastirii. Un cird de stancute rotesc deasupra bisericii…

- Asculta !- rosteste in sfirsit Andrei.

Daniil se opreste si-si intoarce spre el fata uda de lacrimi.

- Ma bucur pentru tine…Dac-ai stii cit ma bucur, zapacitule ! Doamne, iarta-ma….

Kirill cauta multa vreme toporul, il gaseste intr-un colt, acoperit cu talaj, scoate de sub cuptorul pe care doarme citeva icoane vechi de ale sale, ia una si incepe s-o sfarime cu toporul pina o face tandari. Tandarile suna, sar departe si cad in salturi pe jos ca aschiile de facut focul in soba. Kirill ia a doua icoana si cu singe rece o face tandari ca si pe prima, apoi a treia, dupa ea a patra care, batuta cu cuie de lemn, se sfarma greu, apoi toate celelalte icoane care zac acum pe jos, transformate intr-un morman de scindurele uscate de pin. Kirill

se uita cu indiferenta si nu se intoarce sa le priveasca din prag, atunci cind, bagind toporul in sac, iese din chilie inchizind in urma sa usa fara zgomot.

In curte Kirill il intilneste pe Aleksei, cel cu parul cret.

- Pleci departe ?- zice Aleksei privindu-l pe Kirill cu atentie.
- Departe.
- La Moscova ?
- Poate si la Moscova.

Se apropie de pridvor calugarii care se intorc de la riu. Si in urma tuturor, Andrei si Daniil. Deasupra minastirii pluteste un dangat dogit de clopote.

- Incotro ai apucat-o ? Nu vii la liturghie ?
- O sa stati cumva si fara mine. Iar eu o sa ma descurc cumva si fara voi.

Calugarii s-au strins roata in jurul lui Kirill.

- Ce- astazi cu tine Kirill, zau asa ?!
- S-o fi intimplat ceva ? A, Kirill?
- M-am saturat de toate astea…M-am saturat sa mint.

Calugarii vorbesc intre ei nelinistiti si mirati.

- Liniste !- porunceste deodata Kirill si-si plimba privirea impacata peste toti cei din jur.- O sa va spun ceva ! – Toti tac.- Ma duc in lume. Sa va spun de ce ? Pe vremuri se primeau in calugarie si cei bogati si cei saraci, fara nici un ban. Am venit la Sfinta Treime si acolo l-am intilnit pe el,- face un semn cu capul spre Andrei.- Si-am crezut ca o sa-l slujim pe Domnul cu credinta si munca ! Si ce-a iesit pina la urma ? De ce am plecat de la Treime ?- Andrei ? Daniil ? A ? Taceti ? Am plecat pentru ca fratii calugari au inceput sa puna bunastarea lor mai presus de credinta. Au uitat de ce au venit la minastire ! Preasfintitului Nicon negotul nu i-a mai fost deajuns, a inceput sa dea banii cu dobinda ! Minastirea a prins sa semene cu tirgul. Si am plecat. Iar aici ce se intimpla ? Cine ara paminturile minastirii ? Fratii nostri mireni, taranii- pentru ca toti sunt inglodati pina in git in datorii fata de minastire. Si cine ar putea sa primeasca acum la minastire pe cineva fara bani ? macar si tu, robul lui Dumnezeu,- se adreseaza Kirill unui calugar cu obraji bucalati,- cit ai dat sa te faca calugar ?- Douazeci sau treizeci de suflete ? Iar tu ? Ai venit intr-una sa te tirguiesti cu egumenul. Pentru doua izlazuri ori poate numai pentru unul ti-ai cumparat fericirea vesnica ?! Voi le stiti doar pe toate singuri si fara mine, numai ca taceti, va prefaceti ca nu stiti nimic, pentru ca viata de la minastire este pentru voi tihnita si fara griji !

Kirill isi trage sufletul.

- Poate ca as fi tacut si eu si as fi rabdat toata ticalosia asta, daca…daca as fi avut har. Si ce har ? Parca mai poate fi vorba de har ? Daca as fi avut o cit de mica pricepere pentru zugravitul icoanelor. Nu mi-a dat Dumnezeu har, slava tie Doamne !!!- Kirill zimbeste cu inversunare.- Si sunt fericit ca-s fara har. Numai asa pot fi cinstit si curat in fata lui Dumnezeu !

Multimea calugarilor clocoteste amenintator. Atunci Kirill isi ridica ochii la cer si rosteste :- Doamne ! Daca am mintit macar ceva acum, pedepseste-ma !

Amuteste ultimul dangait de clopt.

- Asta-i,- zice Kirill si, trecind prin multimea calugarilor care se desface inaintea lui, merge catre poarta.- Ramineti cu bine, oamenii lui Dumnezeu. N-o sa ne mai vedem niciodata !

Calugarii il urmaresc in tacere cum se apropie de poarta, cum o deschide. O clipa sta pe loc tinindu-se de inelul portii, pe urma se uita inapoi si striga :

- Sfinta Scriptura zice : Si Isus a intrat in templul lui Dumnezeu. A dat afara pe toti cei ce vindeau si cumparau in templu, a rasturnat mesele schimbatorilor de bani si scaunele celor ce vindeau, si le-a zis : « Este scris : Casa mea se va chema o casa de rugaciuni. Dar voi ati facut din ea o pestera de tilhari » !!!

Trist serpuieste drumul in mijlocul intinderii acoperite cu zapada. Pe drum, cu pas sigur, fara graba, inainteaza Kirill. Pe urmele lui merge incet un ciine slab de-i numeri coastele. De gitul ciinelui atirna o fringhie al carui capat se tiraste pe zapada.

Kirill se uita in urma, ridica de jos un ciolan inghetat de cal si-l arunca in ciine. Cu coada intre picioare, ciinele se lipeste de pamint, dar nu pleaca. Kirill merge mai departe, acolo unde drumul dispare la hotarul cerului, intunecat, aplecat in jos, cu pamintul inalt si alb…

Se insereaza. Drumul se imbina treptat cu zapada intunecata a cimpului si Kirill deviaza tot mai des de pe marginea drumului. Ciinele il urmeaza pas cu pas.

La citiva pasi de drum, apar fantomatic din amurgul vinetiu, cinci sau sase copaci subtiri. Kirill se opreste. Ciinele vine spre el tot mai aproape, tot mai aproape. Kirill se intoarce spre el si vede ciinele la doi pasi de dinsul….Face atunci un salt si calca cu piciorul pe capatul fringhiei.

Kirill se grabeste preocupat. El trage ciinele care schiauna, impotrivindu-se, spre copaci. Il trage cufundindu-se pina la briu in zapada neumblata, de decembrie, leaga ciinele de un copacel, sta citeva clipe

gindindu-se la ceva si muscindu-si buzele. Priveste indarat. Nici tipenie de om. Atunci Kirill scoate din sac toporul si incepe sa taie copacelul fragil si sunator din pricina gerului.

Ciinele se uita fara sa inteleaga la calugar, miscindu-si trist sprincenele.

Kirill taie cu atentie un bat lung si greu, il curata cu grija de cioturi si se arunca asupra ciinelui.

Un schelalait patrunzator si jalnic se raspindeste deasupra cimpiei. Cu fiecare lovitura el devine mai insistent, mai tare, apoi deodata slabeste, devine mai incet, abia se aude si se stinge cu totul.

Kirill arunca cu scirba batul in zapada si-si freaca cu mina buzele muscate.

Patimile lui Andrei. Vara-Toamna-Iarna anului 1406

O seara linistita. Lumina soarelui cade pe apa Moscovei care scoate abur dupa o zi cu arsita si lumineaza virfurile padurii de brazi din apropiere.

Pe drumeagul cenusiu, cald inca, merg de-a lungul tarmului trei oameni : Teofan, Andrei si Foma. Teofan e furios, parul sau ciufulit iese in smocuri de sub scufie. Andrei suparat si el de ruptura petrecuta cu putin inainte, il urmeaza pe Teofan. Foma merge dupa ei, uitindu-se mohorit in jos, ascunzindu-si cu greu interesul fata de cearta iscata intre cei doi zugravi de icoane.

Teofan se opreste pe neasteptate si fara sa se uite la cineva, intreaba suparat :

- Ai luat cleiul de pe foc ?!

Foma o ia din loc si alearga inapoi direct peste lunca.

Andrei intrerupe primul tacerea.

- Altfel cum ? Altfel nu se poate,- zice el cu mirare.

- Gata ! Ajunge ! Vezi ?- izbucneste Teofan si oprindu-se isi intinde miinile. Degetele lui, murdare de vopsele, tremura.- Imi tremura miinile dupa asemenea voroave, mintuitoare de suflete !

- N-am sa mai fac,- consimte Andrei.

Teofan coboara spre riu, se aseaza pe vine si incepe sa-si spele miinile. Andrei sta pe carare si-si desface rabdator nodul de la briu.

- Ce ?!- se intoarce brusc spre dinsul Teofan.
- N-am spus nimic…-murmura Andrei scotindu-si peste cap rasa.

Vine in fuga, cu sufletul la gura, Foma. Fara de veste, teofan loveste cu palma, din toata puterea apa si conchide minios :

- Da' incapatinat mai esti, mai Andrei, Doamne iarta-ma !

Foma sare gol-pusca in apa intunecata care curge domol.

Lenes se onduleaza dupa firul apei algele lungi, se ridica de pe fund si rasar piezis la suprafata, besicute argintii leganate, o zbughesc, repezindu-se intr-o parte si ramin din nou nemiscate in soarele subacvatic din ce in ce mai stins cirdurile iuti de ocheane.

Foma desface puternic apa cu miinile, inconjurindu-se de un nor alb, clocotitor, se scufunda si cind iese la suprafata il vede pe Teofan sezind pe tarm cu picioarele cufundate in apa, pe Andrei dezbracat intrind in riu ; aude un pocnet asurzitor de bici, muget de vaci si behait de oi ; pe drum, de-a lungul malului, strinind nori de praf, se intoarce cireada.

- Unde, unde ai mai vazut tu neprecupetire cind fiecare tremura pentru fundul lui ?!- zbiara Teofan.

- Oriunde !- raspunde Andrei iritat.- Macar si la femeile acelea la Mosacova care si-au dat parul pentru rascumparare…

- Taci ! Inceteaza ! De o suta de ori am mai auzit-o de la tine ! Si ce are a face aici neprecupetirea ? Pai lor, proastelor, ce le mai raminea de facut ? Mai bine sa ramina fara par decit sa fie puse la cazne ! Ce altceva aveau de facut ?

Andrei sta pina-n git in apa si-si freaca tacut cu nisip miinile murdare.

-Te vad cum ma privesti si, poate, te gindesti : « Uite la el cit e de hain ! » A ? Da ? Ei bine, nu sunt hain, nu sunt de fel ! Nu fac decit sa vorbesc despre ceea ce vad si ceea ce stiu. Orbi sunt oamenii, norodul zace in intuneric !...

- Pai nu se poate asa…

- Ei, bine, ia sa-mi spui tu cu mina pe inima. Este sau nu este luminat norodul ?! A ? Nu aud !

- Nu este…Dar cine-i vinovat ca nu este ?

- Sa pacatuiasca, sa se linguseasca, sa ia in desert numele lui Dumnezeu- asta-i treaba lor ! Si chiar si tu insuti nu esti fara pacat ?

- Cum sa nu fiu ?

- Pacate am si eu ! Doamne, iarta-ma, ocroteste-ma, imbuna-ma ! Ei, ce sa-i faci ? O sa vina curind judecata de apoi, o sa ardem ca luminarile ! Si adu-ti aminte de cuvintele mele : o sa inceapa o tevatura, doamne, doamne ! Toti o sa dea unul pe altul pacatele, sa se dezvinovateasca in fel si chip, in fata atotputernicului…

- Cum poti sa zugravesti icoane cu capul impuiat de astfel de ginduri, asta n-o inteleg !- se mira Andrei. Si mai primesti si osanale ! Pai eu m-as fi facut de mult schimnic si m-as fi dus sa traiesc in pestera !

- Eu il slujesc pe Domnul, nu-i slujesc pe oameni. Si sa-i imping cu nasul in propriile lor pacate, nu-i lucru fara de folos ! Cit priveste osanalele !- Teofan da din mina a lehamite.- Stii cum e : azi te lauda si miine te injura pentru ceea ce te-au laudat ieri. Iar poimiine o sa te uite cu totul ! O sa ma uite si pe mine, o sa te uite si pe tine, si pe toti o sa-i uite ! Toate-s desertaciuni si vis ! A-a-a-…Si nu fapte din astea, ci dintre cele mari au fost date uitarii. Toate prostiile si ticalosiile care se pot face, neamul omenesc le-a savirsit odata si acum nu face decit sa le repete. Si daca Isus ar fi venit iarasi pe pamint, iarasi l-ar fi rastignit !

- Pai da, fireste, daca e sa tinem minte numai raul, nu vom putea fi nicicind fericiti in fata lui Dumnezeu.

- Ce ?

- Bineinteles ca unele lucruri nu trebuie uitate…Nu insa toate…Nu stiu cum sa spun,- se infurie Andrei.- Nu ma pricep…

- Daca nu te pricepi, taci ! Asculta-ma macar pe mine. Ce te uiti ?

- Tac,- abia se stapineste Andrei.

- De ce taci ?

- Te ascult pe tine.

Cu behait ragusit si revendicativ, cu mugete groase, trece in nori de praf o turma imensa. Suna talangile, sfichiuesc bicele, latra ciinii.

- Stii cind se aduna la un loc oamenii de bunavoie ?- continua Teofan.- Numai atunci cind vor sa faca o mirsavie. Numai atunci ! Asta-i lege !

- Si cum, dupa parerea ta, binele-l poti savirsi numai de unul singur ?- nu se lasa Andrei.

- Of, si binele asta, binele asta ! Pai, adu-ti aminte de Noul Testament. Si Hristos ii aduna in templu pe oameni, ii invata. Iar dupa asta, iti amintesti pentru ce s-au adunat ? Pentru ca sa-l supuna tot pe el la cazna ?! Sa fie rastignit cereau ! « Rastigniti-l !-strigau.- Rastigniti-l ! ». Si cu ? Unui vulpoi ca acela ! Si cum strigau ! Iar ucenicii sai ? Iuda l-a vindut, Petru l-a parasit pina la cintatul cocosilor, iar cind a trebuit sa infrunte moartea, toti s-au imprastiat care incotro ! Si doar acestia au fost dintre cei mai buni.

- Bine, dar ei s-au pocait !

- Da, dar asta mai tirziu ! Intelegi, mai tirziu ! Cind trecuse totul ! Si intotdeauna a fost asa ! Fac mai intii faradelegi cu duiumul, iar dupa aceea se pocaiesc ! Peste tot e o ura de neinchipuit si de la prima vedere nici n-o iei in seama ; diavolul se iveste- ei alearga in goana nebuna, ard, sunt setosi de singe, nu se mai pot opri…Dar astia ?! Acum ?! Ti-e groaza sa te gindesti !- Glasul lui Teofan se intretaie de revolta.- Doamne, stinge flacara patimilor mele…caci neputincios si cersetor sunt eu…Cneazul impotriva cneazului, rusii impotriva rusilor cu palosul ! Oameni de acelasi singe se ucid intre ei ! Vor putere pina la varsare de singe !...Mintuieste-ma de fapte cumplite. Mi se ridica parul maciuca, as vrea sa intru in pamint de rusine. Crestinii ii ucid pe crestini ! Darima bisericile ! Lasa mortii neinmormintati !

Andrei incearca de citeva ori sa-l contrazica, dar batrinul grec nu-l mai aude pe cel cu care vorbeste, nu discuta, acuza. Si nu-l mai vede pe Andrei, pentru ca in fata ochilor inchipuirea lui exaltata schiteaza o intimplare care confirma justetea ideilor si pasiunilor sale.

Pe drumul pietros incins de arsita, care duce spre virful dealului, urca intr-un nor de praf, fierbinte, o multime de mii de oameni. Strigau, cascind niste guri strimbe de ura si, aruncind pietre in el, cel care mergea cu capul mindru ridicat, inconjurat de ostenii ce-l desparteau de poporul rascolit de rafuiala care avea sa urmeze ; si in toata viltoarea aceasta cumplita de ura si sudoare- un om cu fata insingerata care cazuse in genunchi si o cruce grea transmisa prin miinile intinse ale oamenilor, orbiti de setea de singe, asudati, cu fetele acoperite de pulberea drumului ; crucea plutea deasupra multimii spre groapa linga care l-au intins pe nazaritean deasupra unei grinzi si i-au tras miinile slabite in parti pina la capetele crucii, inainte de a-i strapunge palmele cu cuie negre, insingerate, batute cu lovituri grele de topor…

Teofan isi trece degetele tremuratoare peste ochi si privindu-l pe Andrei intreaba :

- Unde-s ei, oamenii tai drepti ?! Neiubitorii tai de arginti? Fa bine si mi-l arata! Drept au grait : cumplit e Dumnezeu in marea ceata a sfintilor ! Cumplit ! Nu va fi frica. Nu va fi nici credinta…Lasa-ma in pace, nu mai pot vorbi despre asta…

E toamna. Si cerne de sus o burnita marunta.

- Ei bine, fie, n-o sa mai…- continua intunecat Andrei discutia inceputa vara, pe apa Moscovei.

- Oamenii fac, fireste, si rau…Si ne doare asta. Dar nu pot fi invinuiti toti deopotriva. Unde-i greul, acolo-i si pacatul,- asa cred eu. Si in Evanghelie scrie despre toate acestea. L-a vindut Iuda pe Hristos, dar ia adu-ti aminte cine l-a cumparat ? Marii preoti. Pentru ca de adevar se temeau, se temeau ca norodul o sa inceteze sa li se supuna.

Ei merg incet de-a lungul zidului minastirii, cu miinile ascunse in mineci.

- Au dat bani cu duiumul, nu s-au scumpit, si lui Iuda,si ostenilor ca sa le duca la indeplinire porunca.- Glasul lui Andrei e linistit, ferm. Si cine l-a invinuit ? Norodul ? Nu, toti fariseii si carturarii, iar martori n-au putut gasi, oricit s-au straduit, caci cine putea sa-l cleveteasca pe el, cel nevinovat ? Abia mai tirziu au gasit un tradator.

- Doi ticalosi au gasit, nu unul !
- Da, da, doi ! Si ce-i cu asta ? Au fost doi, nu toti !

Iar fariseii astia, la minciuna-s mari mesteri ; cu stiinta de carte, vicleni, au inselat poporul, l-au convins si l-au razvratit. De aceea au invatat carte, ca sa faca rau. Ca sa vina la putere, folosindu-se de intunecimea mintii lui. Oamenilor trebuie sa li se aminteasca doar mai des ca sunt oameni, ca sunt rusi, ca sunt de acelasi singe, ca traiesc pe acelasi pamint. Raul este peste tot, intotdeauna vor fi doritori sa te vinda pentru treizeci de arginti. Iar taranul rabda, nu cricneste, munceste pina ii creste cocoasa, munceste pentru doi, ba si pentru trei, si indura intr-una tot noi si noi ponoase,- ba tatarii de trei ori pe toamna, ba foamete, ba molima, iar el tot munceste, munceste, munceste, isi duce crucea cu smerenie, nu deznadajduieste, tace si numai pe Dumnezeu Sfintul il roaga sa-i ajunga puterile…

Andrei de mult nu mai simte rasuflarea umeda a burnitei, ci numai mirosul zapezii, a frigului napraznic al iernii ; in fata ochilor lui se infatiseaza aceeasi actiune, aceeasi drama ce-l obsedeaza pe Teofan, dar care ii insufla lui Andrei liniste si incredere ca dreptatea este de partea sa, de fiecare data cind isi aduce aminte de ea.

In zori de zi sau in fapt de seara, pe un drum iernatic linistit, ce se vede limpede prin virfurile arinilor cu cuiburi parasite de ciori, urca incet o procesiune mica, de vreo treizeci de oameni- barbati, femei cu broboade negre, copii, ciini alergind in urma oamenilor pe marginea drumului. Fetele femeilor sunt triste, ale copiilor speriate, ale barbatilor- severe. Se uita cu totii la un om descult care merge inainte cu o cruce grea de mesteacan pe umar si la taranul zdrentuit care-l ajuta sa duca povara. Omul lasa crucea de pe umeri pe virful colinei linga o groapa sapata in pamintul inghetat si, luind zapada in palma facuta caus, o inghite, uitindu-se la multimea care ramasese jos, in asteptare, cu o privire atit de senina incit o femeie oftind fara glas, se lasa in genunchi pe zapada ; toti ceilalti se intorc dintr-o data, pentru ca de jos, de la poalele dealului vin niste calareti. Toti se grabesc, afara de unul, care scoate dintr-o ranita agatata de sa o bucata de coaja de mesteacan si scrie ceva tot timpul cit niste flacai voinici, incaltati cu cizme, isi pun victima pe cruce si-si fac preocupati si pe indelete de lucru in jurul ei. Au ingenuncheat inca citiva oameni si un baiat de alergatura cu coarda de mesteacan scrisa in miini fuge de la calaretul ce asteapta spre oamenii care lucreaza in tacere linga groapa, iar un ciine baltat, asezat alaturi, isi ridica capul si urla indelung, dar glasul lui trist se stinge incet, fara sa fi fost auzit de cineva…

Andrei se surprinse tragind de citeva ori de inelul portii de pe zidul minastirii, in loc s-o impinga cu umarul si , intorcindu-se spre Teofan, continua :

- Si ar putea oare sa nu-i apere Atotputernicul pe astfel de oameni ? Sa nu-i ierte pe ei, cei tinuti in intuneric ? Stii singur ca uneori nu-ti iese ceva, ori esti obosit si sleit cu totul de puteri, si nimic nu-ti mai aduce usurare, si dintr-o data intilnesti in multime o privire, una cu nimic osebita, dar plina de omenie si pe data parca te-ai fi impartasit, si simti o mare usurare…Nu ti s-a intimplat ? Spune, de ce taci ?!

Acum iata-i mergind pe drum printre copacii inalti si dezgoliti, infasurindu-se infrigurati mai mult in anteriile de postav, pentru ca discutia lor s-a prelungit. O discutie importanta, neimpacata si nesolutionata de aceasta convorbire.

- Nu sunt toate chiar atit de rele,- continua Andrei.- Am nimicit vrajmasul pe cimpia Kulikovo ? L-am nimicit. Ne-am unit cu totii laolalta si l-am nimicit. Asemenea fapte se pot face numai cu totii laolalta. Dar daca fiecare va cinta numai din fluierul sau…Ia-i macar pe cneji : s-au certat, alearga acum la hoarda sa se pirasca unul pe altul, de daruri o sa-l umple pe han. Asta, in loc sa se uneasca cu totii si sa…S-au prins la lupta unul cu altul ! Acum se stie ce va fi : va curge singe, iar oamenii sufera. Crezi ca le trebuie razmerita, le trebuie singe ? Sa prinda, sa arda totul ? Stiu bine ca tu despre razmerita de la Pskov ai vorbit. Pai, pe oricine il poti duce la deznadejde, la inversunare, daca-i asa… ?

- Iti dai seama ce spui ?- se uita in parti Teofan.- O sa te invinuiasca, fratioare, o sa te trimita la Belozersk, sa reinnoiesti la minastire icoane pentru limba ta cea lunga…

- Si ce, n-am dreptate ?

- Of, ai dreptate, ori nedreptate, sa judece Dumnezeu, iar pe mine lasa-ma in pace ! Prea tinar esti ca sa ma inveti pe mine, prea tinar !- Teofan, infierbintat, isi scoate scufia si pune capat discutiei, tragindu-se de smocul de par. Iar eu sunt batrin sa mai invat !

Andrei suride obosit, impinge causul miini intr-un troian si inghite zapada care-i arde gitul.

Orbirea. Vara anului 1407

Amiaza fierbinte.

Pe poiana sta culcat in iarba un baiat de vreo treisprezece ani si priveste cerul prin ramurile copacilor. El vede soarele si cerul, iarba inaltata chiar in fata ochilor si pasarile ce-si iau zborul de pe crengi leganate.

In tufe, agitindu-si cozile, pasc caii impiedicati. In linistea ce s-a lasat, zanganesc zabale si biziie taunii.

Baiatul isi mijeste ochiul drept- si tot ce vede el sare nitel mai in stinga. Il mijeste pe cel sting si totul sare in dreapta. Atunci isi inchide amindoi ochii si se face intuneric.

Cind deschide din nou ochii, vede in fata lui doi calugari care se uita curios la dinsul. Calugarii sunt Andrei si Daniil.

- Ei, cum ?- intreaba Andrei.
- Ce « cum » ?- nu intelege baiatul.
- Cum merg treburile ?
- Merg, slava Domnului…raspunde prudent baiatul, continuind sa stea culcat.
- Si tu cine esti ? Pasti cumva caii ?- intreaba Daniil.
- Da' pe tine ce te priveste ?
- Vrei sa-mi arati cum sa ajung la casa cneazului ?
- Pai…E aici, aproape,- spune baiatul si se scoala de jos.

Toti trei ies pe carare.

- Esti argat la curtea boierului ?
- Nu…
- Da' cine esti ?- se intereseaza Andrei.
- Nimeni.
- Si atunci, cum de stai trintit in iarba ?- intreba Daniil.
- Asa…Imi plac caii- raspunde provocator baiatul.

Merg tacuti o bucata de vreme.

- Sunt cu mesterii,- declara subit baiatul.
- Cu care mesteri ?- intreaba Andrei.
- Tot felul…Au durat palate boierului. Sunt si cioplitori de piatra, si lacatusi.
- Iar tu te lenevesti care va sa zica,- spune Daniil.
- Pai am ispravit totul. Ieri noapte am ispravit, iar astazi plecam. Dimineata a sosit cneazul.

Trec prin fata unui loc napadit de buruieni, unde se vad urmele unui incendiu.

- A ars ?- intreaba Andrei pe baiat.
- Iarna asta a ars.
- Cine i-a pus foc ?
- Poate hotii, cine altul? Fara sa se uite in urma, spune baiatul si taie cu nuiaua urzicile care imprejmuiesc cararea.

Prin coastele roase de foc ale palatului ars, se vad sclipind zidurile de piatra alba ale noului palat.

- Ce frumusete ! admira Daniil.

Pustiul pentru prima oara isi intoarce capul si se uita la calugari.

- Da' tu, Ivan, cu ce ai ajutat ?- intreba Andrei.
- Am ajutat la cioplitul pietrelor. Nu-s Ivan, sunt Serghei…
- Frumos! Iti place si tie, nu?- intreaba Andrei.
- Mie ?
- Da, tie.
- Nu…
- De ce ?...- se mira Andrei.

Fata lui Serghei suride toata :

- Prea e alb totul. O zugraveala buna cu vopsele ar trebui aici…

In jurul palatului- aschii, var, piatra sfarimata.

In umbra pridvorului rosu, inalt au poposit mesterii. Se pun la punct, se piaptana, isi pun camasi curate.

Pe scara aproape dreapta, Andrei si Daniil sunt intimpinati de doi drujnici care stateau pe treapta de sus.

- Ce doriti ?- intreaba unul din ei.
- Am vrea sa-l vedem pe marele cneaz, raspunde Daniil.
- Avem porunca sa nu lasam pe nimeni. Are treaba.
- Am venit si noi dupa treaba. Sa reinnoim icoanele.

- Nu-u…Nu avem nevoie. Noua o sa ne reinnoiasca icoanele Andrei Rubliov si Daniil Cernii- cauta sa ispraveasca discutia drujnicul.

- Iaca, mare minune, Rubliov ! Cine o fi si Rubliov asta ? zice Daniil.
- Cum adica ? Nu-l stii pe Rubliov ?

Andrei zimbeste.

- Pai sa stii ca asta-i Daniil, iar eu- Rubliov.

Capetenia mesterilor il insoteste pe marele cneaz prin coridoare inguste cu ferestre mici zabrelite, prin sali cu bolti. In urma merge sotnicul cneazului. Fata de lumina soarelui si albul orbitor al zidurilor de afara, palatul pe dinauntru pare aproape intunecat.

- Ei, cum iti place, Stepan ?- intreaba fara sa se intoarca cneazul.
- Ar trebui sa arate mai bogat, zice cu o voce de bas sotnicul, bocanind cu cizmele.
- Vezi ? Lui Stepan nu-i place,- spune cneazul mesterului.

- Cind o sa arate mai bogat, o sa arate si mai frumos,- adauga Stepan cu incredere,- ca doar nu traim la minastire.

- Eu banii tai n-am de ce sa-i crut. Nu-i greu sa auresc tavanele- spune incet si cu incapatinare mesterul,- dar de facut sa fie frumos, asta-i mai greu…

- Eu in treburi de astea nu ma pricep deloc,- il intrerupe cneazul pe mester,- vorbeste cu sotnicul, el e om cunoscator.

- Dupa parerea mea, fetelor ce le trebuie ?- explica cu rabdare mesterul. Le trebuie ca ziua sa fie vesel, iar noaptea sa nu le fie urit. De aceea am si facut peretii mai veseli, mai imbietori.

- Fa bine si nu pune fetele cneazului la aceeasi gramada cu celelalte, se revolta Stepan.

Ei intra intr-o sala spatioasa cu bolti pictate.

- Sala de oaspeti, declara cu glas tare mesterul.
- Ei, cum ti se pare , Stepan ?- intreaba cneazul.

Sotnicul, sunind din potcoave pe podeaua cu piatra colorata, strabate sala de oaspeti.

- Nu, - declara el hotarit,- unui boier amarit i s-ar potrivi tocmai bine sa stea aici ! Dar tu esti mare cneaz ! O sa vina la tine si cneji si trimisi din alte tari si ce o sa zica ei despre toate astea ? Crezi ca cei de acolo nu inteleg ? Nu se intinde la lucruri mari, o sa zica ei. Cit de colo se vede ca asta de-abia o duce de azi pe miine !

- Ia-o mai incet ! Ia-o mai incet.- il trage cneazul pe sotnic de mineca.

- Fireste ca asta poate-i frumos, dar…- Stepan clatina din cap- dar nu-i pentru un mare cneaz.

Mesterul il priveste cu zimbetul unui om care are dreptate, dar nu are putere.

Andrei si Daniil, inconjurati de mesteri, merg pe linga peretii de un alb orbitor.

- Iar noi ne pregatim acum sa purcedem la Zveningorod,- zimbeste un mester indesat,- cneazul- fratele mai mic al marelui cneaz- ne-a chemat la el.

- A venit pe aici,- intra in vorba un taran lung si slab- sa se impace cu frate-su a venit. A tot umblat, s-a tot foit, mustata si-a tot muscat.

- Si ?- intreaba Andrei.

- I-a placut. Ne-a poftit si el la Zveningorod sa-i duram palate. Faceti ce vreti, zice. N-am sa crut banii.

- Viseaza intr-una s-o ia inaintea fratine-su. Asta-i toata socoteala,- zimbeste Andrei si arata spre un animal fantastic pictat intr-un cerc format din ornamente ciudate.- Si asta tot tu ai daltuit ?- se adreseaza Andrei taranului desirat.

- Eu am zugravit peretii,- suride lunganul. Iar astea le-a facut Nikola ori Miteai. Nikola !- striga el unui taran ars de soare.- Ia vino incoace ! Auzi ?

Taranul cel ars de soare se apropie de Andrei.

- Ce frumusete ! Mester nu gluma !- admira Andrei.

- Pai nu…eu am daltuit pervazul, iar asta, prietenul meu Miteai,- spune negriciosul si trage spre el de mineca pe un taran cu parul balai si cu barba decolorata la soare,- el a daltuit tot ce se afla jos, si chenarurile.

Andrei il priveste atintit, cu mult interes pe taranul cel ars de soare.

- Si ce fel de fiara-i asta ?- se intereseaza Andrei.
- A-a-a-sta-a-i di-i-n…- Miteai se aprinde la fata si-si pleaca capul.
- Fiara asta…-ii sare in ajutor mesterul cel lung.
- E dracon?- intreaba Andrei.
- Poa-a-a…poa-a…
- Poate ca-i dracon,- salveaza din nou situatia lunganul
- Ia te uita ce dihanie a zugravit in cerc! Andrei!- il cheama Daniil

Andrei se uita un timp cu luare aminte la taranul ars de soare, apoi il cheama de-o parte.

- Asculta, nu cumva ai lucrat la minastirea Sfintului Andronic ?
- Nu.
- Parca te-am intilnit undeva ?
- Cine stie, poate ne-om fi intilnit undeva…

Andrei isi acopera o clipa fata cu mina.

- Poate linga Sfinta Treime, intr-un sat ?

Cu ochii plecati, taranul clatina negativ din cap.

- Ei, cum asa? Dar incaierarea? Mascariciul? Pai, mascariciul v-a despartit doar in incaierarea aceea. De mascarici iti aduci aminte? I-au facut de petrecanie atunci mascariciului !

Taranul paleste. Fata lui devine cenusie. El isi linge buzele uscate si clatina din cap :

- Nu stiu…Nu s-a intimplat nicicind una ca asta…

Andrei zimbeste mirat si se intoarce:

- Atunci, iarta-ma…
- Andrei !- il cheama Daniil.

Negriciosul il apuca dintr-o data pe Andrei de mina si sopteste rugator :

- Nu ma da pierzaniei, omul lui Dumnezeu, nu ma nenoroci…Toate au trecut…Sunt acum cioplitor in piatra…Nu mai spune la asta…-arata el cu capul la Daniil care se apropie.

- Cum poti sa-ti inchipui una ca asta ? El e pentru mine ca un parinte.

- Nu ma da de gol, oricum, nu ma da de gol. Nu ma da pierzaniei, omul lui Dumnezeu…

Cneazul, sotnicul si mesterul-sef merg pe un coridor lung, traverseaza citeva sali.

- Tu ai sa stai, doar in casa asta, cit despre mine pot sa-mi fac culcus si in paie-…bombane Stepan.
- Cum ?- il intreaba cneazul.

- Uite ce vreau sa-ti spun : toate astea mai trebuie zugravite o data : peretii, tavanurile, tot ! Cu culori mai aprinse, mai tari !

Mesterul sef se opreste brusc. Chiar si in semintuneric se vede cit de mult a palit.

- Da-mi voie, marite cneaz, sa spun…
- Ei,- ii da voie cneazul.
- Tu stii sa zugravesti ?
- Nu,- se mira cneazul.
- Dar, poate sotnicul tau este mester in treaba asta ?
- Si ?...

- Iar eu,- batrinul se loveste in piept,- patruzeci de ani zugravesc intr-una ! Atunci de ce nu-mi dai mie crezare ?!

- Daca nu ti-as da crezare…
- Pai atunci, de ce-l ascultati pe sotnic si nu ma ascultati pe mine ?
- Ai vazut unde bate saua ?- suride rautacios Stepan.

- De patruzeci de ani fac munca asta ! Ia sa-mi spui, fii bun, ce este asta ?- se adreseaza el sotnicului, aratind cu degetul sau noduros peretele pictat cu ornamente.

Stepan tace ostentativ privind cu ura la batrin.

- Da' asta ce-i ?
- Ei, Stepan ?- zimbeste cneazul. Toate acestea incep sa-l distreze.

- Vezi ?!- exclama cu rautate mesterul- iti spun eu ca palat mai bun ca asta n-o sa-ti zideasca nimeni, iar tu nu ma crezi pe mine, il crezi pe Stepan !

- Da, Stepan, tie ti-e mai la indemina sa calaresti armasarul !- hohoteste cneazul.

- Nu-i vorba de pricepere- zice sotnicul, privind cu turbare la mai marele mesterilor si zgiriind din mers peretele cu teaca.

- Nu am sa schimb nimic ! macar sa ma ucizi! Aici si-au pus oamenii sufletul, inima si-au pus-o. Sub pamint, pina in genunchi, in apa au lucrat…

- Bine, bine !- il intrerupe cneazul.- Pleaca Stepan. Am treaba cu el.

Sotnicul rusinat se inclina si pleaca.

Mesterul si cneazul intra in odaia de dormit. Batrinul se uita in jur, se uita prin usa intredeschisa si in coridor.

- Nu-i nimeni. Am poruncit nici o musca sa nu fie lasata sa zboare pe aici.

Mesterul scoate din sin o cheie si se apropie de o soba de caramida smaltuita. Bagind cheia intr-o broasca mestesugit camuflata, el o intoarce de doua ori. Se deschide o usa mica si ingusta. Batrinul se apleaca, ia de jos o torta dinainte pregatita si bate cu cremenea amnarul

- Lasa-ma pe mine,- sopteste cneazul.

Andrei, Daniil si Nikola- iobag fugar de lina minastirea Sfinta Treime, pe care Andrei l-a descoperit in lunganul cel ars de soare,- merg de-a lungul zidului.

- Roscovanul acela, moscovitul cu care m-am incaierat…El m-a desferecat…-povesteste Nicola.- Pe urma nu l-am mai intilnit…Atunci parca imi luase Dumnezeu mintile, intrase dracu-n mine…Pentru orice fleac, ma luam la bataie…Si m-ar fi prins atunci…Acum m-am dezvatat, nici nu mai stiu sa ma bat- zimbeste Nicola.

- Foarte bine,- zice Andrei privindu-l.

- Uneori nu-i rau sa stii sa te aperi…Al treilea an umblu cu artelul. La inceput caram var. Pe urma am invatat sa cioplesc piatra.

- Si cum ai invatat !- ride Daniil si-l bate pe Nicola peste umar. Uite ce frumusete de pervazuri ai cioplit !

- Miteai m-a invatat,- zice sfios Nicola.

Cu capetele date pe spate, mijindu-si ochii la soare, toti trei privesc la impletitura iscusita de pe cornisa, care incinge palatul chiar in dreptul acoperisului.

Deodata Andrei observa ca-i urmareste de dupa colt o fata cu ochii inlacrimati si cu nasul rosu de plins. Privirile lor se intilnesc si fata dispare dupa casa.

- Ce-o fi avind oare ?- intreaba Andrei.
- A !- face din mina Nicola si zimbeste incurcat.

Andrei ajunge fata dupa colt.

- Ce-i cu tine ?- o intreaba Andrei. Ti-a facut vreun rau cineva ?

Ea pleaca fara sa-i raspunda.

- Ce-ai patit ?- Andrei face citiva pasi in urma ei. Sa te ajut poate cu ceva ?- el o atinge pe umar, dar fata se smulge de linga el si striga suparata :

- Lasa-ma in pace ! Ce te legi de mine ? De alde voi, astia cu ajutorul se gasesc aici berechet !- si fuge spre padure.

Pe peretii subteranei alearga umbre gigantice.

- Incet, acolo vin treptele,- avertizeaza mesterul.
- Ies de-a dreptul spre riu ?- intreaba cneazul ridicind torta.
- Acolo unde ai spus- spre ripa.

Peretii iesirii subterane sunt acoperiti cu piatra inchisa la culoare, impodobiti cu desene maiestre.

- E frumos,- observa cneazul.

- Am doi cioplitori de piatra, mesteri pe cinste ! Cioplesc asa cum pasarile cinta. Iau piatra fara sa fi facut macar vreun semn pe ea si o cioplesc. Mesteri buni ca ei nu se gasesc.

- Iar pe Stepan sa nu te superi. Fac si eu asa ca sa…
- Ce treaba am eu cu Stepan ? El e el, iar eu sunt eu.
- Este constiincios-Stepan. Tu sa nu-l iei in seama.

Merg amindoi mai departe pe coridorul fara sfirsit si intunericul care li se desface in fata, se inchioaga din nou in urma lor.

Sclipesc parca ar fi de nea peretii palatului.

- Nu, acum n-o sa va vina nimic mai bun in minte,- zice Daniil.

- Da-a-a…Da-a-a-Z-z-ve-zve-nigorod ?- se amaraste Miteai.

- Nici eu nu m-as apuca acum de altceva- este de parerea lui Daniil si Rubliov.-V-a obosit ochiul. Asta-i adevarul !

- Asta zic si eu !- sa vi se odihneasca ochii, altfel o sa incepeti sa faceti de citeva ori acelasi lucru si asta ar fi mai rau ca orice !- zice Daniil.

- Si-atunci ce sa facem ?- intreba Nicola.

- Ce sa faceti ?- zimbeste Andrei. Uita-te ce vreme frumoasa e afara ! Duceti-va pe la casele voastre, ati strins doar bani destui. Mergeti la cositul finului, prindeti peste. N-ar fi bine asa ?

- De bine e bine…- spune trist mesterul virstnic.
- I-a-a-r pa-arin-tii m-e-e-i, poa-a-te ni-ci nu ma-a-ai au pa-a-mint…
- Si apoi si drumul pina acasa e tare lung- ofteaza virstnicul.- Vreo zece zile.
- Zece zile,- spune Nicola. Pina ajungi, se ispraveste cositul. Dupa Sfintul Petru s-a ispravit cositul.
- Nu peste tot !- observa batrinul.- Daca e de la Pskov incolo, cositul tine pina in august.

- Nu stiu cum e la voi,- raspunde Nicola,- dar la noi de sfintitul meselor secerisul e pe sfirsite si nicidecum...

- Asta-i dupa vreme,- se incapatineaza batrinul,- daca pornesc ploile, nici la sfintitul meselor n-o sa inceapa…

- Tu, batrine, le-ai incurcat pe toate !- se aprinde Nicola.- Ai uitat !
- Ce sa uit ? Nici n-am ce uita intr-o treaba ca asta ! Da' tu…
- Ajunge, ajunge, fratilor !- ii opreste Daniil pe cei luati la sfada.

Toti tac si se gindesc la casa, la parinti, la cositul finului, la toate care au devenit acum atit de indepartate, dorite, inaccesibile…

- Oricum ar fi, noi tot o sa ne ducem la Zveningorod- intrerupe tacerea Serega.

Cneazul si mesterul coboara pe coridorul subteran. Inainte se zareste slab lumina zilei.

- Ei, si acum, unde o sa plecati ?- intreaba cneazul.
- Ne mai cheama cineva la lucru. E vorba tot de o lucrare mare.

Cneazul iese primul pe un mal prapastios, crescut cu buruieni. Dupa intuneric, lacrameaza ochii. Flacara nevazuta a tortei tremura in bataia vintului.

- Bravo baiati ! Ce mesteri indeminatici !- e multumit cneazul.

La poalele malului abrupt, printre copaci, se vede sclipind apa. Cneazul intoarce cu tocul cizmei un bolovan si-l impinge in jos. Se aude fisiit prin tufe si un scurt plescait de apa, undeva, in adinc.

- Si de unde v-a venit chemarea ?- isi mijeste ochii cneazul.
- De la Zveningorod, de la fratine-tau. Si-a pus si el in gind sa dureze palate !

Cneazul bolboroseste ceva nedeslusit si, aruncind o privire spre mester, se baga din nou in subterana.

- Cind vreti sa plecati ?
- Pai, ne-am pregatit de drum. Cei de acolo au si adus piatra.

Torta arde pina la capat si se stinge. Totul se cufunda in intuneric.

- Firea-i a naibii sa fii,- se otaraste cneazul.
- Nu face nimic, suntem aproape, lasa-ma pe mine inainte. Cunosc aici fiecare treapta…

De la casa, arsa anul trecut, a cneazului, nu a ramas decit o aripa cu un foisor inalt, cu acareturi si grajduri. Constructia imensa innegrita de la incendiu, cu acoperisul prabusit, pare neverosimil de sumbra in lumina stralucitoare a soarelui.

Intr-o odaita cu peretii negri de fum rasuna un glas sfisietor de fata :

- Ia-ma cu tine !...Ia-ma !

Este fata pe care o vazuse Andrei linga noua casa a cneazului. Fata ii este uda de lacrimi, buzele-i tremura..

- Cu tine, ia-ma !

In fata ei, cu miinile bagate pe dupa briu, sta incurcat Nicola.

- Ce tot vorbesti, Marusea, Doamne iarta-ma ?!...- se justifica el nedeslusit. Stii bine ca n-o pot face. Toti sunt barbati si tu cu ei…Si nu suntem nici cununati.

- M-ai mintit ! Ziceai ca ma iubesti. Dar m-ai minti-i-i-t !- Fata izbucneste in hohote de plins si acoperindu-si fata cu miinile se retrage intr-un ungher negru, afumat.

- Vezi ca pleaca toti,- continua mesterul,- ce-o sa ma fac fara ei ?

Ea se uita la mester cu o privire plina de tristete si minie si i se arunca la piept :

- Si eu ? Ce-o sa fie cu mine ?! Ma parasesti ?

Mesterul isi pune miinile arse de soare pe umerii ei si o mingiie, o linisteste :

- Marusea, Marusea…Daca-ti spun ca nu pot…ce-o sa fac eu aici ?
- Crezi ca aici e putin de lucru ?
- Pai eu trebuie sa tai piatra…Prostuto !- glasul mesterului rasuna incet, mingiietor.
- O sa zidesti cuptoare,- spune fata fara sa-si ridice fata de pe pieptul lui si revenindu-si cite putin.

- M-am obisnuit cu ei…Doar ei m-au invatat meseria…Ce-o sa fac fara ei ? Uita-te cum te-ai umplut toata de funingine…Haide, linisteste-te !

- Acum e totuna…Fata isi freaca nasul ud de camasa flacaului.
- Eh, Marusea, Marusea…

Cu ochii inchisi ea isi ridica fata si buzele i se intredeschid in intimpinarea sarutului. Scirtie ca zapada sub picioarele lor, podeaua neagra, carbonizata.

Ziua inclina spre asfintit. Linga magazia innegrita de incendiu, Andrei si Daniil desfac icoanele afumate. De cealalta parte a peretelui, in grajd, tropotesc caii, se schimba de pe un picior pe altul.

Pe drum trec mesterii. Pleaca la Zveningorod. Striga ceva vesel, isi iau ramas bun agitindu-si miinile si camasile lor albesc prin ramasitele triste ale palatelor arse.

Iar undeva, ceva mai departe de marginea drumului, ascunzindu-se pe dupa tufe, ii urmeaza nevazuta de nimeni, fata cu fata plinsa. Ii conduce, probabil…

Trec prin fata magaziei doi drujnici si dispar in grajd. Se aude cum striga din vreme in vreme la cai si cum scot seile din cui.

Daniil se uita citva timp cu atentie la icoana innegrita, apoi cheama :

- Andrei !

Nu raspunde nimeni. Daniil se scoala si se duce in magazie.

Andrei sta intr-un colt intunecat si trage cu urechea la o discutie care se aude in grajd.

- Nu pot, Vanka, intelege-ma, nu pot !
- Vorbeste mai incet, altminteri, stii tu ce ne asteapta !
- Cum se poate una ca asta ? Pai ei au zidit casa, s-au straduit…

- Inceteaza cu vaitatul…Nu se stie inca de ce s-a dat porunca sa fie ajunsi din urma, poate mai au ceva de lucru ? Poate ca trebuie doar asa, fara vreun gind rau, inturnati din drum…

- Si atunci pentru ce se pregatesc de drum cinsprezece oameni, de ce s-a poruncit sa se ascuta sulitele ? Iar sotnicul de ce…

- Taci o data din gura !...

Andrei se repede spre iesire, dar Daniil il ajunge din urma si se napusteste asupra lui. Andrei incearca sa se smulga din miinile lui, dar Daniil e voinic si-l tine zdravan. Dupa perete ride un drujnic.

- Ce-i cu tine ? Esti in toate mintile ? Ce-ai patit ? Incotro ?- sopteste Daniil ragusit de efort.

- Da-mi drumul ! Da-mi drumul iti spun ! Lasa-ma- zice suierator Andrei.-O sa-i ucida ! Lasa-ma ! Trebuie sa…

- Nu ti-e draga viata ? teme-te de Dumnezeu ! Daca te duci nu vreau sa mai stiu de tine…O sa te blestem…N-am sa te las ! Andrei ! Ai mila de mine, daca pe tine nu vrei sa te cruti ! Nu te duce, iti spun, afurisitule !...

Rasuflind din greu, Andrei fuge cit il tin picioarele pe drumul fierbinte, plin de praf. O durere ascutita ca de lovitura de cutit simte in coaste. In urma lui, potolit de distanta, se aude un tropot neregulat de copite. Se aude din ce in ce mai aproape ; prin fata lui Andrei gonesc citiva drujnici calari. Praful rascolit intuneca soarele. Andrei incearca sa se apuce de scara seii unui calaret, dar e impins cu putere, cade sub copitele calului si zace multa vreme, fara miscare, pina ce praful ce atirna in vazduhul amortit se asterne pe pamint si rasa neagra a lui Andrei devine alba. Alba ca pinza.

Subit, in cringul de mesteceni, putin mai departe de drum, se isca un zgomot ciudat, uniform, ce se imprastie sunator in linistea serii. Andrei se ridica si merge spre zgomotul acesta nelamurit. Trece incet pe linga mesteceni. Zgomotul e tot mai aproape. Andrei iese intr-o poiana si se opreste.

El il vede pe mai marele mesterilor cu orbitele ochilor goale si insingerate stind linga un copac pe care-l loveste cu batul. La zgomotul acesta, se aduna incet din toate partile, cu miinile intinse inainte, tovarasii sai. In locul unde au fost ochii toti au rani negre, iar camasile albe sunt sfisiate si pline de singe.

Impietrit sta Andrei si priveste cum Nicola, cu miinile desfacute se loveste de un mesteacan si, murmurind ceva, merge impleticit inainte dupa tovarasii sai, la chemarea batrinului mester.

Mesterii se aduna, se string gramada, se agata unul de altul si o bucata de vreme il cauta pe Seghei. El sade pe pamint intr-un loc unde urzicile cresc una linga alta si plinge. Vazindu-l pe Andrei, continuind sa plinga, Serghei se arunca intr-o parte si fuge drept peste hatisul urzicilor.

- Eu sunt ! Serghei !- striga Andrei.

Serghei nu raspunde si alearga cit il tin picioarele, ocolind trunchiurile copacilor. Mult timp umbla Andrei prin cringul pustiu, cautind sa gaseasca baiatul.

- Ce-i cu tine Serghei ? Asteapta.

Reuseste in cele din urma sa-l apuce pe baiat de camasa. Cad amindoi. Serghei se cazneste sa scape, plinge. Andrei tine cu putere pustiul de picior si-l linisteste :

- Nu m-ai cunoscut ? Serga ? Eu sunt, Andrei ! Ei, hai, ajunge, ajunge…

Baiatul prinde dintr-o data sa zimbeasca printre lacrmi si-si smuceste piciorul.

- Lasa-ma, da-mi drumul, ma gidili…

Sarbatoare. Primavara anului 1408.

Se insereaza. Padurea desfrunzita de primavara a cazut in apa linistita a Kleazmei. Pe tarmul neted stau nemiscate ici-colo primele ierburi.

De dupa limba de nisip apar una dupa alta doua barci care par negre pe apa linistita a cotiturii riului. Deasupra lui se isca glasuri ce rasuna clar printre maluri.

- Ei, Andrei ! se aude din barca mai indepartata.
- Ce vrei ?
- Daniil zice ca n-o sa ajungem pina la lasarea intunericului !

Barcile luneca incet, in jos, pe riu.

- Andrei, rasuna glasul lui Daniil.
- Ei ?
- N-o sa ajungem la Vladimir pina s-o intuneca ! Hai sa raminem aici peste noapte !
- Cum vreti !

Barcile se misca lin pe firul apei si siluetele oamenilor ce stau in ele par taiate din tabla de fier intunecat.

Deasupra apei rasuna glasul unui baiat :

- Foma!
- A!
- Foma!
- Ce vrei?!
- Prinde-ma!
- De ce sa te prind?
- De ce, de ne ce, prinde-ma !

Se aude plescaitul apei, risete de copii si strigatul sever al lui Andrei.

- Ia mai astimparati-va !

Si din nou linistea invaluie riul si in aceasta liniste glasurile potolite se suspenda deasupra apei, iar vorbele par a veni de departe, de la cineva care spune in taina.

- Ai obosit, Andrei ?
- Nu.
- Da-mi putin si mie !
- De ce ? N-am obosit !

Un timp tac cu totii si nu se aude decit scirtiitul vislei.

- Scirtiie intr-una,- murmura Andrei.
- Nu scirtiie rau,- riposteaza o voce de copil.
- Toate la tine-s altfel decit la restul lumii- se supara Piotr.
- Cum adica ?

Glasurile se aud tot mai deslusit, se apropie tot mai mult barcile si iata-le alunecind chiar linga tarm, atingind cu vislele rogozul de anul trecut.

- N-o sa putem ajunge,- spune cineva cu un glas infundat de om racit.
- Vom ajunge miine.
- N-o sa putem zugravi soborul pina la lasarea frigului. Acusi e iunie,- explica Aleksei.

- Sa ne oprim poate ?! Mi-e foame !- il intrerupe pe Andrei vocea lui Foma din a doua barca.
- Cum vreti !
- Atunci, hai sa vislim spre tarm !- striga Daniil.

E aproape intuneric. Amindoua barcile acosteaza, fisiie trestiile prin care-si fac drum. Iconarii zornaie, ies din barci, se dezmortesc, privesc in intuneric, vorbesc intre ei.

Aici e si Piotr, un poslusnic cu ochii tristi, si Aleksei- un zugrav de icoane vesel, cu parul cret, si Serghei care a scapat ca prin minune de orbire si care acum e invatacel la Andrei, si Andrei insusi. Din alta barca coboara Daniil, Foma, care a mai crescut si s-a maturizat, si doi necunoscuti : un taran si o femeie- mireni, sot si sotie.

Din intuneric apar fara de veste citiva calareti si-i inconjoara pe calatori.

- Ia dati focul incoace !- se aude o voce.

Cineva sare de pe cal, aprinde torta si se apropie cu ea de zugravi, luminindu-le fetele. Zugravii stau nemiscati si asculta fornaitul cailor in intunericul noptii.

- Ce vreti ?- intreaba speriat Daniil pe un calaret, care s-a apropiat fara zgomot de tarm.
- Cine sunteti ?- se aude in loc de raspuns.
- Suntem de la Moscova. Mesteri- raspunde grabit Aleksei. Mergem la Vladimir.
- La porunca marelui cneaz purcedem ! – explica Daniil. Ne cheama sa zugravim din nou soborul Adormirii Maicii Domnului.
- Si cine-i mai mare aici ? Nu cumva tu ?- se aude in intuneric.
- Nu,- raspunde Aleksei.- El e…
- Eu sunt mai marele,- face un pas inainte Daniil- Daniil Cernii.
- Ia vino-ncoace, Cernii.

Daniil dispare in intuneric. Undeva intr-o parte, lumineaza inegal faclia, smulgind din intuneric seile impodobite cu arama si coastele asudate ale cailor.

Pictorii de icoane ciulesc nelinistiti urechea la frinturile vorbelor ce se abat la auzul lor.

Torta traseaza o curba de foc si fisiind se stinge in riu.

Se aude clefaitul copitelor pe tarmul noroios si trosnetul tufelor. Apoi coboara linistea. Daniil se intoarce la barci.

- Ce vor ?- intreaba Andrei.
- Sunt drujnici,- raspunde Daniil. Cauta un hot. Zic ca pe acela care a pus foc palatului cneazului. Iti amintesti ?
- Asta cind ? In iarna de acum doi ani ? Nu ?- se intereseaza Aleksei.
- Da.
- E-e-e !- ride mireanul.- Du-te de-l mai prinde ! Iarna de acum doi ani !
- S-au pomenit acum, timpitii…- bombane nevasta-sa.
- Zic ca s-ar aciua pe aici pe undeva, explica Daniil.- Cica ar avea o muiere aici in satul vecin.
- In care sat?- se intereseaza nevasta mireanului. E departe satul?

Daniil nu raspunde. Mesterii incep sa descarce barcile si-si pregatesc culcus pentru noapte.

- Si-apoi,- adauga Daniil- pagini prin satele astea se gasesc la tot pasul !

Aleksei atita focul, sufla in flacara sovaelnica, iar femeia se tot foieste linga saculete si boccele. Serghei tiraste spre foc un par lung si uscat.

- Andrei si Foma au gasit un bustean cit toate zilele ! O sa ajunga pentru o noapte intreaga !

Pe limba cenusie de nisip, Andrei si Foma tirasc un bustean uscat, imens. Busteanul piriie, salta, scrisneste nisipul sub el. Deodata, Andrei se opreste si sta nemiscat.

- Ce-ai patit ?- intreaba Foma.

Undeva, aproape de tot in tufe- un ciripit rasunator, muzical si intens. Si peste citeva clipe- un fluierat sfios, ca si cum cineva isi incearca vocea.

- Ce-i ?- intreaba nelinistit Foma, privindu-l tinta pe Andrei cu ochii rotunzi.
- Asteapta putin, auzi ?
- O privighetoare.
- Si mai mult nimic ?- ascultind cu incordare zimbeste Andrei.

Cintecului privighetorii i se alatura un sunet subtire, abia sesizabil, asa de incet, incit ai senzatia ca-ti tiuie urechile. Sunetul vine de pe povirnisul colinei care isi profileaza un capat intunecat pe cerul senin dinspre rasarit. El se aude din ce in ce mai bine, creste in intensitate si se imbina cu cintecul tot mai cutezator al privighetorii intr-un duet umitor.

- Auzi ? - sopteste Andrei.

Foma, tulburat, se apuca iar sa care busteanul.

- Haidem !
- Din sat…- se intoarce Andrei intrebator spre Foma.- Ce o fi asta ?
- Hai sa mergem, haide,- repeta speriat Foma.
- Fac vraji,- sopteste Andrei.
- Mergem, m-auzi, Andrei ?! insista Foma.

Ei se apleaca din nou desupra busteanului si-l trintesc pe nisipul care raspindeste in jur un hirsiit uscat.

E intuneric. Calatorii maninca tacuti, sezind linga foc. Toti se staruiesc sa nu se uite in sus, in partea unde-i asezat satul. Acolo, in negura, au si inceput sa se aprinda primele focuri de cimp si un vint domol aduce spre barci o invalmaseala de sunete si glasuri razlete. Daniil rupe primul tacerea.

- Si ce-o sa facem totusi, cu peretele dinspre apus ?- i se adreseaza el lui Andrei.
- De la apus ?- intreaba acela.
- De apus.
- Si ce-i cu peretele de la apus ? O sa zugravim si pe cel de apus Judecata de Apoi…

Daniil il priveste cu luare aminte pe Andrei a carui fata pare tulburata in lumina inegala a focului.

- Soborul are cel putin doua sute de ani,- zice mireanul. Nevasta lui pistruiata se uita intr-una inspre sat si se cruceste de zor.

- Asculta,- continua insistent Daniil,- ma gindesc ca…Ce-ar fi sa zugravim pe el toti sfintii ?

- Iarta-ma, Daniil- zice Andrei, fara sa-si ridice ochii,- nu vorbi astazi despre asta. In numele lui Hristos, iarta-ma.

Sunetele tainice ce se abat din partea satului se contopesc cu cintecul privighetorilor care se intrec in a-si cinta dragostea ajunsa la exaltare.

- Doamne ! Ce nemernici !- bombane suparata femeia.
- Nu trebuia sa ne oprim aici,- spune cu amaraciune cineva din intuneric.

- Astea-s petreceri dracesti…doamne, iarta-ma,- incheie discutia mireanul, se scoala si merge spre barci.- Haidem la culcare, Maria !

- Ei, sa ne ducem si noi la culcare ?- spune Daniil si se scoala.- Foma, Serghei, Piotr ! Faceti-va rugaciunea si la culcare !

Ramin singuri Andrei si Aleksei care picoteste linga foc.

- D-a-a…N-o sa mai apucam sa ispravim pina o incepe frigul,- murmura el, asezindu-se mai pe-ndelete sa doarma,- mai e pe sfirsite, primavara, si ea-i pe sfirsite…

Andrei face citiva pasi pe iarba uda de roua si se opreste incordindu-si auzul.

Acum toata colina e luminata de focuri fumeginde, iar mai jos, pe riu, se aud strigate, tipete si risete nedeslusite.

- Maria !- se aude din partea unde stau barcile.- Adu apa !

Andrei sta un timp nemiscat, apoi pune pe foc citeva vreascuri mai groase si fara sa se uite in urma, pleaca spre partea viu colorata de focuri a colinei care descinta si ride.

Tot mai jos, tot mai jos, coboara aratura intunecata. Andrei, oprindu-se din timp in timp, urca dealul pe drumul ce duce spre sat.

Dealul este o alta lume, o lume care biiguie in surdina, isi arde focurile tainice a caror lumina licareste desupra crengilor inalte ale copacilor, instinse spre cerul instelat.

Clopotei rasunatori in miinile unei femei goale care nu stiu pentru a cita oara da in fuga ocol casei sale pentru mintuirea ei de toate bolile galbene si negre ; copii rizatori, goi si ei, care se straduiesc sa nu ramina in urma femeii, tipa si chicotesc in aceasta clipa de suprema importanta ; si focul rascolitor din dreptul casei, linga care o batrina acopera femeia cu epitaful si, surizind cu gura-i stirba, o duce solemn in casa, ferita acum prin descintecul ei de toate bolile pe un an intreg ;

si focurile trosnitoare ce ard fetele celor aplecati spre flacara galben-rosie, in jurul careia alearga, unul dupa altul strigind, cu sufletul la gura, flacai si fete cu hainele in vint ;

si mesteacanul tinar, impodobit cu primele frunze, aplecat deasupra focului, si neveste tinere si fete legind pe crengutele lui, care mai de care, mai repede, fundite din cirpe mici de pinza ;

si calaretul gol pe un cal alb cu coama in vint care a trecut in goana spre riul poleit cu stralucirea lunei rotunde de argint ;

si trupurile tinere, puternice ale flacailor si fetelor care fug prin apa pina la genunchi a riului in vapai aprinse de luna ;

si nechezatul calului care a intrat in goana in riu ;
si risete;
si tipete;
si agitarea miniilor albe ca creta in aerul noptii; toate acestea il aduc pe Andrei cu rasuflarea intretaiata la tarm, unde cit p-aci aproape sa se loveasca de o nevasta tinara cu parul despletit care sta dupa o tufa foarte aproape de apa, goala, si fara sa se sperie, se uita cu mirare la dinsul, acoperindu-si cu miinile sinii ei grei si rotunzi.

Ei stau mult timp nemiscati, uitindu-se atent unul la altul, parca in asteptare. Apoi Andrei se intoarce si pleaca.

Ea se uita in urma lui zimbind si cineva o ia de mina si o trage in umbra, in apa rece, scinteietoare.

Andrei iese in partea opusa a satului si se arunca intr-o claie de fin.

Dimineata, la revarsatul zorilor. Andrei se furiseaza pe o ulita a satului. Soapte tandre, rasuflarea celor ce dorm, risete domolite se aud prin usile deschise ale magaziilor de fin, prin ferestrele deschise ale caselor. Satul e lung si tot drumul pe Andrei il strabate cu senzatia ca a furat ceva.

La marginea satului, Andrei trece prin fata unei batrine care sta pe un bustean linga poarta. Priveste cu ochi stinsi riul ce se valureste mai la vale, la fisia trandafirie de cer de linga orizont si plinge. Plinge pentru ca dimineata aceasta s-a aratat a fi atit de asemanatoare cu alta, la fel cu ea, dar care fusese cu multi, multi ani in urma.

Andrei coboara pe drumul care duce spre riu, unde pe tarmul cufundat in ceata, pasc impiedicati, caii.

Pictorii de icoane sed pe mal si-l asteapta. Barcile sunt lasate in apa. Andrei se uita la toti cu o privire obosita si intreaba :

- De ce va uitati la mine ?
- Unde ai fost ?- il intreaba dusmanos Foma.
- Colo in cenusa e ceapa. Maninca daca vrei,- spune Daniil.
- Unde ai fost ?- se incapatineaza Foma.

Andrei se aseaza tacut linga foc. Gasind in cenusa o ceapa, el o curata staruitor de coaja. Toti il privesc atent.

Departe, pe drum, gonesc vreo zece drujnici, printre care se vad vreo zece calareti cu rase monahale. Cavalcada trece duduind podetul peste riu, intoarce spre sat si dispare in ceata.

- Slava tie, doamne !- zimbeste cu rautate muierea pistruiata.

Andrei se scoala si se indreapta spre barci. Si iata-l din nou plutind in jos, in ceata, pe linga tufele dese, aplecate deasupra apei.

- N-ai putut sa vii mai devreme ?- sopteste Daniil lui Andrei. Pina au dormit toti ?
- Nu, n-am putut,- raspunde scurt Andrei.

Foma ciuleste urechile la ceea ce vorbesc Andrei cu Daniil.

- Pacatul tau, cugetul tau, rugaciunile tale…-spune incet Daniil cu fata intoarsa.
- Si unde ai fost ?- intreaba Foma.

In timpul acesta, din hatisurile tufelor de linga mal se aude un strigat din mai multe glasuri :

- Iata-i ! Sunt aici ! Veniti incoace !

Din desis se aud glasuri, trosnet de crengi uscate, apoi un strigat de durere si vocile ragusite ale taranilor.

- Ia aduceti incoace puiculita ! Acolo, acolo, aproape de mal.

Acolo linga tarm, unde se termina tufele, calugarii vad drujnici si monahi tirind din desis un taran care se abate sa scape si o femeie intr-o camasa scurta, sfisiata.

Pictorii de icoane privesc din barcile lor cu curiozitate si groaza la ceea ce se intimpla.

- De ce i-au prins ?- intreaba, palind, Serghei.

- Pentru ca nu cred intr-unul Dumnezeu, pentru ca nu-l cinstesc. Pagini blestemati,- spune intr-un suflet femeia.

- Nu-i asta !- o intrerupe tulburat mireanul.- Au prins hotul ! Cel care a dat foc palatului cneazului ! L-au cautat ieri. Uite-l !

Cei de pe tarm ii rasucesc miinile unei neveste tinere, iar ea tipa si se tinguie. Piotr isi mijeste ochii si murmura o rugaciune.

- Ce au cu ei ?- urla Serghei.
- Nu te uita, Serghei ! Auzi ! Nu te uita !- striga Andrei- Inchideti-i ochii ! Inchideti-i ochii !

Cel prins reuseste sa se elibereze de drujnicii care au tabarit pe el, se repede in tufaris si, pe urma, in apa. Urmaritorii se arunca dupa el, fug prin apa pina la genunchi si, dupa ce-l ajung, il leaga. Omul se sufoca, e plin de singe, clatina din cap si, rinjind, spune cu inversunare :

- N-o sa mai aiba trai cneazul vostru ! Asta s-o stiti ! N-am sa fiu eu, o fi altul in locul meu.

Taranul e tirit la mal.

Cu o smucitura neasteptata el loveste pe unul din drujnici cu piciorul in burta si se napusteste peste calugarii care o duceau pe tinara femeie. Dindu-si fulgerator seama de clipa prielnica, ea se arunca inainte, se smulge din miinile ce o tineau strins, ale calugarilor, luneca din bratele de fier ale unui taran huiduma si sare in apa rece peste care fumega ceata.

- Prinde-o ! Ai innebunit ?!- urla cei de pe tarm.

Asupra taranului tabaresc patru dintr-o data, el geme, simtindu-se de data aceasta fara scapare si striga, zbatindu-se sa scape :

- Marfa, inoata !!! Inoa-aata !! Marfa !!

Femeia isi desface larg bratele, inoata prin picla in apa intunecata, iar paru-i balai ca inul pluteste dupa cursul riului. In urma ei zboara pietre, bete.

Pe tarm incepe cineva sa se dezbrace grabit, dar e oprit de o observatie judicioasa a cuiva.

- Ce vrei sa faci ? Pai ea o sa te traga la fund cit ai bate din palme !

Piotr il prinde in brate pe Serghei care zbiara din rasputeri si-i inchide gura cu mina, cautind sa-l linisteasca si soptindu-i ceva la ureche.

Femeia inoata repede, fara sa oboseasca, pufaie si se uita atent la el din apa cu ochii ei cenusii. In apa verde, se fringe si luneca fluid trupul ei puternic si tinar.

Andrei isi pleaca ochii si sopteste o rugaciune.

Deasupra riului rasuna strigate disperate.

- Marf-a-a!!! Marfa!! Inoa-a-ta-a!

Marfa se indeparteaza tot mai mult si mai mult, iar ceata ce se ridica din apa o ascunde de cei ce o urmaresc.

Deasupra Kleazmiei se ridica soarele. A venit ziua.

Judecata de-apoi. Vara anului 1408.

E liniste si racoare sub boltile inalte ale soborului « Adormirea Maicii Domnului ». Prin ferestrele inguste se vede cerul de vara si virfurile copacilor care in lumina soarelui par orbitor de albe, iar la umbra- negre.

Interiorul catedralei este tencuit curat. De-a lungul peretilor, pina aproape de tavan, se inalta schele. Razele soarelui se astern in triunghiuri piezise, fierbinti, pe podea, incalzind lespezile mincate de vreme.

Pictorii de icoane se plictisesc fara lucru. Pe marginea unei varnite, cufundat in lectura unor pravile minastiresti despre zugravirea icoanelor, sade Foma. Serghei sta cocotat pe schele, cu picioarele desculte lasate in jos si cu obrazul sprijinit de un stilp zgrunturos. Taranul mirean, Grigori- s-a asezat pinga perete, cu genunchii strinsi la barbie si miinile impreunate pe capul sau cu un par rebel.

Singur Piotr lucreaza. El tencuieste, cu luare aminte, acelasi loc care si fara interventia lui este tencuit ideal, ca de altfel intreg peretele. Toti tac. In tacere, se aude plescaitul de perete al varului si scrisnitul mistriei.

Foma masoara cu o privire mohorita catedrala si cheama cu glas tunator :

- Aleksei !

Grigori, care s-ar parea ca doarme, ridica capul. Cuvintul se imprastie rasunator, se arunca de la un perete la altul si se stinge in zapuseala somnolenta. Aleksei nu raspunde. Foma se cufunda din nou in cititul pravilei.

- Lasa-ma sa iau var.- il roaga Piotr pe Foma.
- Cheltuiesti varul degeaba. Ce rost are ?- se strimba Foma, sculindu-se in sila de pe varnita.
- Mai am de ispravit ceva…- se justifica Piotr ridicindu-si sprincenele. El ia varul, se intoarce in coltul sau si peste o clipa se aude din nou plescaitul lichid si scrisnitul metalului de perete.
- Nu stiu de ce ma doare capul- se aude de undeva glasul trist al lui Aleksei.
- Mai trage un pui de somn !- il sfatuieste Grigori. Te-o fi durind de prea mult somn.
- De ce somn mai poate fi vorba, cind de doua saptamini ma zvircolesc si nu pot inchide un ochi ?
- Si ce faci noaptea ?- se intereseaza Foma.
- Nu fac nimic ! Stau culcat, ma uit.
- La ce te uiti ?- intreba Serghei.

- Mai binea stai cu ochii deschisi- isi impartaseste experienta Aleksei, cind ii inchizi, niste gize micute verzui misuna pe dinaintea ochilor…

- Nu dormi ziua, ca sa-ti fie noaptea somn,- il sfatuieste Foma.
- O sa fie furtuna…borboroseste raguist Grigori, sprijinit de perete.
- Foma !- cheama de sus Serghei.
- Ce vrei ?
- Sa dau o fuga sa ma scald ?- se roaga baiatul.
- Haide, haide, astimpara-te !- nu-i da voia Foma.
- Vin intr-un suflet !
- Ti-am spus ca nu se poate…
- Mi-e cald- se tinguieste Serghei.
- Nu-i cald deloc. Minti!

Piotr isi intrerupe lucrul:

- Poate i-o fi cald de-adevaratelea?
- Cum sa-i fie cald numai lui ?- intreba Foma.
- Si mie, de pilda, mi-e cald,- zice Piotr.
- Cred si eu ! El nu face nimic, iar tu lucrezi !- se minie Foma.
- Lasa-l sa se scalde,- ii tine Grigori partea lui Serghei.
- Ajunge, ajunge cu rasfatul !- se aude de sus vocea lui Aleksei.- Lasa sa stea cu toti ceilalti.

- Tu mai bine ai tacea din gura !- striga Grigori.- Toata ziua dormi ca un bustean, cobori numai sa infuleci si sa-ti faci nevoile !

- Si ce ? Mi-ai gasit tu ceva de lucru ?!- zice cu rautate Aleksei, simtindu-se lezat.
- Pai tu singur ti-ai gasit de lucru asa cum ai vrut !

- Am gasit, si gata socoteala,- capul lui Aleksei dispare, dar glasul lui plin de rautate continua sa bombane.- iar daca stam cu totii fara lucru, sa stea si Serioja cu noi…

- Vorba multa saracia omului,- intervine Piotr din nou,- Daca i-ai fi dat drumul, de mult s-ar fi intors !

- Pai astuia numai sa-i dai drumul, ca o sa stea in apa pina s-o invineti tot !- turuie Aleksei. I-a intrat in cap ca-i este cald si se tinguie intr-una.

- L-ai auzit tu ca se tinguie ?- se indigneaza Piotr.- Tu esti acela care se tinguie intr-una !
- Eu am spus mai intii ca-i cald, nu Serghei,- intervine Grigori.

- Ei, haide, ajunge!- isi pierde rabdarea Foma si se adreseaza lui Serga : - Vrei sa te scalzi- intinde-o ! Ei ?!

Serga sade pe schela cu capul plecat, speriat de scandalul iscat de rugamintea lui inofensiva si fara vreun gind rau.

- Haide, du-te ! Ce faci ? Du-te !- se minie Foma.- Vedeti ?!- li se adreseaza tuturor, dar in clipa asta apare in pragul usii o silueta nearatoasa, in anteriu.

Este chelarul soborului, Patrikei. El ii face lui Foma niste semne misterioase. Girbovit, cu ochii negri ca de nebun, cu nasul lung, Patrikei seamana cu o pasare jumulita. Are fata asudata si dupa felul in care arata, se vede cit de colo ca a baut mult si ca este foarte emotionat de ceva.

- Asculta, Foma, s-a intimplat, s-a intimplat asa ceva, asa ceva ! Numai ca tu ts-s-s !- bulbucindu-si ochii, Patrikei isi pune la buze degetul lung.- intru acum la arhiereu, la arhiereul nostru, intru acum, iar acolo, ce sa vezi ?! niste tipete, niste strigate, acolo, asa niste strigate, iar arhiereul dezbracat numai in albituri, rosu tot, alearga arhiereul ! Nu mai pot rabda !, zice : Toti ! Toti ! (Asta despre voi, tot ce vrei si ce nu vrei !). De doua luni totul e gata, zice de doua luni ! Stau ciufuliti, trindavesc, tipa el, o groaza de bani au cerut si nu fac nimic, si nimic nu-i gata ! (E drept ca ati cerut o groaza de bani ? A ?)

- Ei, cum sa fie adevarat ?- zice Foma cu capul plecat.

- Mie, zice, mi-e totuna ! Rubliov Andrei, Daniil Cernii ! Tot una ! Si citi bani ! Strigate, zbierete, iar arhiereul dezbracat, rosu tot, arhiereul ! Sa fie ei macar si teofani, striga, amindoi, si atunci, mie mi-e totuna. Ce inseamna asta ?- striga. Ce ? Si a taiat o mutra, s-o vezi numai !- Patrikei face o mutra de-ti iei cimpii si repeta ca in delir : - Ce mi-e Rubliov ori Daniil ? Mie-mi trebuie ca soborul sa fie zugravit pina la toamna, asta-mi trebuie ! A trimis gonacii cu jalba drept la marele cneaz, gonaci a trimis la marele…

Foma tace…

- Ei, cum ? N-ati inceput inca ?- intreaba el, uitindu-se la Foma cu ochi blinzi de smintit.- Stiti ce ? Apucati-va, apucati-va mai repede…. Ca de nu…Da' Andrei unde-i ?

- Iar a plecat undeva,- stringe din umeri Foma.
- Poate ca voi…si fara el…? Haide, apucati-va si zugraviti si fara el…

Foma zimbeste cu rautate.

- De ce rizi ?- zice chelarul.- Uite citi sunteti ! Daca el n-a putut hotari ceva- uite citi sunteti ! El e unul singur, o minte e buna, doua si mai…Unde s-a dus ?

Foma se uita in jur si, luindu-l pe chelar la brat, il duce in curte.

Mesterii stau nemiscati la locurile lor. In linistea catedralei se aude scrisnitul monoton al mistriei.

- Inceteaza o data !- izbucneste Grigori. Imi joaca totul dinaintea ochilor din pricina peretelui tau. De ce-l mai tot mozolesti ?

El traverseaza altarul lateral si asezindu-se pe o birna, se intoarce spre peretele alb, sclipind de curatenie.

Larg s-au desfasurat cimpurile mate de hrisca in floare. Hrisca e alba ca peretii tencuiti ai soborului Adormirii. Andrei si Daniil, extenuati, merg incet prin praful fierbinte si se cearta :

- Nu, eu nu pot asa. Tu sa spui : da ori nu !- se revolta Daniil.
- Ce ?

- Da ori nu ! La Moscova s-a vorbit si s-a hotarit toate sau nu s-au hotarit ? Raspunde ! Pai acolo am hotarit totul pina la ultimul amanunt ! Singur marele cneaz si-a dat consimtamintul.

- Da, da…da,- incuviinteaza cu tristete Andrei.

- Uf !- ofteaza usurat Daniil.- si atunci ce ti-a mai ramas nelamurit ? De ce ne certam de doua luni pina ragusim ? Lamureste-ma si pe mine ca poate de batrinete nu mai sunt in toate mintile ! Totul e hotarit, cercetat cu de-amanuntul. Ramine numai sa ne apucam sa zugravim Judecata de Apoi ! Iar noi…parca-mi vine sa parasesc lucrul, zau asa…

- Asculta Daniil, poate ca intr-adevar ar fi bine…sa parasim lucrul ? Sa-l parasim si gata ! Sa ne intoarcem si gata !

- Si cum o sa ne mai uitam dupa aceea in ochii invataceilor ?! – izbucneste Daniil. – Pai, eu am sa ard de rusine !

Calugarii merg tacuti pe drumul asternut de-a curmezisul cimpului, ca o linie trasa pe tencuiala alba.

- Ce timp irosim !- nu se poate din nou abtine Daniil.- Caldura, vreme fara ploi ! Am fi zugravit si cupola. Si coloanele de asemenea. Si cum le-am mai fi putut impodobi ! Totul ar fi iesit sunator, frumos, contopit intr-un singur tot ! Iar in dreapta s-ar putea zugravi pacatosii clocotind in smoala, asa ca sa-ti inghete singele in vine ! Si daca ai stii la ce diavol m-am gindit eu! Unul care sa scoata fum pe nari, si cu niste ochi !

- Nu de asta e vorba !- geme Andrei.- Simte inima mea ca nu-i asta miezul !
- Si atunci care-i ?
- Nu stiu,- clatina din cap Andrei.- Daca as stii !
- Da’ privirea de ce ti-o ascunzi ?!- se infurie Daniil.

- Nu pot eu sa zugravesc draci !- urla pe neasteptate Andrei.- Mi-e scirba, intelegi ?! Nu vreau sa bag oamenii in sperieti !

- Vino- ti in fire !- isi agita cu disperare miinile Daniil. Pai, pentru ce altceva-i Judecata de Apoi ? Doar nu eu am scornit-o ! Asa au zugravit mesterii din vechime si Teofan ne invata la fel ! Citeste cartile bizantine scrise cu mina ! Pe ele s-au intemeiat hotaririle luate laolalta cu marele cneaz.

- Nu pot ! Fa cum vrei, Daniil, dar eu unul nu pot !- declara indurerat Andrei.

- Si pina acum de ce-ai tacut ?- isi iese Daniil din fire.- La Moscova ai tacut ?! Nu trebuia atunci sa te apuci sa lucrezi ! Nu-i cinstit !

- Asa sunt eu !- se aprinde la fata Andrei.- N-ai stiut se vede, sa faci din mine un om cinstit !

Daniil paleste si se opreste in loc.

- Asemenea vorbe n-am mai auzit niciodata de la tine si…nici nu vreau sa aud,- zice el cu o voce sufocata, se intoarce si merge incet inapoi, pe drumul prafuit.

Departe, la capatul cimpului, apare un calaret, gonind sub soarele arzator. Se aude tot mai aproape tropotul calului si iata ca se poate distinge acum ca gonaciul poarta rasa neagra. Praful alb se involbureaza desupra cimpului cu hrisca, calul asudat, cu coama incilcita si gura inspumata alearga de zor. Peste citeva clipe calaretul dispare la orizont si din nou se lasa linistea plina de zumzetul pe toate tonurile al albinelor. Andrei o ia din loc, alearga dupa Daniil si-l ajunge din urma pe drumul pietros si povirnit ce duce spre oras.

- Tu sa ma ierti…Am vorbit si eu asa…N-am destula minte, de asta… Iarta-ma, Daniil…In numele lui Hristos, te rog.

Daniil nu raspunde si, fara sa se intoarca spre el, urca dealul.

- Am gresit, iarta-ma…- nu se lasa Andrei.- Dar ti-am spus tot adevarul…M-a ispitit diavolul atunci, la Moscova. Am consimtit. Cine ar fi respins o asemenea cinste…sa zugraveasca un sobor ca acela? Iarta-ma…am pacatuit…Numai sa nu pleci…pentru ca, zau, am sa pier, am sa ma prapadesc cu totul, Daniil. Rogu-te, nu pleca…

Daniil se opreste si ridica spre Andrei o privire blinda si zeflemitoare :

- Cum as putea sa te parasesc pe tine, nechibzuitule ?!

Andrei sta in mijlocul drumului, cu capul plecat, cu ochii in pamint.

- Acum e totuna…continua incet, Daniil.- Arhiereul a trimis gonaci cu plingere la Moscova.

Andrei si Daniil intra in catedrala.

- Omoriti-ma ori faceti-mi ce vreti,- spune Andrei si tuseste sa-si dreaga glasul. Glasul ii este uscat si ragusit.- Nu stiu ce sa zugravesc.

- Cum nu stii ?- intreba Foma.- Nu s-a poruncit sa zugravim Judecata de Apoi ?

Andrei sta descult in mijlocul catedralei, poarta o rasa prafuita, iar obrazul sau e ars de soare. De afara se aude ciripitul lastunilor.

- Stii despre ce este vorba ?...- se adreseaza el lui Foma. Eu socot ca ar fi mai bine sa nu mai zugravim Judecata de Apoi.

- Cum ?- se mira Grigori.
- Eu vreau…- incepe Andrei si-si pleaca in jos capul,- nu vreau nimic…Asta-i totul…
- Ia te uita !- zice deodata Foma si se scoala.- Am sa plec eu de la voi !

Toti se uita la Foma, care ia sacul de pe schele si incepe sa-si arunce in el lucrurile.

- Nu-i de mine o trebusoara ca asta ! Va multumesc pentru mingiiere si pentru pumnii dupa ceafa. Cite ceva tot m-ati invatat. Ajunge ! Ma duc sa lucrez !

Andrei sta tacut, cu ochii plecati, batind din timp in timp cu toiagul lespezile de piatra. De afara patrunde o rafala de vint rece si-i misca poalele anteriului.

- Ne-au poftit la Pafnutievo sa zugravim biserica,- continua Foma,- ce-i in mina, nu-i minciuna. Ma duc sa zugravesc Judecata de Apoi ! Cine vine cu mine ? Nimeni nu raspunde.- Bine, ramineti, dar sa nu va para rau mai tirziu !- Foma se intoarce si, fara sa-si priveasca invatatorul, pleaca.

Andrei isi ridica ochii si vede in fata peretele de un alb insuportabil. Atit de alb, incit i se pare ca este inconjurat din toate partile de o picla deasa alburie, care face ca fetele tovarasilor sa para straine, negre, pe fundalul peretilor de un alb imposibil, a caror suprafata desavirsita nu-i pingarita de nici o linie.

Andrei face fara sa-si dea seama citiva pasi inainte, se apleaca deasupra galetii cu funingine amestecata cu apa si, luind cu mina continutul ei, il arunca peste peretele alb.

Rasar dire negre si rani provocate jignitor si fara noima pe suprafata alba ca zapada. Inflorituri. Zigzaguri. Stropi…Urme negre de carbune alei unei miscari avintate.

Ajutoarele privesc cu groaza la Andrei, care si-a pierdut mintile.

Andrei isi acopera fata cu miinile si, usurat de aceasta ura animalica care a izbucnit atit de neasteptat si fara zagazuri, se lasa pe podea.

Incepe ploaia. Ea cade piezis pe drum, stirnind o pulbere usoara, pe care o transforma cu incetul intr-un torent murdar.

Ploaia cade zgomotos, susura pe pietre, scoate bulbuci prin vagaunile argiloase, rapaie pe frunze, sare pe lespezile pridvorului. Totul dispare dupa o pinza cenusie cu nuante de smarald. Bubuie tunetul.

- Serghei, citeste Scriptura,- se roaga Daniil.
- De unde ?- intreaba cu voce tremurata Serghei de sus, de pe schele.
- Totuna, de unde vrei !

Din ploaia de afara se iveste si intra in biserica Blajina, o femeie slaba la minte, aciuiata la Vladimir, pe care calugarii au vazut-o de multe ori pe strazile orasului. Ea intra in catedrala ca in casa ei, nebagind pe nimeni in seama, ingina ceva, scoate sunete nearticulate. Picaturile de ploaie se preling de pe parul ei balai despletit, iar privirea ochilor ei transparenti, departati unul de altul, este lipsita de curiozitate si ratiune.

Ploaia rapaie vesel si de sub bolti se imprastie sunator cititul impiedicat al lui Serghei.

- Luati pilda de la mine, asa cum iau eu pilda de la Hristos. Lauda voua, frati, ca va amintiti de cuvintul meu si tineti datinile asa cum vi le-am lasat eu voua.

Fata slaba la minte merge incet prin catedrala, borborosind ceva, ca si cum ar vorbi cu sine insusi, si se opreste in dreptul peretelui minjit de Andrei. Ea sta citva timp privind peretele, apoi se intoarce brusc si Andrei o vede plingind speriata, iar pletele ei ude care atirna inspira groaza si neputinta…

Si-si aduce aminte atunci Andrei de parul balai al Marfei, rasfirat in ceata pe apa intunecata.

-…Orice barbat care se roaga si prooroceste cu capul acoperit isi face de rusine capul. Si orice femeie care se roaga si prooroceste cu capul descoperit isi face de rusine capul, caci e totuna ca si cum capul ei ar fi ras…- se aude de pe schele vocea lui Serghei.

Si vede Andrei cum cadeau in praf coadele grele sub sabia incovoiata, cum calaul taia parul femeilor insirate intr-un rind lung, fara sfirsit ; vede tatari calari pe cai mici imprejmuind Cimpul fecioarelor si pe barbati cu ochii plecati, chinuiti de rusine pentru ca nu au stiut sa ocroteasca femeile lipsite de aparare care ii salvau acum ; vede femeile care cu o ura neimpacata si cu durere priveau citava vreme in jos, la praful drumului, inainte de a-si pune coadele pe butuc.

-…si nu barbatul este facut pentru femeie, ci femeia pentru barbat. Drept aceea, femeia trebuie sa aiba pe capul sau semnul puterii asupra ei pentru ingeri…Judecati si voi daca se cade ca femeia sa se roage lui Dumnezeu cu capul descoperit ?...

Parca a putut sa uite Andrei cum mergeau rind pe rind, neprihanite si pacatoase in acelasi timp, femeile ce nu puteau respecta litera legii, luptind cu arma cinstei lor, cu ochii plinsi si plecati in jos. Cum ingenuncheau in praf, inainte de a pleca de linga carul cu un morman de coade de femei, avind senzatia disperata a usurarii de povara parului, taiat strimb de sabia tocita.

Rapaie monoton ploaia si vocea de copil a lui Serghei rasuna sub boltile soborului :-…iar daca femeia lasa parul sa creasca, asta-i o cinste pentru ca parul i-a fost dat in loc de acoperamint. Iar daca cineva ar vrea sa stea impotriva…

- Daniil !- cheama Andrei. El sta vlaguit in mijlocul bisericii si zimbeste.

- E sarbatoare, Daniil ! Sarbatoare ! Iar voi spuneti ca-i Judecata de Apoi. Ce fel de pacatoase sunt ele, chiar daca si-au scos broboadele ?

Toti se uita la Rubliov emotionati si nelamuriti inca, dar convinsi ca miine dimineata vor incepe sa lucreze. Peretii albi nu mai existau.

In catedrala intra Andrei, mesterii, dupa ei Patrikei si fata slaba la minte. Mesterii te ingrozesc cind ii privesti, obositi de o munca de mai multe luni, slabi, salbaticiti.

Andrei isi inchide ochii si un timp indelungat se obisnuieste cu intunericul. Apoi isi ridica capul si se uita la Judecata de Apoi din care radiaza bucurie.

Se misca lin, una dupa alta, pline de o inalta noblete si afectiune, cu fete simple, rusesti, Femeile Preacuvioase. Ochi privind cu blindete si plini de speranta, tinute calme a caror gratie fireasca sunt o dovada a existentei lor reale si a sfinteniei fapturii lor de femei. Chipuri luminoase de surori, mame, logodnice, sotii-chezasie a dragostei si a viitorului.

In biserica pustie rasuna risetul fericit al Blajinei.

Invazia. Toamna anului 1408.

Una din ultimele zile ale toamnei tirzii.

Soarele rece isi face mult timp de lucru cu bruma ce s-a asezat peste noapte pe iarba moarta si padurea dezgolita de frunze.

In tufele inalte, parind mai rare din cauza frunzelor scuturate, se ascund calari doi ostasi de paza. In fata lor, prin ramurile incilcite de tot felul, se vede asternindu-se pina la orizont cimpul galben al miristilor.

- Stii cum se zice pe tatareste « balegar » ?- intreaba descalecind ostasul gradat.
- Nu-u…cum ?

Gradatul prinde sa-si descheie tolba cu sageti si sa-si desfaca palosul de la cingatoare.

- Da’ tu stii ?- intreba cel tinar.

- Doi ani mi-am incovoiat pentru tatari spatele cind am fost ostatec. Multumesc lui fratine-miu- m-a rascumparat.

Nici nu apuca bine sa-si lase in jos pantalonii, cind ostasul cel tinar, ridicindu-se in scara seii sopteste deslusit si cu aprindere:

- Vin ! Vin !

La capatul cimpiei, de dupa orizont, se ivesc unul dupa altul niste calareti. In aerul pur al toamnei se vad clar haine pestrite, sclipesc armele.

Imprastiind frunzele ruginii, ostasii de paza tisnesc pe drumul padurii si aplecati in sei dispar dupa copaci. Iar ceva mai in fata, dupa trunchiurile negre ale copacilor se strevad prapurii cneazului, sulitele si fumul albastrui al focurilor de cimp. De-a lungul lizierii s-a rinduit oastea de calareti a rusilor.

Ostasii de paza ajung in goana la cneazul tinar, care sade linga foc.

- Vin, cneazule! Vin!
- Tatarii!- cneazul se arunca in sa.- sunt departe ?!
- Destul de departe !
- Peste cimp !

Oamenii se reped grabiti la cai si tot regimentul cneazului se pune in miscare. « Tatarii ! tatarii ! » zboara de la un capat la celalalt al ostirii.

In acelasi ritm, fara sa incetineasca sau sa accelereze miscarile, in trap intins, se misca calarimea vrajmasa. In fata, pe un armasar negru- hanul, cu suita lui. Drumul, ca un dulau, se arunca sub picioarele cailor tatarasti.

Oastea rusa sta pitita. Retinute si severe sunt fetele ostasilor gata de lupta. Inaintea tuturor- cneazul cel tinar, fratele marelui cneaz. Sta drept in sa, mesteca o crenguta si nu-si poate stapini tremurul miinilor.

Un capat al calarimii tatarasti este acum pe drumul padurii, iar celalalt capat nici nu a strabatut inca cimpia. Padurea se umple de fornaitul cailor, de trosnetul ramurilor uscate, de sfichiuitul crengilor, care atirna deasupra drumului.

Drujina ruseasca sta nemiscata. Tropotul de cai se aude din ce in ce mai aproape. De dupa cotitura tisnesc primii calareti tatari si vazindu-i pe rusi strunesc caii care horcaie si-si reped in sus boturile pline de spume. La cotitura domneste citeva clipe dezordine si confuzie. Apoi miscarea inceteaza si in padure se lasa o liniste surprinzatoare, intrerupta din vreme in vreme de caderea picaturilor adunate din bruma topita peste frunzisul scuturat.

Astfel stau ei fata in fata- tatarii si rusii. Si nu se misca. Cneazul cel tinar sta incordat ca o struna, iar crenguta o stringe cu aceeasi tarie intre dintii inclestati ; de emotie a uitat s-o arunce.

Hanul il priveste de departe cu ochii mijiti, tinind mai strins friiele si urmarind fiecare miscare a cneazului.

Apoi deodata rasuna vazduhul de un nechezat nerabdator si vesel. Acestei chemari ii raspunde, din mijlocul oastei rusesti, nervos si melodic o iapa, apoi alta, apoi inca una. Nechezatul vesel, ca un salut, pluteste deasupra padurii de toamna si deasupra regimentelor.

Hanul face o miscare abia perceptibila, cneazul tinar o sesizeaza si iata-i pe amindoi sarind pe cai pe pamintul inghetat si mergind unul in intimpinarea altuia.

- Te-am asteptat ieri,- spune cneazul.

- Am dat peste un tirg mic,- informeaza hanul zimbind.- Sa-l ocolesc am vrut, nu m-am putut stapini si nu l-am ocolit. Iarta-ma, am intirziat.

- Ce sa mai lungim vorba!- zimbeste stingherit cneazul.- Haidem !

Hanul, fie pentru ca este mai virstnic, ori pentru ca este oaspete, isi permite sa-l bata pe cneaz pe umar. Acela isi aduce aminte ca tine in gura crenguta si o scuipa grabit.

De-a lungul riului goneste o oaste ciudata ; sub prapurii pravoslavnici salta in sei tatarii, iar sub tuiurile impodobite cu clopotei- ratnicii rusi. In fata- hanul si cneazul tinar. Ei se opresc in locul unde malul se lasa povirnit in apa.

- Aici si mai la stinga apa-i mica ! Ia-o mai la stinga- spune cneazul si intinzind friiele isi indeamna primul calul in apa. Hanul isi retine calul si se uita zimbind la cneaz.

- Nu vrei sa ma pacalesti ?

- Sa nu mai vorbesti asa ! iti spun ca Vladimirul este gol. Marele cneaz a plecat in Lituania- il linisteste zorit tinarul cneaz si striga, intorcindu-se spre mal:

- Ia-o mai la stinga ! Mai la stinga !

Caii, cu giturile intinse, intra incet in apa rece ca gheata. Aliatii trec riul. Caii hanului si ai cneazului merg ca si pina acum unul linga altul.

- Uite colo, dupa bradet, e orasul- arata cneazul spre tarm, mijindu-si ochii la soarele alb, stralucitor.
- Si cind te gindesti ca marele cneaz are un fecior mic, iar tu te avinti sa iei tronul !- il atita hanul pe cneaz.
- Asta mai ramine de vazut,- strecoara printre dinti cneazul.
- Vad eu ca tare mai jinduiesti tronul, dar inteleg…
- Sa nu mai rizi…Incotro ai apucat-o ?! Ti-am spus s-o iei mai la stinga !- striga dintr-o data cneazul.

Un tatar, uitind avertismentul, a luat-o spre dreapta, s-a pravalit in adinc si volbura il trage acum la fund. Cneazul se apropie, il scoate cu greu pe tatar de guler si-l aseaza pe crupa iepii sale.Tatarii scot cu arcanele calul din viltoarea apei.

Ei ajung la tarmul apei si caii lor urca acum malul lunecos. Tatarul salvat sare de pe cal cu mina pe inima, face o plecaciune pina la pamint si merge tot facind plecaciuni inapoi, cu fata la cneazul rus, privindu-l intr-una in ochi.

- Mult iti mai iubesti tu fratele,- e uluit hanul.
- Se vede ca asa ni-i soarta…
- Cind te-ai impacat ultima data ?

- Eu nu m-am impacat cu el din capul locului, dar Mitropolitul ne-a chemat si m-a pus sa jur in fata lui Dumnezeu ca vom trai in pace si intelegere.

- Ce ?!- nu aude hanul. Iata-i acum la drum si gonind in galop spre bradet.
- Mitropolitul m-a chemat sa sarut crucea !
- Cind ?
- Iarna trecuta !
- Cind ?!

Cneazul nu raspunde. El isi aduce aminte cum s-a dus anul trecut la Moscova sa se impace cu fratele cel mare din porunca mitropolitului.

Era o seara de iarna si un ger atit de napraznic, incit aerul parea uscat si intepator, iar el gonea toata ziua din ocina cu toata suita. Vintul inghetat il patrunsese pe dupa zabunul de samur si el isi blestema zilele ca a consimtit sa calatoreasca in trasura cu coviltir pe un ger atit de napraznic si o zapada inghetata pe care nu ramineau nici urmele de copite. Se straduia sa ajunga la Moscova pina la asfintitul soarelui si mina calul care-si smucea intr-o parte botul din pricina vintului si ridica la cotituri o pulbere de zapada, iar zapada zbura drept pe fetele iobagilor ce il urmau. Ura crestea in el atunci cind isi inchipuia cum pleca fara graba fratele lui mai mare din palatele sale, inconjurat de boierii si oamenii sai de incredere, si se indrepta la pas spre catedrala pe strazile cufundate in zapada ale Moscovei…

- Nu ramine in urma, cneazule !- striga hanul.

In fata se arata zidurile Vladimirului si oastea goneste pe drumul drept spre portile deja deschise ale orasului. Tropotul cailor se contopeste intr-un vuiet puternic, caii isi intetesc goana nebuna, iar in orificiul portii, nu se vede, ca mai inainte, nimeni. Iata-i pe citiva curajosi neinfricati care vroind sa intre primii in oras, ocolesc cneazul din dreapta si din stinga.

In sfirsit sunt observati. O silueta mica fuge pe zidurile orasului. Cineva se zbucuiuma catre poarta ca sa o inchida. Ii vin in ajutor inca citiva oameni. Incet, incet prind sa se imbine canaturile portii imense. Repede si disperat se aude clopotul de alarma.

Oamenii cneazului isi ciulesc auzul ridicind sabiile incovoiate. Poarta da sa se inchida si in crapatura ingusta dintre canaturi reuseste sa se strecoare grupul fruntas din citiva oameni, cneazul tinar cu sutasul sau. Calaretii tabarasc pe cei ce incearca sa inchida portile orasului.

Cneazul intr-o febrila surescitare, nestiind cu ce sa inceapa, sta inactiv si urmareste incaierarea de linga poarta. Un calugar balai fuge ingrozit pe strazi, tipind patrunzator.

- Tatariii ! Tatarii !

Cneazul intoarce calul, se arunca dupa el, il ajunge din urma si peste citeva secunde ii vede fata cenusie, crispata. Peste o clipa pumnalul cneazului se infige in gitul calugarului. Cel ucis cade gemind la pamint, se apuca cu miinile de iarba ofilita de toamna de la marginea drumului si ramine nemiscat. Este zugravul de icoane Piotr, ucenicul lui Rubliov.

Iar de cealalta parte, poarta, fortata din ce in ce mai mult, se deschide larg si de afara navaleste o lava care tipa si urla, avintata fara oprelisti spre oras.

Cneazul calareste din nou alaturi de han. Hanul zimbeste, striga in limba lui ceva de neinteles in mijlocul vacarmului.

Au si izbucnit cu trosnete uscate primele incendii, iar trimbele de fum se ridica fara zabava in aerul nemiscat.

Sfarimind zavoarele portii, citiva tatari si rusi inhama la o caruta, cu avutul unui gospodar, caii acestuia si o scot in strada. Plinge o femeie, pling copiii. Tatarul aprinde un smoc de cilti si il arunca in paiele din coltul curtii.

Linga casa cuprinsa de flacari, doi oameni incearca sa doboare de pe cal un tatar. Unul dintre ei e un taran paros, cu fata zgiriata, celalalt- Foma.

Taranul minuieste un par greu, Foma- furca. Ei inghesuie dusmanul intr-un ungher si acela o pateste rau de tot, pina cind in poarta apar doi drujnici. Unul, fara sa mai stea pe ginduri, strapunge taranul cu sulita, iar

acela cade gemind linga poarta. Foma, agitind disperat furca, se da incet inapoi, in fundul curtii, si spune intr-una speriat :

- Ce-i cu voi, fratilor ! Nu ma omoriti ! Sunteti d-ai nostri, sunteti doar…Fratilor ! Suntem doar rusi cu totii ! Si eu…

- Am sa-ti dau eu tie ticalos din Vladimir !- strecoara printre dinti un drujnic batrin si cu o lovitura puternica de sulita zboara furca din miinile lui Foma.

- Aoleu, ajutor ! Vai, nu ma omoriti ! Doamne !- Foma se stringe linga gardul impletit, apoi brusc sare peste el si goneste acum prin gradina de legume.

- Ciine !- geme drujnicul in disperare.

Tatarul calare scoate de dupa spate o sageata, o pune in arc si tinteste fara graba.

Foma alearga ca un iepure peste straturile negre, apoi tresare, se smuceste, ajunge la capatul gradinii si, ca sa nu cada, imbratiseaza o salcie subtire care creste linga gard. Intre omoplatii lui este infipta o sageata.

Ostasul zimbeste, isi sterge fruntea murdara, asudata si face cu ochiul drujnicilor.

Linga catedrala zac cei ucisi. Se zbate un cal ranit. Rasuna bataile neregulate, jalnice ale clopotului.

Cneazul, inconjurat de sotnici, urmareste cum se agita linga intrarea in biserica tatarii, pregatind un spargator de ziduri. Nedorind sa-i scape amanuntele, cneazul isi indeamna caii spre catedrala, de dupa usa careia se aude o cintare frenetica…

…In constiinta surescitata a cneazului staruie, dintr-o amintire neplacuta, aceeasi seara de iarna, cind, rascolind zapada, a ajuns la biserica inaintea fratelui sau mai mare si, rasuflind din greu, a asteptat mult pina cind, in sfirsit, dintr-un colt al catedralei a aparut procesiunea- marele cneaz in toata splendoarea sa, cu boierii si ostenii sai de paza, in straie bogate. Apoi a rasunat clopotul cel mare, dupa care au urmat celelalte clopote mai mici. Atunci, in sunetul solemn al marelui clopot, el s-a grabit sa faca o plecaciune adinca fratelui sau mai mare, i-a dat mina, si amindoi, mina in mina, au urcat trepetele acoperite cu zapada ale bisericii, unde i-a intimpinat Mitropolitul si, binecuvintindu-i pe amindoi, le-a aratat spre intrare. De partea cealalta a usii se auzea o cintare splendida, inaltatoare, se simtea mirosul cald al luminarilor, iar in fund se vedea sclipind aurul portii altarului, al candelelor si sfesnicelor…

In catedrala Adormirii Maicii Domnului este insuportabil de cald si foarte multa lume. Aici sunt toti aceia care au reusit sa intre cu sufletul la gura inainte de a se inchide usile : tarani raniti in lupta, cu camasi insingerate, batrini, femei cu copii speriati. Ard candele fumeginde in fata altarului si un soare rece lumineaza zidurile zugravite cu Judecata de Apoi. Toti cinta :

- Dumnezeul meu, in tine imi pun nadejedea !...Teama sa nu-ti fie de grozaviile noptii si nici de sageata care zboara in timp de zi…

Este ultima speranta, ultima rugaminte. Printre cei care cinta este si Andrei, cu parul in dezordine, fara scufie, cu o zgirietura mare de la barbie pina la timpla, cu mina dreapta infasurata intr-o cirpa insingerata. Cinta si el. Si vede in jurul sau batrini inversunati, gata de orice, ochii inlacrimati ai copiilor, fetele femeilor luminate de o rabdare seculara. Sunator se raspindesc sub bolti loviturile puternice in usa ferecata a catedralei.

Cintarea se inteteste.

…- sa nu ti se faca vreun rau, molima sa nu se apropie de salasul tau…

Usa cedeaza scirtiind si peste o clipa catedrala se umple de strigate, de plinsete, de tipetele copiilor. In catedrala navalesc pedestrimea si calaretii. Totul se pune in miscare, toti vor sa fuga, dar n-au unde fugi si oamenii mor taiati de sabii, calcati de cai sau de picioarele multimii innebunite. Gemete, nechezat de cai, tipete, glasuri intonind psalmi.

Andrei isi face loc printre mormanele de trupuri insingerate, se tiraste de-a lungul peretelui, se strecoara printr-o usita joasa, alearga undeva in intuneric, se impiedica de niste trepte nevazute si lovindu-se cu capul de o proeminenta a zidului isi pierde cunostinta.

Groaznic arata soborul Adormirii. Zidurile sunt afumate, tencuiala de sub picturi a crapat si pe alocurea a cazut. In mijlocul gunoiului, a baltilor de singe inchegat, balegar de cai, zac cei ucisi. Ard incet ramasitele iconostasului zugravit de Rubliov si, prin crapaturile dintre scinduri, iese un fum inecacios.

Intr-unul dintre colturile catedralei arde focul in care tatarii inrosesc vergi de fier.

In mijlocul bisericii, sub grinzile arse ale cupolei devastate, pe o scindura groasa, sta culcat Patrikei gol pina la briu. E supus la cazne. Chelarul rasufla greu. Ochii ii sunt inchisi, buzele uscate ii sunt crapate, iar pe git, sub parul lipit de sudoare, ii zvicneste convulsiv o artera.

Ostenii sed pe vine in jurul focului. Se odihnesc. Unul din ei se apropie de Patrikei.

- Ei, cum ? Mai vrei sa mai stam de vorba ?

- Nu,- raspunde Patrikei, fara sa deschida ochii.
- Ba eu vreau,- zimbeste tatarul.
- Ba eu nu,- chelarul deschide ochii.
- Ei, nu face nimic, daca o sa-ti bag surcele pe sub unghii, atunci ai sa vrei…
- Ei, daca…ai sa bagi surcele…atunci, fireste…daca surcele…

De ei se apropie ceilalti care sedeau linga foc.

- Poate ai sa spui si asa, fara surcele…- continua tatarul.
- Ce sa-ti spun, ce ?
- Va-a-a-i ce gazda rea ! Ai uitat unde ai ascuns aurul bisericii !- clatina din cap tatarul.

- Bineinteles ca sunt gazda rea,- consimte Patrikei. Pe mine m-a tinut din mila arhiereul m-a tinut…Nu avea incredere in mine…Nu mi-a incredintat nimic, tot aurul singur l-a ascuns, eu nu stiu…

- Nu face nimic, indata ai sa afli totul!- zimbeste tatarul si face semn celorlalti. Patrikei e inconjurat din toate partile, i se intind miinile pina la captul scindurii.

- Asteptati putin, o sa va spun indata totul. L-am ingropat eu aurul asta, tot l-am ingropat…sub gardul bisericii l-am ingropat, linga stilpul din dreapta, eu l-am…

- E-e-e-I, te poti si supara, pe cuvintul meu! Cit pamint se poate sapa linga stilpul tau drept ? Iti bati joc de noi ?- abia se stapineste tatarul.

- Of, ce necaz,- borboroseste cu greu Patrikei,- se vede treaba ca l-au furat tot. Tot de-ai vostri l-or fi furat. Pai la voi hoti sunt la tot pasul…la voi…ce-ar fi sa-i intrebi pe ai vostri ?

Tatarul injura minios si vorbeste pe limba lui cu ostenii. Aceia leaga miinile chelarului de scindura asezata de-a lungul birnei si se apleaca deasupra lui. Sub bolti rasuna strigate sfisietoare.

- A-a-a, ma doare ! Vai, maica, maiculita mea…Ma doare…Aoleu, maiculita mea !

Patrikei isi clatina capul, se zbate cu ceafa de scindura si, dintr-o data, scotind un geamat, se linisteste si ofteaza :

-Mor…

Tatarul il priveste nemultumit in fata. In catedrala intra cneazul tinar si impreuna cu el citiva drujnici cu chef. Cneazul se apropie de Patrikei, care zace pe scindura.

- Ei, ai sa spui ceva ?- intreaba el privind cu groaza la miinile schilodite ale chelarului.
- Nu am spus nici un pic adevarul.

- Si de ce ?- zice mustrator cneazul, face citiva pasi spre iesire, dar il opreste glasul slab al lui Patrikei.

- Stai, stai, nu pleca. Iuda, dusman ticalos- spune el incet si lacrimi tulburi se rostogolesc de sub genele lui inchise. Uita-te cum un rus pravoslavnic nevinovat este supus la cazne de ucigasi, uita-te mai bine. Ii sfarma oasele, tilharii, ii rup unghiile…uita-te mai bine si lasa-ma si pe mine sa ma uit la tine…Asteapta, lasa-ma sa adun nitel puterile si sa deschid putin ochii…vreau sa-ti privesc mutra, mutra ta de Iuda cu ochii piezisi !

- Minti,- zimbeste cneazul.- Sunt rus.

- Pai tu esti dintre aceia care se cunosc indata! Te-am cunoscut dupa glas, glasul lui Iuda. Ai vindut paginilor Rusia…Patrikei deschide cu greu ochii. Te-am cunoscut deodata…Si sa-ti aduci aminte de vorbele celui ucis fara vina : n-o sa fie picior de pagin pe pamintul rusesc…Jur in fata lui Dumnezeu- n-o sa fie ! Crucea am sa sarut !...Patrikei tremura tot si striga deodata cit il tin puterile : - Aduceti crucea, dati-i crucea pravoslavnicului !!!

- Indata,- striga vesel un tatar de linga foc, scotind din flacari o cruce incinsa.

Cneazul merge cu capul plecat pe linga zidurile cu picturi pingarite si impingind o usita de fier se pomeneste pe o scara de piatra care duce spre acoperis. Il obsedeaza un gind:…

Rasuna puternic corul, in inaltimi necunoscute rataceau glasurile celor ce cintau si facliile luminarilor se leganau in ritmul cintarii :

- Sa se aduca daruri Judecatii de Apoi. Ea imblinzeste duhul cnejilor. Ea ii infricoseaza pe imparatii pamintesti…

…si cneazul cel tinar se inclina spre crucea sclipind de nestemate din miinile Mitropolitului si cu un sarut lung jura in fata Atotputernicului prietenie de nezdruncinat si ascultare fratelui sau mai mare. Lacrimile bunatatii i-au umplut ochii, indoind totul in jur, cind, dupa ce si-a atins buzele de aurul cald, s-a sarutat de trei ori si cu mare cneaz, iar Mitropolitul a binecuvintat juramintul lor cu semnul crucii…

- Cruce ai strigat ? – il intreaba pe Patrikei un pistruiat mijindu-si ochii si-i duce la buze o cruce inrosita in foc.- Saruta ! Asta ai vrut ?

Patrikei se uita la crucea dogoritoare ca jaratecul tinuta deasupra fetei lui si vede boltile pingarite ale bisericii, afumate si de nerecunoscut, tremurind in aerul fierbinte din jurul fierului incins al crucii intinse catre obrazul sau.

- Ei, ce ai jurat aici ?- il zoreste pe chelar calaul sau.

- Ce am jurat ?- straduindu-se sa patrunda sensul intrebarii, repeta Patrikei.- Am jurat…am jurat ca peste putina vreme, picior de vrajmas n-o sa fie…n-o sa fie aici ! Curind voi paginii…

- De ce nu juri ?- tatarul apropie crucea incinsa in foc de fata lui Patrikei.- Ei, ti-e frica ? A intrat groaza in tine ?

- De ce sa-mi fie frica ?
- De moarte !

- Si de ce mi-ar fi frica ? De ce sa-mi…n-am ucis, n-am lucrat in zile de duminica…eu…credinta…nu mi-am vindut-o,…iar daca am pacate, apoi poate…-Patrikei isi muta privirea de la cruce la zid. In aerul incins tremura deasupra lui un inger cu surla care vesteste inceputul Judecatii de Apoi. Ingerul il priveste blind si mingiietor.- Daca am pacate o sa mi le ierte Dumnezeu, el e milostiv, sa mi le ierte…Nu-i asa, doamne ca ai sa ma ierti ?- intreaba Patrikei chipurile necuvintatoare de pe perete.

In catedrala e introdusa o iapa neagra cu picioare lungi. Potcoavele ei suna si tacane pe lespezile de piatra.

- Ei, ajunge, ca se raceste crucea !- tatarul s-a saturat sa tina crucea grea si incepe sa se minie.

Patrikei schiteaza un zimbet salbatic si striga bulbucindu-si ochii :

- Voi insa o sa fierbeti cu totii in smoala clocotita ! Cu totii ! Si incepe sa hohoteasca cu rautate inversunata, inecindu-se. Voi o sa plecati, iar noi o sa zidim totul din nou ! Din nou si mai frumos ! Noi toti…iar voua in focul Gheenei o sa va curga maruntaiele !- izbucneste el in hohote, iar risul lui subtire e amestecat cu lacrimi.

Tatarul apasa cu forta crucea de obrazul chelarului si un urlet groaznic, neomenesc sfisie pustietatea bisericii moarte. Tatarii il tiriie pe Patrikei, care se zbate, spre iesire si ii leaga cu o fringhie picioarele.

- Slava… tie…Doamne,- se aude printre hohotele de ris ale chelarului care se sufoca,- ca ai lasat sa se savirseasca…jaful si omorul…Ce ura ne-ai sadit acum in suflet ! Ce putere ! Multumescu-ti doamne…O sa-i nimicim pe toti…

Tatarii leaga capatul liber al fringhiei de coada iepei si o lovesc peste crupa cu crucea incinsa.

Iapa se ridica in doua picioare, stirneste un bubuit puternic cu copitele potcovite lovite de lespezi, tirind dupa ea din biserica ruinata si plina de cadavre pe Patrikei, mai mult mort decit viu, dar hohotind intr-una.

Trosneste si geme Vladimirul de focul incendiilor. Un fum negru se ridica spre cer, zboara cenusa dupa vint. Cuceritorii ard, ucid, jefuiesc, ca si cum au fost rupte toate oprelistile violentei, iar hotarele posibilitatilor cruzimii omenesti se indeparteaza tot mai mult si mai mult.

Cneazul tinar urca treptele de lemn, mincate de vreme, pentru ca de acolo , de sus, sa poata cintari, aprecia si preciza toata deplinatatea razbunarii sale, alimentata de o ura si o sete de putere fara margini.

El priveste in jos la scrumul lasat de incendii, aude strigate si ochii sai transparenti cu pupilele mici cit firul de mac lacrameaza de vintul care-si da friu liber in inaltimile vazduhului.

Catedrala devastata a Adormirii pare o imensa pestera de piatra. De sus, prin gaurile cascate ale cupolelor darimate se cerne o ploaie rece, marunta. Linga iconostasul pe jumatate ars, printre cadavre, sta ingenunchiat Andrei. E greu de recunoscut. Pare ca s-a pregatit de rugaciune, dar ca a uitat dintr-o data nu numai rugaciunile, ci si toate cuvintele, in genere. El simte pe umarul sau o mina usoara si stingerea ei ii trezeste aduceri aminte de vremuri fericite, ramase astazi atit de departe.

- Oh, ce bine ca ai venit ! Cit de mult am vrut sa te vad !...

- Daca n-ai fi vrut sa ma vezi, n-as fi venit pentru nimic in lume,- raspunde din spatele lui un glas tremurat.

- Ai venit tocmai la timp, de trei nopti nu am inchis ochii, iar astazi cind am adormit, parca m-as fi prabusit undeva si nu stiu de ce te-am visat. Andrei vorbeste zorit, cu intreruperi.- Se facea ca priveai pe fereastra, dar nu de jos, ci de sus, nu stiu nici eu de ce, de pe pervazul de sus. Atirnai cu capul in jos si te uitai si-mi faceai a mustrare cu degetul. Iar eu se facea ca eram intr-o izba goala cu doi tatari care imi rasuceau capul. Tu te uiti si bati cu degetul in geam- cioc ! cioc ! iar eu iti strig…-Andrei se intrerupe brusc si tace.

- Ce strigi ?

- Asculta, ce se intimpla ?- intreaba el subit.- Ucid, chinuiesc, jefuiesc bisericile, ard cartile sfinte. Gindeste-te numai ce s-a petrecut aici !

- Le stiu eu pe toate. Tare bine le stiu.

- Cind il omorau il chinuiau cum nu se mai poate, il ardeau la foc domol.

Andrei vorbeste emotionat, cu aprindere, ca in delir.

- Pe cine?
- Stii tu pe cine, pe el, pe asta, cum ii spune…pe el, omul drag inimii mele…

- Pai pe multi i-au ucis, si ce, eu trebuie sa-i stiu pe toti ?- Teofan se infasoara infrigurat in rasa si cu miinile ascunse in mineci sta sprijinit cu spatele de peretele afumat.

- El a mai sarutat si crucea inrosita in foc,- se grabeste preocupat Andrei. Asa a si murit fara sa fi inteles ceva si a tot strigat : « Voi o sa pieriti, iar noi o sa zidim totul de la inceput ! » Iar tatarul ridea…Ce-i pasa tatarului- lui ?!... « Si fara noi o sa va rupeti cu dintii unul altuia beregatele ! » A ? Ce rusine ! Ce rusine !

- Nu ti-am spus eu ? Tu te certai cu mine…Cit singe rau mi-am facut atunci…Ti-aduci aminte ?
- Pai acum mie mi-e mai rau decit tie : tu ai murit, iar eu…
- Nu-l minia pe Dumnezeu !- il intrerupe aspru Teofan.

- Nu despre asta vorbesc. Vreau sa spun ca o jumatate de viata am fost orb, jumatate de viata, ca asta…Eu pentru ei, pentru oameni am lucrat zi si noapte. Cite trei zile nu ma puteam uita la lumina : ma dureau ochii. Ma mingiiam cu gindul ca le fac o bucurie, ca fac ceva in sprijinul credintei ! Iar ei, pravoslavnicii, s-au apucat si, fara sa stea pe ginduri, au dat foc iconostasului meu. L-au ars. Astia-s oameni ?

- Ti-am spus eu !

- Si oare nu toti avem aceeasi credinta, acelasi pamint ? Iar ei s-au apucat si l-au ars, fara sa pregete o clipa. Si cum, cum a putut rabda Dumnezeu una ca asta ? Stateau si se uitau, iar unul zimbea chiar. Uite-asa. Andrei suride cu un zimbet mort si plinge.- Nu suntem oare de acelasi singe ? Cum au putut ei sa consimta stapinirea tatarilor ? I-au ucis pe toti : pe Foma, pe Piotr, pe Grigori si pe Serga al meu…Pe el il gasisem intr-o zi, intr-o zi asa, pe Seriojka, pe Serghei !

- Ei, eu trebuie sa plec,- se strimba Teofan.

- Mai stai, te rog, nu pleca- murmura in graba Andrei,- ti-e urit aici ? Te-ai saturat ? Bine. Nu am sa mai vorbesc asa. Nu vreau sa pleci. Hai sa ne ducem sa stam jos, sa vorbim. Am sa-ti povestesc…

- Stiu eu totul…

- O sa intram indata intr-o chilie micuta, de nimeni stiuta, este una aici- o saptamina am stat in ea….O sa stam, o sa vorbim…Toata noaptea o sa stam de vorba. O sa-ti povestesc cum am lucrat aici…

- Eu trebuie sa plec.- Teofan se intoarce, dar Andrei il opreste :- Eu nu ti-am spus inca ceea ce era mai insemnat !- El isi ia inima in dinti si rosteste :- Uite ce e. Nu am sa mai zugravesc niciodata.

- Asta de ce ?

- Pentru ca nimeni nu are nevoie de asa ceva. Daca nu am putut eu, prin maiestria mea, sa-i conving pe oameni ca sunt oameni,- inseamna ca nu am har ! Si de aceea nu o sa ma ating de peneluri. Asta-i totul…

- Nu-i adevarat ! mare lucru ca a ars iconostasul ! Da' icoanelor mele de cite ori nu le-au dat foc ? Si la Pskov, si la Novgorod, si la Galici !

- Si tu daca erai un om viu, te lasai de zugravitul icoanelor ! Spune si tu, daca nu-i asa ?
- Iti iei un mare pacat pe suflet ! de buna seama ca nu-i asa !

- Stiu, bun e Dumnezeu, o sa ma ierte. Am sa iau epitemie asupra mea. Fata de Dumnezeu, am sa fac legamintul tacerii. Am sa tac. Cu oamenii nu mai am ce vorbi…Nu-i asa ca m-am gindit bine ?

- Nu te-ai gindit bine,- zice cu tristete Teofan.
- Pai tu insuti mi-ai spus cindva : « Nu te pricepi sa spui-taci ! » Ti-aduci aminte ?

- Si ce daca am spus ?- se indigneaza Teofan, si dupa o clipa de gindire suspina :-Nu pot fi eu sfatuitorul tau. Nu am caderea sa-ti dau sfaturi. Nu am voie !

- Cum ? Nu esti tu oare cel care a nimerit in rai ?

- Si ce daca ? Am sa-ti spun numai ca acolo este cu totul altfel decit va inchipuiti cu totii. Ei, mi-e vremea masurata. Plec.

- Rusia…- glasul lui Andrei tremura.- Toate le indura, draga de ea, toate o sa le indure pina or trece…Mult o mai fi ? A ? Teofan ?

- Nu stiu,- zice Teofan si pleaca fara sa se mai uite in urma.

Incepe sa ninga. Fulgi rari cad sovaielnic pe podeaua soborului. Teofan se opreste brusc linga un perete afumat pe care a ramas o bucata de pictura : epitaful, o bucatica de umar, o mina…Aplecindu-si batrineste capul intr-o parte, el cerceteaza atent pictura.

- Ce frumusete…- Teofan plescaie din limba si se intoarce spre Andrei, care, in mijlocul catedralei, cu capul ridicat si cu miinile intinse, prinde in palme fulgii ce se cern domol. Teofan suride.

- Asculta, nu te lasa de zugravitul icoanelor ! Nu pe tine ai sa te lipsesti de fericire- pe oameni ai sa-i lipsesti. Ce zici ?- se roaga el.

- Ninge,- rosteste, in loc de raspuns Andrei. Nu-i nimic mai groaznic decit atunci cind ninge in biserica. Nu-i asa?

Nu-i raspunde nimeni. Andrei isi plimba privirea atenta peste catedrala si, neaflind pe nimeni care sa-i raspunda, iese. Strada devine tot mai alba, desi se impotriveste albului imaculat al zapezii, cu toate izbele sale negre, carbonizate. El coboara treptele catedralei, dar nu face nici citiva pasi, cind vede alergind in intimpinarea lui pe Blajina din Vladimir. Ea zimbeste, borboroseste ceva, ochii ii sunt goi, lacrimile- nepatimase, iar afectiunea sa aminteste de cea a unui ciine credincios.

Ninsoarea s-a intetit. La cotitura le rasare in cale Serga. El sta in mijlocul strazii si scormoneste cu piciorul o baltoaca inghetata. Vazindu-l pe Andrei, alearga la el, inecindu-se de fericire.

- Te-am cautat peste tot ! Da' Daniil unde-i ?- Andrei se opreste si inchizindu-si ochii, geme ca de durere.- Unde-i Daniil, Andrei ?

Andrei nu raspunde. El se uita inainte hotarit sa nu mai dea niciodata o atentie vorbirii omenesti si sa o considere de azi inainte ca zgomot, ca sunet lipsit de sens.

El iese pe poarta. Se intuneca. Ninge. In tufe misuna lupii si pina departe se aude urletul lor sfisietor.

PARTEA A II- A

De-a lungul zidului minastiresc, alearga spre soborul asezat in fundul curtii un taran ciufulit stringind in subsuori aripi de lemn. Este urmarit de o gloata inversunata- tarani, copii, femei, calugari. Ei striga si arunca in el cu pietre. Gloata e cit p-aci sa-l ajunga din urma si atunci el se repede in usa deschisa a bisericii, se avinta pe scara in spirala si urca treptele ei sterse de vreme.

Jos rasuna glasurile urmaritorilor. Imbulzindu-se si impiedicindu-se unul de altul, oamenii gonesc pe urmele lui.

Taranul este acum pe acoperisul soborului. El leaga, grabindu-se din rasputeri, aripile pe dupa spate cu niste curele facute anume si ajunge pina la marginea acoperisului de plumb.

Jos isi da friu liber furiei multimea dusmanoasa.

Taranul isi desface aripile si facindu-si vint sare jos. Gloata scoate un strigat de groaza si se desparte in doua, alcatuind un spatiu deasupra caruia zboara un om.

El zboara deasupra pamintului ca un inger. Vede riuri si cimpii, bisericuta alba pe o coama de deal, valuri mici si sclipitoare alergind pe apa insorita, vede cosasi inaintind in iarba smaltuita inalta pina la briu, femei stringind griul in snopi. Oamenii par mici de tot, de aici, din inaltimile minunate ale vazduhului.

El curpinde cu ochiul departarile albastre si cenusii, valurindu-se pina la hotarul dintre cer si pamint, izbele urcate pe pante povirnite, grine galbene pirguite la soare, aplecate valuri-valuri la pamint si ridicate iarasi de vint, drumuri moi, prafuite cu insule mici de iarba necalcata de oameni, turme alergind peste cimpuri pe tarmul riului, si, prin racoarea umeda a izlazurilor umbroase…

El vede iar pamintul unde s-a nascut si unde va fi inmormintat, il vede asa cum nu l-a vazut nimeni pina la el si nu stie daca-l va vedea cineva curind dupa dinsul…

Taranul inaripat dispare dincolo de padure, iar multimea uluita ingenuncheaza, caci sfintenia omului care si-a luat zborul catre cer nu poate fi pusa la indoiala.

Fringindu-si aripile si bratele, taranul cade jos printr-un cring argintiu de mesteceni si, izbindu-se de pamint, moare.

Vara femeilor. Toamna anului 1409.

Toamna. Soarele obosit isi revarsa lumina peste cimpurile pustii ; in aerul lipsit de tarie zboara pinze de paianjen si se agata de tufele care-si scutura frunza.

Linga poarta minastirii, de cind s-a crapat de ziua, se tot foieste un cersetor zdrentuit. El umbla cu pasi greoi de la un capat la altul al portilor, sta indelung linga poarta cea mica, sprijinit in toiag, apoi, deodata, auzind voci care se apropie de partea cealalta a portii, pleaca grabit, schiopatind. Din vreme in vreme, milogul cutremurat de o tuse chinuitoare isi duce la gura palma murdara. Cersetorul este Kirill.

De poarta se apropie o caruta inhamata cu un cal care pare uscat de slabanog ce e, indemnat de un taran descult. Caruta e incarcata cu citvea cosuri pline de mere.

- Om bun, fie-ti mila de un bolnav, da-mi un merisor- se roaga Kirill, cu o voce ragusita, aproape in soapta.

- Pleaca, pleaca,- il alunga taranul. Si asa, nu am cu ce plati dijma ! O sa-ti dea Dumnezeu !

Caruta intra pe poarta deschisa de calugarul portar.

Kirill priveste indurerat la curtea minastirii Sfintului Andronic, atit de apropiata lui, in mijlocul careia se inalta un sobor alb, acareturi noi, cladiri care au aparut dupa plecarea sa.

- Intra, omul lui Dumnezeu, odihneste-te,- il pofteste calugarul. Poate ai fi flamind….

Cu un sentiment de bucurie si teama paseste Kirill pragul minastirii.

Calugarul il duce sub un sopron din fundul curtii, unde citiva calugari aleg merele adunate gramada. Pe o masa razuita, sta smocuri-smocuri tot felul de verdeata : patrunjel, marar, o gramada de frunze de coacaze. Merele stricate, viermanoase sunt aruncate intr-un cos in jurul caruia sed milogii si schilozii mincind lacom din fructele vatamate. Inghiesuindu-se mai mult unul linga altul, ei il primesc tacuti pe Kirill in mijlocul lor. El isi face cruce, borboroseste in graba o rugaciune si se repede la merele marunte si verzi.

Taranul descult si-a descarcat in tacere cosurile linga sopron si se pregateste sa plece cind un calugar inalt ii spune din partea cealalta a mesei :

- Mai bine nu le-ai fi adus de fel…Crezi ca o sa ti se puna merele astea la socoteala pentru dijma ?

Taranul se uita o bucata de vreme la calugar, apoi incepe sa incarce impasibil cosurile inapoi in caruta.

- Nu ma amestec in socotelile voastre, am adus ce am cules.
- Bine, bine ! Lasa-le !- cade grabit la invoiala lunganul.

Taranul descarca iarasi cosurile cu mere si fara sa mai salute isi intoarce caruta spre poarta.

- Doua paie la trei magari !- striga pe neasteptate taranul, lovindu-si cu haturile gloaba. Lunganul se uita flegmatic in urma lui. Ajuns la poarta, taranul se intoarce din nou si zbiara :

- Un dulau la patru stine !

Caruta dispare dupa poarta.

- Tilharul,- rosteste lunganul.
- Nu, Nikola, mai bine ai zice multumesc,- il dascaleste un calugar gras cu obraz de muiere.
- Multumesc, multumesc !- face pe prostul lunganul.- Da' pentru ce sa-i multumesc ?

- Cum pentru ce ?- judeca grasul. Asta, barem, a adus merele, pe cita vreme cei din Hatkov s-au imprastiat toti. Satul a ramas pustiu. Au apucat-o care incotro. Te pomenesti ca si cei din Seminovsk au luat-o din loc.

- Da-a-a…- ofteaza al treilea calugar. De cind m-am pomenit, n-a mai fost o foamete ca asta.

- Ne prapadim cu totii, incetul cu incetul, doamne, iarta-ma,- intervine un milog cocosat, mestecind intr-una.

Lunganul ia din gramada un mar si-l rasuceste in mina.

- Si merele si ele-s toate pocite…bombane el in scirba.

- La Vladimir e si mai rau- zice ragusit Kirill,- acolo nici mere nu sunt…Toamna trecuta paginii au ars totul…

- Ce tot soptesti acolo ?- intreaba lunganul, uitindu-se cu curiozitate la Kirill.
- Nu soptesc nimic- am racit. Am dormit noaptea in lac.
- Cum asa ?

- M-au urmarit lupii, au tot mers pe urmele mele, mare necaz ! Cu foamea nu-i de glumit. De frica lor am intrat in lac pina aici. – Kirill isi duce palma la git.- Stau, iar ei s-au rinduit in sir pe mal si sed. Stau si eu si ma rog lui Dumnezeu sa nu sara la mine. Asa am stat pina in zori. Cind au plecat abia am iesit cu chiu cu vai. Intepenisem de tot. De doua zile ma scutura frigurile…

- Inseamna ca esti din Vladimir…- se intereseaza lunganul.

- Da, am stat acolo…sopteste nedeslusit Kirill.

- Uite ca mai vine unul de la Vladimir,- zimbeste grasul, uitindu-se in fundul curtii.- Rubliov…Andrei…Poate ai auzit de el.

Prin fata soborului, pe cararea pietruita merge Rubliov.

Cu gura intredeschisa, Kirill il priveste din urma si, ca sa nu-si tradeze emotia, se teme sa inghita saliva care i-a inundat gura. Lunganul il priveste tinta si Kirill simte acest lucru.

- Prea e jigarit,- nu pare deloc zugrav de icoane- observa cocosatul.
- Pai nu mai e zugrav de icoane,- explica grasul,- de mult nu mai zugraveste nimic.
- De ce oare ?- intreaba cineva.
- Cine-l stie ? Nu stie nimeni ce-i cu el. A facut legamintul tacerii…s-a lasat de meserie si tace.

Kirill asculta vorbele lor, cotrobaind in cosul cu mere.

- Si totusi as vrea sa stiu de ce a facut legamint ?- insista cineva.

- A gresit si se pocaieste- explica lunganul. A adus cu el de la Vladimir pe Blajina, o fata slaba la minte, iar ea, nu se stie cum,- lunganul face un gest expresiv cu amindoua miinile in dreptul burtii. De slaba e slaba la minte, dar se pricepe si ea la cite ceva.

- Pentru rusinea lui a adus-o,- conchide cocosatul.- Ca sa-si aiba mereu pacatul inaintea ochilor…
- Asta-i cu sfintenia !- spune sententios, cu un oftat, grasul.
- Si ce-i cu artelul lui Andrei ?- Kirill se cocoseaza la un acces de tuse.

- Cica s-a destramat tot,- raspunde grasul. Pe unii cica i-ar fi ucis tatarii, altii s-au imprastiat care incotro.

Lunganul continua insistent sa-l studieze pe Kirill.

- Dar ce-i cu Daniil ? Mai traieste ?- intreaba in soapta Kirill.

- Se vorbeste in tot felul. Unii spun ca ar fi plecat la miaza-noapte, unii ca l-ar fi luat tatarii cu ei, altii ca l-ar fi vindut rob…

Lunganul se scoala de la locul sau si se apropie de Kirill.

- Nu cumva esti Kirill ? A ?

Kirill sade neclintit si nu-si ridica capul.

- Kirill !- exclama mai tare lunganul.

Chelia lui Kirill se pleaca tot mai jos, el da afirmativ din cap cu umilinta si o lacrima se rostogoleste si se opreste atirnata de nasul lui coroiat.

In golful riului care curge sub zidurile minastirii stau umplute pe jumatate cu apa butoaie de stejar. Pe tarm arde focul in care se incing bolovani de piatra. Vintul sufla domol peste carbunii aprinsi, sunatori.

Fata slaba la minte aduce vreascuri. Poarta o camasa larga, iar burta ei imensa o impiedica sa se aplece si o face sa se aseze pe vine linga fiecare vreasc. Nu mai are mult pina sa nasca.

Intorcind cu grija in foc o piatra grea pe cealalta parte, Andrei baga sub ea clestele de fierarie, pentru ca piatra e mare si nu se poate apuca, ci numai lua pe dedesubt cum ai lua-o cu lopata. Aplecat din pricina efortului, Andrei o ridica incet desupra focului si se da cu grija inapoi spre butoi. Abia stapinindu-si tremurul miinilor, el face un pas, apoi altul, si inca unul, si, straduindu-se sa faca cit mai putine miscari, se intoarce cu spatele la foc si se indreapta spre butoaiele care stau la vreo zece pasi de el. Totusi distanta aceasta devine inaccesibila pentru ca atunci cind Andrei se apropie de butoi, piatra aluneca si fisiind satisfacuta se rostogoleste in apa. Andrei se intoarce la foc si totul incepe din nou.

Iar fata slaba la minte traieste in timpul acesta intr-un univers al ei, inchis, interiorizat. Ea baga in butoaie tufe de ienupar, care, oparite cu apa clocotota, spala atit de bine fundurile lor lunecoase si mucegaite. Fata rotunda a Blajinei, acoperita de petele sarcinii, seamana cu o fata de copil care reflecta imediat toate senzatiile si sentimentele generate de lumea inconjuratoare. Iat-o indreptindu-si privirea spre cer si urmarind preocupata zborul unu fir de pinza de paianjen, pina cind nu-l mai vede, iar dupa aceea pipaindu-si ingrijorata cu amindoua miinile pintecele. Cu buzele intredeschise ale gurii ei carnoase, cu capul putin plecat spre umar, ramine un timp atenta la ceea ce se petrece in fiinta ei si fata i se lumineaza. Ea se scoala si pleaca fara s-o vada Andrei, care se speteste la ultimul bolovan.

Dupa ce au prinzit, se scoala de la masa ingreunati de multa mincare calugarii minastirii Sfintului Andronic si ies crucindu-se din trapezarie. Bubuie bancile date la o parte, iar farfuriile de pe masa le raspund cu un zanganit tinguitor. Numai calugarul cel lung si slab ramine pe loc si, cu privirea atintita undeva, intr-un punct al mesei, se gindeste la ceva scobindu-se in dinti. Dealtfel, privindu-i fata, e greu de presupus ca vreo idee ar putea-o lumina intr-un rastimp atit de dificil ca cel de dupa masa.

In cele din urma isi paraseste si el locul si masa ramine singura, plina de strachini murdare, pahare de vin, gramezi de oase, coji de piine, castraveti mincati pe jumatate. Muste verzi de toamna zumzaie in aerul zapusitor, zbirind deasupra mesei in dezordine, aidoma corbilor deasupra cimpului de bataie…

- Vladica, parinte ! S-a intors Kirill !- ii sopteste de aproape lunganul egumenului care binecuvinteaza enoriasii. Spre intrarea soborului se scurg din toate partile calugari si enoriasi. Kirill cade in genunchi in fata egumenului.

- Primeste, Vladica, sub aripa ta pe robul lui Dumnezeu, pacatos si ratacit, Kirill.

Egumenul zimbeste acru :

- Cind ai plecat, n-ai intrebat ! Si acum vii inapoi ? Nu ti-a placut ? Nu frate, n-ai gasit prosti ! Nu te primesc.

Kirill isi pleaca capul si rosteste abia auzit :

- Doamne, si de ce mi-a fost dat sa traiesc toate astea ?

- Pai tu te rogi sa te primesc din nou in pestera de tilhari ?!- se infurie egumenul.- La negustori si la hrapareti ?! Crezi ca daca-s batrin nu-mi mai aduc aminte ? Cara-te de unde ai venit ! Nu-i loc pentru tine aici !

- Nu ma alunga, Vladica, pentru Dumnezeu,- sopteste disperat Kirill. Nu-i adevar pe lume, m-a ispitit diavolul. Nu mai pot pacatui intr-una. Fara asta insa nu-i cu putinta printre mireni. Pacatul, murdaria ii imprejmuiesc din toate partile ! Si ce saracie, doamne Dumnezeule ! Primeste parinte pocainta mea, zi si noapte am sa-ti sarut picioarele !- Kirill incearca sa-i imbratiseze picioarele batrinului, dar acela respinge oaia ratacita.

- La vorbe ai fost intotdeauna priceput. N-ai sa ma indupleci.

- Of, parinte, parinte ! Daca ai stii cite suferinte am indurat, cita rautate mi-a fost dat sa vad…- zice Kirill cu atita durere si deznadejde incit celor din jur li se urca un nod in git. Sa ma ierti tu, ca eu nu am sa ma iert niciodata ! daca ai stii de cite m-am apucat, ce n-am facut ! Am cosit, am cusut…- Inca o clipa si parea ca Kirill va izbucni in lacrimi.- Si mascarici s-a intimplat sa fiu…m-au silit nemernicii…

Egumenul se intoarce hotarit si, fara sa se mai uite in urma, coboara scarile si traverseaza curtea. In linistea ce s-a lasat se aude oftatul greu al lui Kirill.

- Nu in fata mea te-ai facut vinovat, ci in fata lui Dumnezeu- striga oprindu-se pe neasteptate egumenul.- Ramii. Iar pentru iertarea pacatelor, ai sa copiezi de cinsprezece ori Sfinta Scriptura. Ai sa stai in chilia raposatului parinte Nicodim.

- Multumescu-ti doamne ! Multumesc !- s eploconeste pina la pamint Kirill.- pentru voi, frati calugari, am sa…Ma pricep la toate acum…doftoricesc oameni si cai ma pricep…Iar parintele Nicodim ! Dumnezeu sa-l ierte ! Pai, eu i-am spalat rufisoarele…

Insotit de lungan, Kirill intra in trapezarie. Cu un gest larg, lunganul da la o parte vesele nespalate din mijlocul mesei in dezordine.

- Sezi, frate, ma intorc indata…O sa-ti aduc cu ce ne-a milostivit Dumnezeu.- El iese lasindu-l pe Kirill singur in fata mesei nestrinse.

Kirill ofteaza, priveste trapezaria cunoscuta, ia o cana in care a mai ramas putin cvas, o umple cu cvasul ramas in alte cani, se aseaza la masa studiind cu veneratie muta dezordinea darnica care bucura ochiul fiului ratacitor.

In satul asezat linga minastirea Sfintului Andronic intra, scirtiind infiorator din rotile-i neunse, o caruta veche in care stau doua fetite, o femeie si un flacau indesat de vreo douzeci si cinci de ani. Totul in caruta e acoperit cu praf, si hainele, si cele citeva lucruri saracacioase, si fetele trase ale calatorilor. Inaintea carutei paseste un taran negricios, tragind atent cu ochiul in parti. Calul slabanog, cu capul plecat in jos, abia isi misca picioarele, fara sa dea atentie indemnurilor insistente ale stapinului.

Negriciosul se opreste linga izba de la marginea satului.

- E acasa cineva ?- striga el.- Ei, gazdelor !

Nu raspunde nimeni. Taranul intra in curte. Curtea e pustie si ea. Un vint domol misca paiele de pe acoperisul jupuit al casei. Prin usile date de perete ale surii se casca un gol intunecat.

Taranul trece drumul si, deschizind portita, intra intr-o alta curte. Dar nici acolo nu gaseste pe nimeni.

- Nu ti-am spus eu ?- se infurie flacaul indesat, sarind din caruta.

Taranul negricios se arunca la portile inchise ale izbei de la margine. Impinge cu umarul. Poarta cedeaza si el intra in curte. Un cird de sobolani se risipeste intr-o clipita fosnind din paiele putrede. Linga gard zace un hoit de ciine de care s-a lipit un roi de muste. De gitul ciinelui e prins un lant, iar capatul celalalt al lantului e batut cu cuie de un par. Inchizind in urma sa poarta, taranul iese din curte.

- Ei, ce mai e ?- intreaba din caruta flacaul.
- Am stiut c-o sa fie asa,- se otaraste negriciosul.
- Hai sa plecam. Ti-am spus ca-s plecati toti.
- Ne-a pacalit totusi…- bombane negriciosul in deruta si trece cu pasi tirsiiti drumul.
- Mai asteapta, poate…

In mijlocul unei izbe goale, pe podea, tinindu-se cu miinile de burta-i imensa, zace Blajina, gemind tinguitor. Linga ea, nestiind cu ce sa o ajute, cu miinile lasate in parti a neputinta, sta Andrei. Un spasm bolnavicios cutremura dintr-o data trupul fetei. Ea isi deschide larg ochii arsi de suferinta si tipa cu o voce groasa si ragusita ca un animal ranit.

Andrei se arunca ingrozit afara si in prag se loveste de taranul negricios. Acela se da speriat la o parte.

Din izba se aud racnetele femii care naste.

- Ce s-a intimplat ?- intreaba speriat negriciosul.

Andrei il priveste cu implorare citva timp in ochi si pleaca. Taranul il urmeaza.

Izba e goala. Andrei se zbuciuma prin odaie, parca cuprins de friguri, uitindu-se pe sub lavita de dupa masa, in colturile intunecate. Negriciosul il priveste ca pe un nebun. Deodata un strigat sfisietor se aude din sura.

Calugarul cheama cu privirea pe taran si alearga spre locul de unde vine strigatul.

- Ei, Daria, Leha ! Veniti incoace !- se aude din casa.- Daria !

Femeia se da jos din caruta, isi scutura fusta de praf si intra in casa. Cu capul plecat ea trece prin usa joasa a surii si se opreste linga Blajina.

- E-e-e…Ce-i cu tine, draga mea ?- spune intelegator Daria- si ingenuncheaza linga ea.- Nu-i nimic…indata o sa te,-….ea ii pune mina pe burta,- Uita-te la el cum mai sare !

Fata geme incet.

- Timofei !- striga femeia in urma taranului care a intrat in izba.- Ada pinza ! Mai repede ! Auzi ?! Si incalzeste apa !

- Care pinza ?
- Cea de la capatiiul fetelor !

In usa apare Maska de cinci ani si Katka de treisprezece ani- fetele Dariei si ale lui Tomofei.

- Voi ce cautati aici ?- Ia luati-o din loc. Mai bine ati face sa-l ajutati pe tata !

Andrei propteste cu o prajina scindura cu care se astupa gaura pentru fum a acoperisului. Maska se uita atintit la calugar. Fetita mai mare sta in prag si-si ciuleste urechea la gemetele care se aud din partea cealalta a usii.

- Mi-a simtit inima ca plecam fara rost,- se incrinceneaza Timofei.- Da-a…Ne-a pacalit Semion ! Pui de catea !...

- Ti-am spus eu ca ne minte ? Ti-am spus eu ?- il invenineaza Leha, trintit pe un scaun de linga masa.

- Cica linga Moscova ar fi mai usor de indurat foametea ! Mai usor…

- Ce-i de facut acum ?...bombane Leha.- Unde sa mai gasim ceva de infulecat pentru drum ?

- Poate la minastirea Sfintului Andronic…ce ar fi sa ne ducem sa cerem ceva ?- se adreseaza el lui Rubliov. Tu cum crezi ?

Andrei nu raspunde.

- Daca am cere, ne-ar da oare piine cei de la minastire ?A ?- repeta Timoftei, privindu-l atent pe calugar.- Ce ai ? Nu auzi ?

- O sa ne dea,- ironizeaza Leha. O sa ne ajunga din urma si o sa si mai adauge.
- Asta pare a fi surdo-mut sau ce-o fi avind ? Auzi Leha !...- se adreseaza Timoftei fratelui sau.
- Arde-l cu un lemn peste ceafa, poate o auzi…

Andrei isi face de lucru impasibil linga vatra, sufla in carbuni. Se atita focul si o suvita transparenta de fum urca spre tavan.

- Ne-am impotmolit aici, nu stiu de ce !- e nemultumit Lhea.- Miine o sa fie tirziu, ca dupa noi se mai cara inca doua sate, ca si astea…infometate. Iar noi stam aici si nu ne clintim ! Mult o sa te mai mosmondesti cu ea ?- ii spune el Dariei care a aparut in prag.

- Tica-a-alosii !- zice cintator Daria.- Toti barbatii- niste ticalsoi ! Au lasat-o singura, ea nu stie rosti nici macar un cuvint, se chinuieste ! Sa cotrobaiti pe sub fuste sunteti mesteri cu totii ! Iar ea trebuie sa traga ponoasele acum !- il inghionteste Daria pe Leha care zimbeste cu gura pina la urechi.

- Da' de ce o fi singura ?- tot zimbind zice el si face semn cu capul in partea lui Andrei. Surdomutul asta pare sa fie cu ea. Se vede treaba ca el i-a facut-o !

- Uita-te la el !- ii arunca sfidator Daria, ia de pe masa pinza si se repede din nou la Leha.- Apa ai adus ? Numai sa trancanesti esti bun ! Ia du-te dupa apa ! Sa stau sa te astept ori ce-oi fi vrind ?!

Si femeia dispare din nou in sura.

- Ai auzit ?- ii spune Leha lui Katka.- Haide, fugi dupa apa !

Katka nu raspunde, asculta atenta vinzoleala de dupa perete.

- Auzi ? Eu cui ii spun ?!-ridica el tonul.

Fetita pleaca cu parere de rau de linga usa si iese in curte. Dezlegind o galeata atirnata de caruta iese pe poarta si se uita dezorientata in jur.

- Unde o fi fintina ?!- striga Katka.
- Te uiti si nu vezi. A dat peste tine orbul gainilor ?!- se aude vocea iritata a lui Leha.

Katka se apropie de fintina cu cumpana de linga casa vecina. Din sura in care Daria isi face de lucru cu femeia care naste se aud racnete. Katka pune galeata jos, se uita inapoi si fuge spre sura. Vazind scara sprijinita de ghizdul fintinii, Katka o ia, o cara cu greu spre peretele din fund si se urca pe acoperis.

- Ei haide, haide…nu-i nimic, o sa mai rabzi nitel…- se aude glasul mingiios al Dariei.

Katka scurma paiele linga streasina si se uita inauntru. Jos, pe pinza zace fata cea slaba la minte. Alaturi de ea face ceva Daria. Blajina deschide ochii si privirea ei intilneste pe cea a Katkei. Citeva clipe ele se uita una la alta.

- Katka ! Unde esti ?- se aude de afara glasul lui Leha. Katka coboara intr-un suflet scara si alearga la fintina.

In izba, sub acoperis, se plimba fumul. Pe foc, in ceaun, se incalzeste apa. Andrei sade pe scaun in fata mesei si priveste in pamint. Intra Leha, aduce un codru de piine invelit in cirpa, il desface si-l pune pe masa. Daria scoate cutitul. Ridicata in virful picioarelor, Maska se intinde la piine, dar mama ii da peste miini. Fetita plinge si-si intinde pe toata fata lacrimile murdare.

- Sterge-ti mucii !- se supara Timoftei.

Din sura rasuna din nou strigatele Blajinei care se potolise putin. Daria arunca piinea pe masa si pleaca grabita.

- Of, nu mai pot…Doamne, ce mai urla ! Iti intoarce sufletul pe dos ! se strimba Leha si iese in curte. Strigatele se intensifica.

- Timofei !- cheama Daria.- Vino de ne ajuta ! Trebuie sa o punem in alta parte !
- O doamne ! Nici sa maninci nu-ti dau pace- bombane Timofei si se scoala de la masa.

Ascultind cu incordare si fara sa se gindeasca la ceea ce face, Andrei rupe o bucata de piine si o mesteca masinal, fixind un punct cu ochii larg deschisi de emotie. Trec citeva minute de tacere incordata. Andrei ridica capul si vede atintite spre el privirile familiei lui Timoftei. Fetitele si mama se uita la el cu mirare, iar Timoftei si Leha ostil.

Toti s-au strins in jurul Dariei care, luind cutitul prinde sa imparta piinea. Andrei capata si el o bucata pe care femeia o pune inaintea lui pe scindurile cu urme de grasime ale mesei, dar de care nu se atinge. El sade cu capul adinc plecat si nu se uita la nimeni. Il chinuieste rusinea.

…Toata familia sade in jurul mesei si intr-o tacere evlavioasa mesteca piinea.

Deodata rasuna din strada zgomot si tipete, usa izbei se deschide si in prag apare un taran zdravan cu un bici in mina.

- Aha, aici erati !
- Aha, aici eram,- ii raspunde in ton Leha.

In izba mai intra citiva tarani, copii si femei in haine prafuite.

- Uite ce e ! Am sa-l ucid pe Simion. Aici e si mai rau !- duduie taranul cu biciul.
- Ai sa-l ucizi, zici ?!- zimbeste Timoftei.
- Da' tu cum crezi ?! Stii ce se intimpla dupa glume din astea ?!

- Pai tu, frate, te cam intreci cu minciuna ! « Am sa ucid »…Ori nu-l cunosti tu, Mihail, pe Simion ?- il zindareste Timoftei pe taranul cu biciul.

- Stii bine ca boierul s-a suparat ! Ce v-a apucat ?- povesteste Mihail. Pe voi toti, zice, o sa va intorc si o sa va pun sa platiti bir !

- Si o sa ne intoarca, sa tineti minte ce va spun eu !- intervine un omulet mititel.
- Uite ce o sa aiba de la mine !- raspunde urlind Mihail.

- Mai incet, mai !- tipa Daria la tarani scotindu-si capul pe usa surii. Ce v-ati dat in asa hal drumul la gura ?

- Ei hai, hai, ajunge !- se ratoieste Mihail si i se adreseaza lui Timoftei- ce aveti de gind ? Sa ramineti aici ? A ? Aur ori ce-ati fi gasit ?

- Am gasit muiere in durerile facerii !- raspunde Timoftei.- « Aur »…
- Care muiere ?
- O muiere de pe aici care naste. Iar cu ea un calugar. Unul care prea se prapadeste cu firea…
- Ce fel de calugar ?- intreaba cu glas scazut taranul cel maruntel.
- Unul surdomut. Venit, poate, din alta parte.

La picioarele lui Mihail se foiesc copiii, se fugaresc, fac galagie.

- S-s-it ! Plecati de aici, striga Mihail si-i da afara.
- Am nimerit si noi din lac in put,- suspina maruntelul si iese in curte.

- Mi-e femeia tare bolnava- spune incet Mihail, intorcindu-si din pragul usii capul.- Nici nu stiu ce sa mai fac…

- Da-a-a,- rosteste nedeslusit Timoftei, se scoala de la masa si iese impreuna cu Mihail in strada.

In izba ramin Andrei si Maska. Maska sade pe lavita si cu privirea atintita spre calugar, mesteca piine. In timpul acesta intra in goana in izba un baietel de vreo cinci ani, se opreste nemiscat si se uita la fetita. Coaja de piine pe care o mesteca Maska produce asupra pustiului o zguduitoare impresie. Un timp, baietasul sta cu gura cascata si nu se poate urni din loc. In sfirsit, isi vine in fire, se aseaza linga Maska si spune :

- Imi dai si mie ?
- Nu,- raspunde rece fetita si continua sa mestece cu o mina de suprema placere.
- Atunci hai sa ne jucam,- dupa o clipa de gindire propune pustiul.
- Haide,- e de acord Maska,- dar cum ?
- Musca,- comanda baiatul. Musca din piine !

Ea musca o bucatica din coaja si intreaba mirata.

- Si acum ?
- Acum musc eu…

Maska intinde baiatului bucata de piine strinsa in pumn…Acela musca si mesteca, privind-o cu niste ochi lacomi, stralucitori.

- Acum iarasi tu…

Ea mai musca o bucata si spune indiferenta :

- Eu nu mai vreau.

Pustiul cade pe ginduri. Sta citva timp pe lavita balabanindu-si picioarele, apoi sare din locul sau si dispare dupa usa. Maska se intoarce spre Andrei care rezemat de perete sade linistit in ungherul sau.

- Da' pe tine cum te cheama ?- intreaba ea.

Andrei isi ridica la ea ochii. Maska il studiaza o clipa si repeta.

- Da' pe tine cum te cheama ?

Rubliov isi muta privirea de la ea, iar Maska ride vesel incintata de deruta calugarului.

In izba intra ca vintul baietasul de adineauri insotit de trei prieteni. Unul din ei, balai si mucios, tine in mina un castravete galben, imens.

- Hai sa facem schimb !- propune pustiul. Noi iti dam castravetele, iar tu noua- piinea. Uite, na-ti-l. El ia castravetele de la prietenul sau si-l intinde Masei. Aceasta sta citeva clipe in cumpana, dar pina la urma ia castravetele si da piinea. Pustiul apuca piinea si copiii ies in fuga cu strigate vesele.

Maska se uita banuitor in urma lor, apoi musca din castravete si mesteca. Castravetele e batrin si amar ca pelinul. Buzele Maskai incep sa tremure, ea intelege ca a fost pacalita, plinge incet in suspinuri, stergindu-si fata cu camasa ei murdara. Apoi deodata privirea ei da peste piinea din fata lui Andrei. Lacrimile din ochii fetitei se zvinta. In capul Masei incolteste un plan.

Ea se aseaza pe banca din fata lui Andrei si spune :

- Hai sa facem schimb. Eu iti dau castravetele, iar tu mie- piinea.

Andrei o priveste in tacere. Atunci Maska, privindu-l fix in ochi, pune in fata lui castravetele, ia piinea, se da jos incetisor de pe lavita, se trage spre usa si dispare pe ulita.

Din sura se aude strigatul sfisietor al femeii in durerile facerii. Andrei tresare si inchide ochii.

Katka, stind pe scara, trage cu ochiul prin gaura acoperisului de paie. Ea vede pe maica-sa foindu-se pe linga fata slaba la minte, linistind-o si punindu-i cirpe pe dupa spate. Daria este ajutata de doua batrine. Una incalzeste apa in ceaun, cealalta tine pe genunchi capul Blajinei, o mingiie si sterge cu palma sudoarea care ii inunda ochii.

Se insereaza. Ulita satului e plina de carute, tarani obositi culcati linga garduri, copii negriciosi tinindu-se in patru labe pe drumul prafuit. Nechezat de cai, larma de glasuri. Linga una din carute s-au strins gramada taranii ingrijorati.

- Ce e de facut ?- suspina taranul maruntel, fara a se adresa cuiva anume.
- Nu avem hrana,- raspunde Timoftei- calul meu n-o sa poata duce mai mult de doua zile.

- « Doua zile »,- se supara maruntelul- uita-te mai bine la al meu,- arata el o iapa chinuita si costeliva care sta nemiscata, cu ochii inchisi, sprijinita de gard.

- Nu-i nimic. O sa mergem pe jos,- zice cineva.

- Minastirea Sfintului Andronic cred ca are de toate si ovaz, si fin cu toptanul…-observa incet Leha.- Ce ar fi sa cerem ?

- Cum de nu,- hiriie cineva.- Vezi sa nu-ti dea.

- Da' daca ar fi sa-i rugam bine de tot ?- intervine Leha, dind cuvintelor sale un anumit sens.- O sa ne dea si cai pe deasupra, daca i-am ruga cum se cuvine.

Taranii tac, chibzuind la cuvintele lui Leha.

- Mai, si Simion asta- iar rabufneste Timoftei.- Ne-a dus pe toti de nas !

Cineva ride fara chef. Toti se uita pe deal unde se inalta zidurile intunecate ale minastirii.

Linga caruta pe care zace o femeie vlaguita cu un copil linga ea, sta Mihail.

El se uita cu ingrijorare la nevasta-sa si intreaba incet :

- Cum te simti ? Ce ai vrea ? Sa bei apa, poate ?

Femeia clatina negativ din cap.

- Poate ai dori ceva ?- insista cu disperare taranul.
- Nu vreau nimic,- sopteste abia auzit femeia.
- Deschide ochii, ce-i cu tine ?

Sotia nu raspunde.

- Deschide ochii ! Auzi ?- striga cu inversunare Mihail.

Femeia isi ridica cu greu pleoapele care peste o clipa se inchid din nou. El se intoarce si se duce la tarani.

- Ei, ce-o sa ne facem ?- il intreaba el tulburat pe Timoftei.

- Sa ne dam cu capul de pereti…- raspunde Leha si se aseaza pe pamint, sprijinindu-se de roata carutului. Apoi tisneste deodata din loc.- Simion !

In sat intra citeva carute cu fugari. In caruta din fata inhamata la o iapa alba bine hranita, sta, cu haturile infasurate pe mina, un taran mic de stat, cu par blond, decolorat de soare.

Dupa o privire schimbata cu tovarasii sai, Mihail iese inainte si se opreste in mijlocul drumului. Simion, fara sa dea vreo atentie lui Mihail si celorlalti tarani care s-au pus de-a curmezisul drumului, trece incet cu caruta prin sat. Mihail asteapta, lovindu-se cu codrisca biciului peste nadragii plini de praf. Atunci cind iapa slaba a ajuns cu botul la umarul lui, el o ia de capastru. Caruta se opreste.

- Ce-ai facut cu noi ?- abia stapinindu-si minia intreaba Mihail.

Simion isi plimba privirea peste taranii care se uita la dinsul cu ura, peste ulita plina de carute, se uita la femeile cu copii in brate, batrinii care urmaresc tacuti ceea ce se intimpla, si nu raspunde.

- Ei cum ? Iti place ?- continua Mihail.- Uita-te citi oameni se prapadesc. « Belsug linga Moscova ». Si cita lume a murit pe drum !- zbiara el.- Si cita o sa mai moara ?!

Simion tace. In timpul acesta, Leha, care s-a apropiat de el tiptil, trage din rasputeri capatul ramas liber al haturilor rasucite pe mina lui Simion si acela se rostogoleste din caruta in praful drumului. Leha se face nevazut in multime.

Simion se scoala de jos, fara sa-si ridice ochii, isi scutura praful de pe nadragi si camasa.

- De ce ai venit ? Sa-ti bati joc de noi ?

- Trebuie sa mergem mai departe spre Pskov- uitindu-se la Mihail, spune fara sovaiala Simion.- Iar de venit, am venit pentru ca si eu am fost pacalit.

- Sa mergem mai departe ?!- suride fioros taranul. Dar cum ? Tie ti-e usor ca esti singur ! Si cu o iapa ca asta. Dar noi ?!

- Faceti cum vreti…Iar iapa mea e satula pentru ca eu crap de foame ! Mie mi-e usor…
- A, tie ti-e mai usor ?!- zice ragusit Mihail si smucind iapa de capastru, o loveste cu biciul peste bot.

Simion se arunca asupra lui Mihail. Citiva oameni il apuca de pe la spate. Iapa se smuceste intr-o parte, necheaza si isi agita capul.

La zgomotul si strigatele de afara, apare in poarta Andrei, care vede cum un taran voinic loveste din toate puterile o iapa alba peste bot, peste urechi, peste buze, peste ochi. Alaturi, cu ochii mijiti si dintii inclestati sta Simion tinut de citiva tarani. Pe fata lui se rostogolesc lacrimi.

Toti se uita cu mustrare la Mihail, care intr-un acces de cruzime, chinuieste ca iesit din minti un cal inhamat ; iapa isi smuceste din toate partile capul, se da inapoi.

Intelegind ca prea a intrecut masura, Mihail lasa capastrul si, uitindu-se in jur, rasufla din greu.

Iapa isi misca urechile, iar salele ei asudate tresar. Coboara o tacere penibila. Taranii il lasa pe Simion, numai Leha continua sa-i rasuceasca miinile.

- Lasa-ma,- e roaga Simion.

Leha zimbeste, dar nu-l lasa. Atunci se intimpla ceva cu totul neateptat. Simion se apleaca putin, face brusc un salt intr-o parte si toti vad strafulgerind in aer picioarele desculte ale lui Leha si aud piriitul unor haine care se rup. Peste o clipa Leha zace pe drum, cu fata in jos, din timp in timp un fior ii scutura spatele si un nor mic de praf inoata pe sus desupra ulitei care geme de lume.

Simion se apropie de iapa, ii cuprinde gitul cu miinile si, linistind-o, ii sopteste ceva la ureche. Calul suspina din greu si-si culca capul pe umarul stapinului.

In acest timp, dintr-o ulicioara invecinata apar citiva calareti inarmati. Multimea tresare.

- Ei, voi cei de acolo !- striga unul din ei cu fata rosie, umflata. Este politaiul boierului..- Domnul mi-a poruncit sa va spun ceva. Daca nu vreti cu binele, o sa va intoarcem cu sila ! Prin marele cneaz o sa va intoarcem.

- Inapoi nu ne mai intoarcem,- zice Simion.

- Cu tine, razvratitule, am sa mai stau eu de vorba ! Haide, pregateste-te, o sa pleci cu noi,- porunceste politaiul.

Simion nu se misca din loc.

- Vaska, ia-l !

Unul din calareti se indreapta spre Simion. Mihail apuca calul de capastru.

- Ce vrei ?- intreaba alarmat calaretul.
- Da-te jos, da-te jos,- propune intunecat Mihail.- Iar dupa ce te dai jos, n-o sa mai incaleci niciodata !

- Petka, Fedka ! Legati-i pe amindoi,- pierzindu-si rabdarea urla politaiul. Calaretii isi pornesc caii, strabatind prin multime. Taranii se pun hotariti in calea lor si-i inconjoara pe Simion si pe Mihail.

- A, va sa zica, de astia-mi sunteti !- strecoara printre dinti politaiul.

In satul cuprins de amurgul cenusiu rasuna fara de veste strigatul patrunzator, plin de suferinta al femeii care naste.

Toti se intorc in partea izbei unde a poposit familia lui Timoftei.

In mijlocul surii zace fata cea slaba la minte. Are ochii intredeschisi, rasufla din greu. O ingrijesc Daria si batrinele.

In curte, la strigatele Blajinei, se aduna oamenii, impresionati si rascoliti de solemnitatea clipei. Aruncindu-si unul altuia cu jumatate de glas cite o vorba, oamenii se uita din cind in cind la Andrei, care sta nemiscat linga perete si se roaga in gind, cu ochii inchisi.

In sat intra un convoi de fugari. Scirtiie rotile, se stirneste praful in intunericul care coboara, necheaza caii, pling copiii, se opresc carutele si ies in drum oamenii chinuiti. Atrasi de strigatele femeii, ei vin in curte din toate partile, asculta, se uita si intreaba ce se intimpla, se opresc sa astepte sub sopronul casei parasite, in speranta unei dezlegari fericite.

Strigatele ce se intetisera inceteaza si, peste o clipa, dupa usa staulului rasuna plinsul noului nascut, care se ineaca la primele inghitituri ale aerului datator de viata al toamnei. Usa se deschide si in prag apare Daria cu pruncul in brate. Ea isi trece privirea obosita peste taranii adunati in curte.

- Asta a fost ! Acum s-a ispravit !- zice ea si desface pinza alba de sub care apare o fata smeada cu ochii piezisi. Toti sunt uluiti.

- Na-ti-o buna !- rosteste stinjenit cineva. Un pui de tatar !
- Nu se poate !- spun cu neincredere cei din fund.
- Intr-adevar, un pui de tatar !- zic si cei ce stau mai aproape.
- Uita-te la el…fecior de vrajmas !- face maruntelul mai dezamagit decit toti.
- Ei, nu face nimic ! Asta-i un tataras de-al nostru !- zimbeste Timoftei. Un tataras rus.
- Zici si tu ! Ce rus mai e si asta ?

- Pai cum altfel ?- cauta sa-l convinga Timoftei pe taranul maruntel. Mama ce-i ? Rusoaica ? Ce mai vreti ?!

Andrei isi face loc spre sura. Toti tac, se dau la o parte, incercind sentimentul penibil ca au fost nedrepti.

- O sa-l botezam, o sa-i dam nume rusesc- zice impaciuitor Timoftei.- O sa-l crestem…

In acest timp, din spatele Dariei se aude o voce necunoscuta de femeie.

- Dati-mi-l mie…sa ma uit la el macar putin…

Este atit de uluitor ceea ce se intimpla, incit Andrei ramine incremenit pe loc.

Vorbeste prostanaca. Vorbeste intr-o limba normala, omeneasca, sezind jos pe pinza asternuta sub ea si sprijinindu-si capul de peretele din birne. Prin ferestruica se vede ulita satului, cufundata din ce in ce mai mult in intuneric, cotitura riului oglindind cerul inserarii si colinele indepartate, acoperite cu o padure luminoasa care isi pierde frunza.

Daria se intoarce sub acoperis si intinde mamei pruncul, iar ea, asezindu-se cit mai la indemina, il ia in bratele sale, lipsite inca de indeminare si spune linistit, fara sa-si dea seama de schimbarea miraculoasa ce s-a savirsit cu ea, oamenilor ingramaditi la usa :

- Mai incet…De ce strigati ?...

Femeia se uita la toti cu o privire deschisa si da cu ochii de Andrei care sta tacut in multime.

Ea se uita atintit la omul pe care nu-l cunoaste, pe care nu-l vazuse niciodata pina atunci, dar al carui chip o atrage si-i aduce aminte de alte vremuri, de o alta viata, care poate n-a existat niciodata aevea si pe care a vazut-o, poate, numai intr-un vis greu si intunecat.

Andrei zimbeste pentru prima oara dupa discutia lui cu Teofan in catedrala ruinata…

Ea se uita la Andrei si fata i se lumineaza de o aducere aminte indepartata in care a licarit fericirea.

Tristetea. Vara anului 1419.

Dupa portile larg deschise se desfasoara departarile fumurii sfichiuite de ploi care cad zile in sir.

Intr-o curte taraneasca, cu paiele aruncate in toate partile si cu o fintina in mijloc, sed si beau trei oameni : gazda, un batrin de vreo saizeci de ani si doi oaspeti- un maistru, cu o fata slaba de cal si un flacau tinar cu o barbuta rara, pravalit peste masa, cu capul cazut in miini. Ceva mai la o parte, linga peretele opus, sed Andrei si Kirill,- obositi dupa drum si murdari de noroi. Andrei a imbatrinit mult in acesti zece ani si pentru prima oara au aparut suvite carunte in parul sau.

Calugarii au desfacut pe o traista cite ceva de-ale gurii si maninca ascultind discutia din jurul mesei.

- Totul e din pricina vremii,- ofteaza incrincenat gazda.
- De ce ?- intreaba slabul.
- Din pricina vremii tot felul de prostii iti rascolesc sufletul. Mai toarna unul.
- Pai aici nu mai este nimic,- mesterul da la o parte ulciorul gol.

- Nu-i nimic ?- stapinul se uita cu mirare la ulcior.- Ia te uita !- El ia paharelul nebaut pina la fund al flacaului si toarna din el bautura in parti egale, lui si mesterului.- Nu-i…-repeta el distrat si continua ideea care i s-a limpezit in minte ; orice ati spune, oamenii-s lipsiti de judecata.

- Da, lipsiti- se invioreaza mesterul, n-au judecata, n-au. Iata eu de pilda, m-am gindit la o caruta care merge singura.

- La ce te-ai gindit ?- se uita la el cu neincredre batrinul.

- La o caruta care merge singura. Pe doua roti. Te asezi, o iei cu un ghiont din loc, iar rotile se rostogolesc singure. De ce te uiti ? Pe crucea mea ca-i adevarat !- face cruce mesterul. Dar nici ca am mai avut trai in sat ! « Vrajitor » si « vrajitor »- o tineau intr-una ! Am fugit la oras…Mi-au aprins izba ! Si carutei i-au dat foc. Si, hai noroc !

Pe poarta apare o catea flaminda, murdara de noroi, cu burta supta. Dind a umlinta din coada, ea se apropie de oameni, miroase picioarele mesei, podeaua si, negasind nimic de mincare, se culca la picioarele lui Boriska- asa il cheama pe flacau.

- E intunecat norodul, intunecat la minte, - incuviinteaza stapinul.- intunecat, lipsit de vlaga…In vremurile noastre, sa vezi…

- Ce era in vremurile noastre ?- riposteaza mesterul. Mi-au povestit ce era pe vremuri. Un mester, m-auzi ?, si-a facut niste aripi. Voise el sa zboare. Ei, sa stii ca tot satul cu mic cu mare au azvirlit cu pietre in el ! Cit p-aci sa-l omoare. Tot asa o intunecime salbateca fara un strop de lumina era si atunci…Iar omul s-a urcat pe sobor, a sarit de pe el, a zburat ! Da' de dovedit tot a dovedit ca a zburat de tot !

- Unde ?- intreba Boriska, fara sa ridice capul.
- Pai, a zburat undeva…
- Unde ?
- A zburat de tot,- raspunde evaziv mesterul.
- A cazut si a murit,- spune cu convingere batrinul.
- Nu a murit, va rog sa ma credeti, a zburat undeva !
- Nu s-a intimplat una ca asta,- zice Boriska fara sa-si ridice capul.
- A murit,- zimbeste batrinul.
- A zburat.
- A murit.
- A zburat,- pe mester incepe sa-l plictiseasca discutia in contradictoriu.
- Iti spun eu ca a murit,- cu o inversunare de betiv insista stapinul.

- A zbu-u-urat !- striga deodata in gura mare sub masa flacaul, fara sa-si ridice nici de data aceasta capul. Ciinele cu coada intre picioare tisneste de sub picioarele lui Boriska.

- Tu sa taci din gura ! De ce urli ?- il intrerupe batrinul cu asprime.

Boriska isi ridica obrazul falcos si se uita la gazda cu ochii sai albastri, incetosati de bautura.

- Si de ce sa tac ?- intreaba el cu rautate.

- Pentru ca esti inca un tinc !
- Te, te, te ! Intocmai ca taica-meu ! Nu pot sa sufar oameni dintr-astia !

- Taica-su e mesterul clopotar, Nikolai,- facind semn cu capul in partea lui Boriska, explica mesterul.- poate ai auzit ?

- Despre mester am auzit, da, dar despre fecioru-su gura mare nu auzisem inca,- raspunde batrinul.

- Nu aveti incredere ! In copiii vostri nu aveti incredere !- spune Boriska clatinind din cap.- Taina aramei pentru clopot o stie, dar n-o spune nimanui. O ascunde, timpitul, si de mine, de fecioru-su. De baiatul lui, pe care l-a facut !

- Ei, haide, ajunge, ti-e tata doar…- il linisteste maestrul pe flacaul care prea luase cimpii.

- Vedeti ce se intimpla ?- se indigneaza stapinul. Fiul isi besteleste tatal si-i mai cere si taina mestesugului. Ai ? Pai taina asta trebuie s-o meriti, dragutule ! Si-o me-e-riti ! Mucos obraznic !

- Bine, dar taina mestesugului el nu vrea s-o foloseasca pentru dinsul,- ii ia apararea lui Boriska mesterul.

- Atunci pentru cine ?
- « Pentru cine »…Ca sa le fie oamenilor mai bine…

- « Oamenilor »…zimbeste batrinul in batjocura.- E-eh ! Rus pe rus il ocoleste de frica la drumul mare…Nu mai stii de cine sa te temi- colo-s tatarii, ici- boierii ! « Oamenilor »…Gata ! Hai sa bem !

- Pai, am baut tot.

- Uite, ai naibii !- batrinul izbucneste in ris si da din mina.- Colo pe perete, atirna o plosca. Ia dati-o incoace, draga de ea.

El ia plosca si toarna braga in pahare.

- Si de ce ne-om fi certind ? N-au nici un rost toate astea !...

Andrei ii priveste cu compasiune si se gindeste la ceva, ascultind cum cinta vintul prin acoperisul de paie, zgomotul stirnit de loviturile de copite pe podina de birne din grajd, plinsetul departat al unui copil.

- Iar eu am nascocit un ceas,- spune cu amaraciune mesterul.- M-au dus la Moscova. De lasat insa la marele cneaz, nu m-au lasat. A iesit sotnicul lui. Asa si pe dincolo- ii zic eu. Vreau sa durez un ceas, care, dupa ce masoara o ora, sa sune din clopot. Iar sotnicul, un vlajgan cit malu, nici sa m-asculte n-a vrut. Du-te, a zis, du-te. Du-te de aici dobitocule, pina te mai poarta picioarele ! Noua, zice, o sa ne faca ceasuri un strain de pe alte meleaguri. Unul- Lazar. Si s-a uitat la mine cu niste ochi !

- Bine a facut !- zice sententios batrinul.

- Iar eu timpitul de mine nopti n-am dormit, m-am gindit !- zimbind cu amaraciune, continua mesterul.- La toate m-am gindit. Iar ei in loc sa ma ia pe mine, pe Lazar l-au poftit.

- Lazar asta i-o fi dat sotnicului bacsis si gata socoteala !

- Ei, nu mai spune !

- Da' tu cum crezi ?

- Am sa-i arat eu lui !- se indigneaza mesterul. O sa-l dau in judecata ! Pe Lazar asta !

- E-e-e, draguta !- zimbeste cu dispret stapinul.- Sa te judeci ai vrea ? Frate-meu s-a judecat cu vataful Ciobotai de la Mitropolie. L-a dat in judecata pentru pamint si ce-a iesit din asta ? Ciobotai i-a daruit judecatorului o suba de jder si cincisprezece ruble mita si a ispravit treaba. Da' tu cu ce poti sa-l mituiesti ? Cu o gaina vatamata ?

- Ei, atunci…- mesterul ametit de bautura se scarpina dupa ceafa,- atunci am sa fac jalba la marele cneaz.

- Pai, tu te-ai dus o data cu jalba !

- Ei si ?

- De prost nu esti prost, dupa cum vad. Pare chiar sa fii destept. Da' sa te ascult mi-e sila,- ofteaza cu repros stapinul.- N-o sa ajungi la cneaz niciodata in viata. El are si sotnici si boieri si politai si vatafi de tot felul. Si cine il alege ? Sfintul Duh ori cine ?

- Bine atunci…- mesterul se intuneca la fata si intreaba trezit din betie : - Ce se intimpla atunci ? Unde s-a mai vazut asa ceva ? Numai sa vorbesti despre asta si te cuprinde rusinea !

- De ce zbieri ?- il opreste batrinul.- Nu zbiera, nataraule !

- Nu-s natarau !...Tac …- sunt smecher- zimbeste multumit mesterul.- Atit de smecher, atit de smecher, incit…Asteapta numai ! Am sa nascocesc ceva, asa ceva ca o sa ma duca drept la cneaz ! Pe brate o sa ma duca. O sa ma faca cneazul boier.

- Drept ai vorbit ! Sa le facem de petrecanie, asta le trebuie !- intervine din nou Boriska.

- Ce tot trancanesti ? Nechibzuitule !- intrerupe stapinul monologul entuziast al inventatorului.- Mai bine ai turna cite una, « boierule » !

- Cu multa plecaciune si cinste,- toarna mesterul, serviabil, cu o mina nesigura braga.

Andrei asculta cu interes din ungherul sau convorbirea din jurul mesei.

- Uite cum iti tremura miinile,- observa stapinul. Lasa-te de nascociri. Apuca-te mai bine de treaba. Stii sa dregi lacate ?

- Stiu…
- Si cum le dregi cu miinile astea ?- batrinul ii imita tremurul miinilor si suride batjocoritor.
- Nu face nimic…- Mie-mi sta capul numai la ceasuri si la altele de felul asta,- borboroseste mesterul.
- Drept ai vorbit,- isi ridica Boriska capul.- Nu te lasa ! Altminteri ne prapadim cu totii.
- Viteji baieti !- ironizeaza stapinul. O sa vad eu cum n-o sa va lasati.

Soarele mult asteptat isi arata fata. In coltul curtii, intr-un loc mai ascuns, ciinele ingroapa in pamint un ciolan ros.

- Soarele !- zimbeste mesterul. Stapinul ii toarna lui si sie cite un paharel.- Vad eu ca nu din pricina vremii ti-e rascolit sufletul…

Si-si aduce dintr-o data aminte Andrei cum, baiatel fiind, statea culcat sub caruta in curtea plina cu paie de griu auriu. Si-a adus aminte de maica-sa, cu fata invelita in broboada, care lasa sa i se vada numai ochii albastri, veseli, si de taica-su cu o barba scurta balaie. Stateau unul in dreptul altuia si loveau in acelasi ritm cu imblaciile, scotind din spicele uscate boabe de griu care cadeau ca grindina pe pamintul neted al bataturii, iar pleava zbura dupa vint. Curtea era asternuta cu paie zdrobite si mototolite, rostogolite in bataia vintului, ritmic si sunator loveau imblaciile, se cutremura pamintul, iar tata se uita de sub sprincenele-i dese la mama, tinara cu ochi albastri, cu poalele prinse in briu. Loviturile ritmice ale imblaciilor se transformau in vorbe si era placut si tulburator sa urmaresti privirile pe care le schimbau intre ei parintii : cea a mamei vesela si albastra,- a tatei grea si parelnic indiferenta, dar de fapt lacoma si plina de nerabdare. Parca vedea si acum sarafanul ud la subsuori al maica-si si basmaua alba de in cu o dunga la margine, care-i acoperea capul. Vintul trecind in rafala prin curte ridica si ducea peste poarta paiele, mama se arunca rizind peste coama tepoasa, iar tata o cuprindea cu bratul lui negru ars de soare. Si din nou loviturile imblaciilor- regulate, ritmice, adormitoare, si soarele, soarele care aprindea flacari in paiele ce pareau albe in lumina orbitoare a zilei, si ploaia care s-a naspustit pe neasteptate cu picaturi mari si stralucitoare, si oamenii care alergau sa caute adapost, si tunetul si vintul care a imprastiat paiele in batatura, si fulgerul care a scinteiat in lumina soarelui- toate acestea se perindau in constiinta lui Andrei ca rasuflarea unei fericiri aproape inaccesibile care , ca o furtuna de vara, generoasa, scurta si scinteietoare, a trecut fulgerator deaspura satului copilariei sale ; si-si mai aduce aminte el cum se uita vrajit la miscarile mereu aceleasi ale miinilor conturate viu si dragastos de lumina soarelui si intelege ca atunci, numai atunci, s-a nascut in el dorinta de a vedea, a opri in loc si a repeta aceasta miscare, a o intelege si a o analiza.

Andrei ii priveste pe cei trei de linga masa. Ei stau in dreptul soarelui sprijinindu-se de masa si fiecare se gindeste in tacere la ceva.

Si toate lucuruile cele mai simple si cele mai obisnuite isi deschid in fata lui Andrei cele mai tainice sensuri.

Picioarele desculte ale flacaului stau sub masa, cel sting- un pic intins, cel drept strins si incordat, iar nadragii peticiti acopera gleznele lui subtiri si arse de soare.

Camasa, descheiata la git, scoate la iveala clavicula proeminenta si gitul lung. Capul mesterului este putin aplecat, iar privirea lui adinca si nemiscata.

- Neamtul nici sa se intristeze nu se pricepe, iar cind il apuca intristarea crede ca s-a imbolnavit…spune el dus pe ginduri.

Camasa lunga pina peste genunchi cade in falduri line in jos. Stapinul se intoarce si apar pe neasteptate linii frinte, asemanatoare cu o tabla botita, linii care se intilnesc, gata oricind sa se desfaca. Batrinul isi sterge cu o cirpa miinile si imprastie pentru o clipa faldurile ; ramine citva timp in nemiscare.

- Ei, hai sa bem ca domnul Dumnezeu sa ne dea tot ce-i bun pe lumea asta…

Andrei priveste, zguduit de ideea creatoare care s-a nascut pe neasteptate in el.

Cutele care s-au intins pina la cot dispar si peste o clipa iata-le cazind in umbre transparente de pe umarul rotund si puternic de la care purcede o linie lina pina unde incepe mina intinsa spre ulcior…

Se isca vintul si paiele asternute in curte alearga pe pamint.

- Ce vreme pentru bucate,- bombane nemultumit stapinul.

Andrei culege masinal de jos un carbune si-l rostogoleste cu nerabdare de pe o mina pe alta, urmarind cu privirea conturul lin si ascendent al umerilor, care apare frapant din pricina luminii rasfrinte asupra tesaturii, apoi cade brusc in jos si, fringindu-se in unghi ascutit la cot, dispare in umbra, intre masa si palma alungita.

Andrei nu mai poate suporta si se ridica de pe podea.

Stau si discuta linistit cei trei- nedespartiti, potolindu-se cu simtul masurii unul pe altul, ramasi acum nemiscati, intr-o adinca si inteleapta contemplare, iar soarele scinteietor s-a incurcat in parul cret si dezordonat al baiatului, tesind un nimb de aur in jurul capului lui…

Andrei iese de sub sopron si se opreste linga peretele varuit al curtii, priveste cu ochii larg deschisi la suprafata lui imbietoare, iar praful de carbune se cerne printre degetele sale strinse spasmodic.

- Doamne…sopteste el in gind.- Trimite moartea asupra mea, doamne !

Soarele se ascunde iar dupa un nor, peretele imaculat se stinge, devine cenusiu si totul in jur apare dintr-o data plat si fara stralucire.

De partea cealalta a peretelui rasuna risete.

Andrei se intoarce sub sopron si vede un omulet care, tragind in sus pantalonii, se scoala de jos. La masa, alaturi de taranii care se prapadesc de ris, si-a facut loc un zdrahon chel, cu o barba neagra care incepe din dreptul ochilor.

Omuletul isi sterge miinile pe pantaloni si explica vesel :

- Si pentru asta, m-au bagat la zdup ! M-a vindut careva ! Au venit care va sa zica niste voinici, cu o mina m-au apucat de guler, cu alta de turul pantalonilor si fiu-u-i-t !- fluiera el si ride. M-au trimis unde a intarcat dracul copiii.

Omul pronunta cumva ciudat ; « t » si « d » ies in pronuntarea lui ca ceva mediu intre « s » si « l ».

- Si, mai departe ?- se intereseaza stapinul.

- Ce sa fie ? Au sapat o groapa si m-au bagat acolo ! Iar in groapa racoare !- face smecher cu ochiul povestitorul. Mai cu seama iarna. Sari toata noaptea cind pe un picior cind pe altul, ca o vrabie ori, sa zicem, ca o broasca.

El sare intr-un picior in jurul mesei si, deodata, il vede pe Andrei. Privirea lui devine o clipa serioasa.

- Si asa, toata noaptea ! Pai cum altfel ? Altfel s-ar fi zis cu mine !
- Care va sa zica, nu mai faci pe mascariciul ?

- Mai e vorba !- zimbeste si da din miini omul.- Intii si intii mi-au retezat atunci limba pe jumatate. M-am lasat de toate ! Le-am uitat. Acum fac mai mult timplarie.

Andrei ii priveste emotionat fata, ii asculta glasul si, subit, isi aduce aminte. Mascariciul ! Mascariciul pe care l-a intilnit in ziua aceea de neuitat cind a plecat de la Treime. A imbatrinit mult de atunci, a slabit, a chelit. Andrei isi trece privirea la Kirill, care alb ca varul, aduna cu miini tremuratoare resturile de mincare si le pune in traista.

- Si cum mai vorbesti, daca limba ti-au…biruind jena intreaba mesterul.
- Pai mi-au taiat numai jumate, nu toata.

- Iat-o ! Mascariciul deschide gura si toti vad un ciump scurt si roz. Lui Kuzma,- el face semn cu capul in pareta taranului cu barba neagra,- lui i-au retezat-o toata.

- Cum adica toata ?- e uluit Boriska.
- Uite asa, de la radacina.

Urmeaza o pauza penibila. Deasupra satului care se zvinta dupa ploaie trimbiteaza de departe si de aproape cocosii. Cateaua flaminda ingroapa din nou pentru zile negre ceva de mincare pentru puii sai.

- Si el a fost mascarici ?- intreaba stapinul.

- Ba nu- mascariciul isi retine zimbetul. L-au nedreptatit, el si-a pierdut rabdarea si a facut-o de oaie…- mascariciul cauta sa puna capat discutiei,- l-au nedreptatit. L-au batut pentru datorii cu harapnicele, i-au luat pamintul prin judecata si iata-l acum…

Omul cu barba neagra goleste paharul si-si pleaca capul.

- Se intimpla,- incuviinteaza, intunecat batrinul,- l-a ademenit diavolul…n-a mai stiut nici el ce vorbeste…

- Chiar asa,- zice mascariciul in ton cu batrinul.- Iar la Novgorod, auzi,- diavolul a ademenit intreg orasul. Era acolo un boier, salbaticiune, nu altceva…Ei, si un iobag nu a mai putut rabda, i-a ars una peste dinti si inca una dupa ceafa si l-a trintit din curte in strada. Au mai trecut pe acolo cite unii din satul marginas si i-au mai dat si aceia de cheltuiala. Iar boierul i-a tinut ranchiuna iobagului, asa ca a pus mina pe el si l-au dus. Si de aici a inceput o tevatura, ca nu s-au mai putut opri,- se bucira mascariciul.- Timplarii, olarii, mesterii, aramarii s-au ridicat cu totii. Si asa i-a ademenit dracul pe toti ca unul au jefuit mosiile boieresti, le-au pus foc ! Au iesit cu palosele, cu sulitele. Macel, nu altceva ! Uite asa s-a intimplat !- continua mascariciul privindu-l pe Andrei drept in ochi. E drept ca iobagului acestuia i-au ars ochii si au mai ucis vreo suta de oameni din satul marginas, dar, oricum, si pe cei de pe mosia boierului i-a ademenit diavolul. Da inainte, nu alege diavolul asta…

Andrei isi pleaca ochii.

- Da' nu cumva si tu ai fost la Novgorod ?- se intereseaza mesterul.

- Eu ? Doamne fereste !- cu o alura nevinovata neaga mascariciul.- Eu lucrez acum mai mult la mestesugul timplariei.- M-a chemat un boier de prin partile astea la el sa fiu mascarici. Nu m-am dus. Asta-mi mai lipsea ?!

- Si mult ai stat ?- s eintereseaza mesterul.
- In groapa ?
- Da, unde-a intarcat dracu copiii…

- Pai, vreo douazeci de ani,- zimbeste mascariciul,- Locu-i frumos, bun. Bineinteles ca in groapa e frig…de unul singur…Dar cind sunt doi, trei, merge…El bea braga si continua :- Era acolo un pristav,- n-o sa-l uit in vecii vecilor ! Ii placea sa ne stropeasca de sus cu apa.

- Ei, dar-ar moartea in el sa dea !- se infurie mesterul.- Si ce-a mai fost cu el ?

- Pai curind s-a facut nevazut,- mascariciul trage cu ochiul la barbos. S-o fi inecat ori ursul l-o fi imbratisat. L-au cautat- parca in pamint a intrat.

- Unde o fi fost ? – e curios stapinul.
- Eu de unde sa stiu ? Kuzma poate stie, dar nu poate spune !

Kuzma care pina atunci nu scosese nici un sunet prinde sa rida cu hohote, da din cap- si, stergindu-si barba cu mineca, impinge spre gazda paharul gol.

- Si cine te-a vindut ?- intreaba mesterul.

- Parca nu-i totuna cine ?- pelticaie vesel mascariciul. Intodeauna se gaseste o catea buna de asa ceva, dar nu asta-i miezul.

- Tu lasa astea,- se supara Boriska.

- Sfinte parinte, sfinte parinte !- ii spune pe neasteptate mascariciul lui Andrei care se aseaza pe marginea fintinii. Nu ma cunosti, oare ?

Fara a-i raspunde, Andrei se uita cutezator la mascarici. Kirill in colt isi face de lucru cu traista.

- Asadar nu-ti aduci aminte,- dupa o clipa de asteptare continua mascariciul. E drept ca este greu sa ma mai cunosti ! Dar si tu ti-ai pierdut prospetimea. Douazeci de ani ! Eu insa te-am cunoscut !- zimbeste el, apoi dintr-o data se bate furios cu pumnul peste git. Ai fost sau nu ai fost in sura atunci cind m-au prins drujnicii ? Ai ?

Andrei nu raspunde. Toti se uita uluiti cind la el cind la mascarici. Numai barbosul continua sa hohoteasca intr-un acces de veselie dupa betie.

- Hai sa mergem Andrei, e timpul- glasul lui Kirill se intretaie de spaima.

- De ce taci ?- continua mascariciul.- Ma vinduse un calugar atunci, asa am auzit pe urma. Iar dintre calugari, tu singur ai fost in sura, mi-aduc bine aminte.

Sensul vorbelor lui ajunge cu incetul la Kuzma care inceteaza sa rida si se uita la Andrei.

- Spune-mi numai de ce m-ai vindut ?- zimbeste mascariciul.- Cu toate ca le stiu, dar de ce m-au vindut atunci nu pricep…

Andrei tace. Toti tac.

- Dar tu ce ai de te napustesti asupra omului fara pricina ?- se aude vocea tremuratoare a lui Kirill. L-ai incurcat cu cineva, l-ai luat drept altul si una, doua, te iei de el…

- Nu, clatina din cap mascariciul,- si-l arata pe Andrei. Mi-am adus apoi aminte adesea de dinsul. Prea era frumos pe atunci si linistit. Si atunci tacea intr-una.

- Oameni buni !- exclama din nou Kirill. Lasati-ne sa ne ducem cu Dumnezeu. Mai avem de mers doua zile, ba trei chiar, pina acasa….

Kuzma se uita la calugari, se apleaca si cauta ceva sub masa.

- Ei, bine, fie !- da din mina mascariciul. Nu vrea sa spuna- nu trebuie ! Eu il iert ! Pe toti ii iert !

Kirill se scoala grabit si cu pasi marunti traverseaza curtea mergind spre Andrei.

- Mergem Andrei, m-auzi ?- bombane el tragindu-l pe Andrei de mineca.

In timpul acesta, de la masa se aude un sunet nearticulat, Kirill se intoarce.

Barbosul se ridica incet de pe banca. Are in mina un bulon scurt de fier. El mormaie ceva, uitindu-se cu ochi inspaimintatori la Andrei. Mascariciul il apuca de mina, dar barbosul, turbat de furie, il impinge cu atita putere incit mascariciul zboara cit colo, lovindu-se dureros cu ceafa de perete.

- Sa n-o faci, Kuzma, auzi ?!- abia ingina ragusit mascariciul.

Mormaind ceva, barbosul iese de la masa si se indreapta spre Andrei ; Kirill se arunca spre poarta si striga disperat cu glas subtire :

- Nu-i vinovat el, fratilor ! Nu a vindut pe nimeni ! Pe sfinta cruce ca nu l-a vindut ! De ce sa se abata asupra lui o asa napasta ?! Ce va uitati ?

Cei de la masa, muti de groaza, se uita la taranul imens care se apropie de calugar cu bulonul in mina.

- Andrei, spune-le Andrei !- striga de departe Kirill. Va fi ucis un nevinovat ! Vedeti si voi ca el nu va poate spune ! Andrei, haide, vorbeste, spune-le !...

Andrei se scoala de pe ghizdul fintinii, face citiva pasi in intimpinarea lui Kuzma si inchide ochii…

Fara de veste apare in poarta un calaret tatar si, intorcindu-se, striga ceva in limba lui. Se aude tot mai aproape tropot de copite si unul dupa altul intra in curtea care se umple de fornaitul si vorbirea guturala a calaretilor straini. Calaretii descaleca si, fara sa-i bage in seama pe rusii care se pierd intre fetele surizatoare cu ochi piezisi, scot apa din fintina, umplu jgheabul de lemn si adapa caii. Zgomot, nechezat de cai, risete.

Taranii privesc de sub sopron, uitind de cearta ce putea sa se termine cu varsare de singe, uitind de necazurile lor- motiv al certei, coplesiti de impertinenta tatarilor si de vesela lor obraznicie.

Dupa ce si-au adapat caii strainii dispar ca si cum s-ar fi retras un puhoi. Kuzma, scrisnind din dinti, arunca in praf drugul de fier si se intoarce la masa. In ochii lui Andrei e deznadeje.

Kuzma se aseaza pe banca si, trecindu-si privirea peste cei ce sedeau la masa, isi pleaca capul.

Atunci Andrei ia de jos drugul si alearga dupa calareti.

El ii ajunge la marginea satului si, ridicindu-si deasupra capului arma, se arunca la ultimul calaret. Parind lovitura calaretul se uita surprins la calugarul de la marginea durmului, care se pregateste sa-l atace din nou. Calugarul se opreste. Un alt calaret, intorcindu-si calul, trece in goana pe linga Andrei smulgindu-i din miini bulonul. Tatarii rid, unul din ei zice ceva, detasamentul se pune in miscare, ostasii il imprejmuiesc pe calugar si, cu strigate si risete, incep sa-l impinga cu caii de la un calaret la altul, nelasindu-l sa iasa din aceasta hora turbata care bate cu copitele noroiul subtire al drumului de la intrarea in sat. Andrei e aruncat de la un cal la altul, e lovit cu biciul, impins de pieptul lat al cailor, aruncat cu fata in noroi, apucat de minecile largi ale rasei si aruncat din nou de la un cal la altul, de la un calaret la altul. Calaretii se invirtesc in jurul lui pe caii lor mici, ravasind baltoacele tulburi si umplind imprejurimile de racnete guturale.

In sfirsit, cineva arunca bulonul la picioarele calugarului, rasuna cu ecouri un chiot voinicesc si calaretii gonesc mai departe. Andrei ramine singur in mijlocul drumului. Rasa ii este rupta si stropita de noroi. Respira greu uitindu-se chinuit in urma tatarilor.

Atunci cind hohotele de ris si tropotele cailor nu se mai aud de dupa cotitura drumului, Andrei se apropie de un gard, isi sprijina fata de el si plinge amarnic, iar umerii lui slabi tresar.

Clopotul.Primavara-vara-toamna-iarna-primavara anilor 1423-1424.

Intr-o baltoaca transparenta de martie, revarsata linga pragul unei izbe micute si strimbe, se oglindeste cerul senin si rece. Curtea mica e plina de troiene de zapada amestecata cu balegar. Linga un stilp aplecat intr-o parte, un flacau slab si neindeminatec incearca zadarnic sa puna in titini canatul unei porti pe jumatate putrede. Este Boriska- fiul mesterului clopotar. E la fel de stingaci si fara astimpar cum a fost cu citiva ani inainte, atit ca fata lui slaba cu umerii proeminenti ai obrajilor s-a acoperit cu o barba rara si incolora.

Scindurile groase, batute grosolan in cuie, sunt grele si se misca greoi. Canatul aluneca din titina, cade la pamint si stropeste cu noroiul subtire si rece ca gheata pe cei patru calareti care s-au oprit linga poarta.

- O fi cumva asta casa turnatorului Nikola ?- iintreaba drujnicul gradat stergindu-si cu caciula obrazul stropit.

- Asta !- raspunde Boriska.
- Ti-i tata cumva ?
- Tata,- ochii migdalati ai baiatului devin atenti.
- Ia cheama-l incoace !
- Nu mai este,- Boriska se apuca iar de poarta grea, uda.
- Si unde-i ?

- A murit,- se aude de dupa canatul scirtiietor. Bolesnita pe toti i-a luat si pe maica-mea, si pe sora-mea. L-a luat si pe tata.

Drujnicul se uita atent la poarta dupa care mestereste Boriska si, dregindu-si glasul, intreaba :

- Da…izba vecina nu-i cumva a turnatorului Gavrila ?

- Gavrila ?- de dupa scindurile ude se arata fata ciudat de vesela a flacaului. A murit si Gavrila. Si mesterul Kasian a murit, iar pe Ivanka l-au dus anul trecut tatarii. Singur Feodor a ramas, duceti-va la el. A cincea curte…Si Boriska schiteaza dintr-o data un zimbet batjocoritor :- Voi ostenilor ati face bine sa va grabiti, ca Feodor zace, nu mai scoate o vorba, numai grohaie. Ochii nu-i mai deschide, gata-gata sa-si ia zborul in lumea dreptilor.

Drujnicii tac, uitindu-se din vreme in vreme la gradat.

- Bine am mai ajuns ! N-are cine turna clopotele,- strecoara mohorit printre dinti gradatul, intorcindu-si calul.

Flacaul sare ca ars si se repede in urma calaretilor. Cade grohotind canatul lasat din miini al portii.

- Luati-ma cu voi, a ? Lasati-ma pe mine sa torn clopotul ! Luati-ma la cneaz.- Vreti ?- apucindu-se de scara seii se roaga baiatul.

- Ce-i cu tine baiete ? Esti intr-o ureche ?

Bulgari moi de zapada topita zboara de sub copitele cailor porniti la trap.

- Nu-i adevarat…eu o sa fac tare grozav totul !...Oricum, n-o sa gasiti pe nimeni, toti au murit…Pe altcineva mai bun decit mine n-o sa gasiti !- agatindu-se de scara seii implora Boriska.

- La o parte ! Nu te mai incurca sub picioarle cailor !- se supara gradatul.

Baiatul se opreste la marginea suburbiei si striga sufocindu-se in urma calaretilor :

- Ei, bine, tot voi o sa fiti pagubasi ! Eu cunosc taina mestesugului, dar n-am sa v-o spun.

Drujnicii se opresc la oarecare departare.

- Ce spui ?- striga gradatul.

- Cunosc taina mestesugului !- insista Boriska.- Tata cunostea taina aramii pentru clopote si pe patul de moarte mi-a spus-o mie !...N-o mai cunoaste nimeni…nimeni ! Si isi sterge obrazul aprins, vede ca drujnicii se sfatuiesc intre ei si striga din nou :- Eu singur o stiu ! Tata cind murea mi-a spus…

- Si, cum te cheama ?
- Boriska !
- Ia vino incoace !- striga gradatul si flacaul alearga cit il tin picioarele catre drujnici.

Zapada s-a topit, s-au retras apele primaverii. Riul Moscova a intrat din nou intre maluri, lasind, dupa revarsare, in tufe, smocuri de iarba uscata din anul trecut, asemanatoare cuiburilor parasite.

Pe o panta lina, cu citeva flori rasarite ici-colo, merge Boriska insotit de mesteri. In urma lui merg taranii sapatori cu lopetile pe umeri. Boriska merge inainte, simtind atintite asupra lui privirile lor neincrezatoare.

El se opreste brusc linga un pom scortos.

Mesterii il inconjura tacuti pe Boriska, uitindu-se imprejur.

- Vom sapa aici,- decide flacaul.

- Se poate si aici,- incuviinteaza cel mai batrin dintre mesteri cu o barba deasa, carunta.- Numai ca, cu cit ar fi mai aproape de clopotnita, cu atit ar fi mai la indemina…Altfel, uite cit avem de carat o greutate ca aceea.

Boriska, cautind cu rivna sa-si ascunda nesiguranta, se uita in jos.

- Si aici se poate turna clopotul…
- De putut se poate, dar…

- Si atunci aici vom sapa, incheie cu fermitate baiatul si cheama la el pe un flacau roscovan desirat, probabil ucenic, care se tot fitiie printre mesteri :- Andreika !

Roscovanul vine in fuga. Boriska ii sopteste ceva la ureche, gesticulind. Andreika da staruitor din cap, dind sa se inteleaga ca pricepe totul de la primul cuvint. El asteapta cu nerabdare ca sa termine Boriska instructiunile si o ia la goana spre zidul alb al Kremlinului. Mesterii stau tacuti cu miinile unite pe burta, uitindu-se sceptic la Boriska. Urmeaza o pauza penibila. Flacaul isi stringe cu rautate buzele subtiri si comanda :

- Haide, incepeti insemnarea !

Taranii se apuca cu tragere de inima sa faca marcarea unei gropi imense. Boriska ii ajuta ca si cum le-ar fi calfa. El bate cu maiul un tarus, leaga de el o sfoara, desface un ghem greu, masoara, bate al doilea tarus. Tarusii facuti din lemn de arin, putin rezistent, se apleaca, aluneca de sub mai, parca ar fi vii. In sfirsit, groapa e marcata.

Sapatorii fac cruce, scuipa in palme, apuca hirletele. Boriska emotionat alearga in jurul lor, apoi, nemaiputindu-se stapini, smulge hirletul din miinile unui taran scund :

- Ia, da-mi si mie !
- Ce faci ? Ai rabdare…- spune suparat taranul.

Cum intra cutitul in slanina, asa intra in pamint hirletele ascutite,- trosnesc radacinile taiate ale ierburilor, razuie fierul pietricelele marunte, cu un suspin se desface patura proaspata de glie. Boriska sapa cu inversunare si uitare de sine, imbatindu-se de mireasma pamintului, incercind o irezistibila dorinta de a sapa toata panta, tot cimpul, tot malul. Intreg pamintul !

Cu chibzuinta si cu placere sapa oamenii, tragind mirati cu ochiul la maimarele lor.

Turnatorii urmaresc si ei cum lucreaza Boriska, vorbesc intre ei, unii se hlizesc chiar.

Pe costisa apare Andreika cu un brat de hirlete si lopeti. Vine alergind si le lasa la picioarele lui Boriska. Acesta ridica fata asudata si se adreseaza mesterilor :

- Sa tragem un sapat cu totii impreuna ! Ce ziceti ?

Un batrin il cinsteste pe Andreika cu o palma si declara, straduindu-se sa vorbeasca cit mai ponderat :

- Pai noi nu suntem sapatori. Suntem turnatori ! De ce sa ne apucam sa scormonim pamintul ?

- Da' stiti ce mi-a spus taica-meu pe patul de moarte ? Toti turnatorii, mi-a spus el, trebuie sa sape ei insisi groapa pentru turnatorie ! Asta am inteles-o eu numai la batrinete ! A spus si si-a dat duhul…Ai inteles ?

- Nu stiu…nu stiu ce a spus Nikolai, numai ca eu unul n-am sa sap ! Cind ai sa ai nevoie de noi, ai sa ne chemi !- conchide batrinul si inconjurat de mesteri pleaca in partea Kremlinului.

- Bine,- striga minios Boriska in urma lor.- O sa sap eu pentru voi !

Se insereaza. Nu se mai vad sapatorii din groapa, se vad numai bulgarii de pamint aruncati la suprafata si se aude iarba fosnind sub greutatea lor. Toti sunt obositi, dar nimeni nu vrea sa se lase batut primul, atunci cind vad cu cita uitare de sine arunca pamintul maimarele lor- un baiat slab si mic de stat.

Pe o costisa abrupta si alunecoasa coboara un grup de mesteri turnatori. Inaintea lor merge Boriska. El se opreste in fundul ripei, se apleaca si, protindu-si pe genunchi miinile, se uita in jos. Ridica apoi un bulgar de argila si-l examineaza cu luare aminte. Cu degetele lui lungi si subtiri infipte in bulgare, el duce argila in dreptul ochilor, o priveste printre gene si o framinta parca ar fi orb.

Batrinul mester cu barba carunta il urmareste cu neincredere si curiozitate. Boriska atunca cu scirba argila si, stergindu-si de pantaloni miinile, rosteste raspicat :

-Nu, nu-i asta ceea ce ne trebuie ! Nu-i lutul de care avem nevoie !

- De aici am luat intotdeauna,- obiecteaza batrinul.

- Sunteti niste natingi ca ati luat de aici ! Andreika, nu-i asa ca-i prost lutul ?- intreaba suparat Boriska.

- Prost !- incuviinteaza Andreika.

Jignit, batrinul isi pleaca intr-o inversunare neputincioasa capul.

- Ati vazut ?- se adreseaza baiatul mesterilor.- Vom cauta ! Pina vom gasi ceea ce ne trebuie !

Prin miristea tepoasa, pustie, merg trei : Boriska, un turnator chel si Andreika. Toti par abatuti si miniosi.

- Asculta Stepan, poate ca intr-adevar ne zbatem in zadar ?- se adreseaza Boriska chelului.

- Bineinteles ca in zadar !- suspina din greu mesterul ajuns la capatul puterilor.- Uita-te si tu ce lut am gasit ? A ? Uita-te bine ! El scoate din sin o bucata de argila, invelita in cirpa. O desface.- Cit am muncit ! Ce loc am gasit !...

- Nu-i asta, intelegi ?!- striga disperat Boriska.- Nu-i asta !

- O tii si tu una si buna ! - « Nu-i asta, nu-i asta ! ».

- Luna august e pe sfirsite, iar noi n-am gasit inca lutul ! Gindeste-te la tine, cind te vad, m-apuca mila !

- Bine, bine ! Si fara mila ta, vezi, citi ani am trait,- se aprinde la fata Boriska.

- Haidem, Borea, dragul meu, haidem acasa !- zice dragastos chelul.

- Nu pot ! Stiu, stiu bine ca nu-i asta lutul !

- Si cum o fi lutul « asta » dupa parerea ta ?Ai ?!- striga mesterul.

- Nu stiu cum,- se incapatineaza Boriska.

- E-e-eh !- geme in deznadejde chelul, trinteste de pamint cirpa cu lutul si pleaca impiedicindu-se peste cimpul presarat de bulgari. Baiatul se uita in urma lui cu ochii injectati si inghite nervos saliva. Marul lui Adam, proeminent si ascutit se zbate pe gitul lui subtire ca de pasare.

- Foarte bine ! O sa ne descurcam cumva si fara tine ! Ia te uita la el ! N-am nevoie de oameni de teapa ta ! Auzi ? Nu am nevoie !

Boriska tremura tot si merge cu greu inainte in camasa lui peste masura de lunga, cu miinile ascunse in subsuori. Andreika merge pe urmele lui.

Dimineata rece, abia dupa revarsatul zorilor. Pe lunca cosita merge Boriska. Il poti cunoaste de departe, dupa mersul sau caraghios, putin saltat. El traverseaza desisul de pini tineri, iese pe tarmul unui riulet domol si sta citva timp pe malul prapastios privind invirtejeala fermecata a spumei deasupra viltorii. Apoi, deodata, isi arunca inainte piciorul si opinca lui sparta, descriind in aer o curba, cade in apa si incepe sa se invirteasca in acelasi loc, atrasa de viltoare intr-un carusel lent si tacut…Baiatul se uita citva timp la opinca sa, apoi hotaraste s-o scoata. Incepe sa coboare malul prapastios spre apa, dar se impiedica, aluneca, cade pe fund si luneca jos, agatindu-se cu miinile de malul argilos, de lut.

De lut ! Dar ce lut ! El isi infige in lut degetele, smulge o bucata, o framinta, o rupe si o framinta, iar o pipaie, o mingiie. Un lut gras, fara nici un amestec, de un cenusiu deschis, maleabil si dens. Iata lutul mult dorit ! Nu stia ca arata asa anume, n-ar fi stiut sa-l descrie nimanui pentru ca nu-l vazuse niciodata pina atunci.

Acum stia insa cu siguranta ca este tocmai lutul de care avea nevoie. Boriska se uita in jur, zimbeste fericit si striga.

- Andreika, Semion, nea Piotr ! Am gasit !

Incepe ploaia. Aproape de tarm, pe un drum noroios, intr-o caruta incarcata cu saci de faina, vine de la moara Andrei Rubliov. El sta pe traversa carutei, cu picioarele lasate in jos, acoperit de ploaie cu o rogojina.

Subit, rasuna dinspre tarm un strigat patrunzator. Andrei opreste calul si se apropie de marginea malului prapastios.

Jos, linga apa, sade un baietandru si rascoleste ginditor ceva cu degetele picioarelor desculte si din timp in timp striga in gol :

- Stepa-a-an ! Am gasi-i-t ! Andre-e-i !

Ecoul prinde pe celalalt mal strigatele lui fericite si le duce peste cimpurile triste si parasite. Nimeni nu raspunde.

Prin fereastra joasa a chiliei se vede curtea minastirii, cu gramezi de gunoi si frunze fumeginde pe linga ziduri, portile deschise si apa plumburie a Iauzei, jos la poalele dealului.

In tacere mormaie glasul dogit al cuiva :

…- Dimineata seamana saminta ta…ta…Si seara nu da odihna miinii tale…pentru ca nu stii daca una sau alta va mai fi cum sunt, ori daca si una si alta vor fi la fel de bune…E dulce si e placut pentru ochi sa vada soarele…

Linga masa plina de manuscrise sade Kirill si rasfoieste Sfinta Scriptura. Anii indelungati ai epitemiei si-au lasat asupra lui urma. El se pleaca adinc, priveste indeaproape pagina, isi mijeste ochii, se uita indelung la cele scrise.

…- Daca omul traieste ani indelungati- isi dicteaza lui insusi Kirill, sa se veseleasca de-a lungul acestor ani si sa-si aminteasca de anii intunecati care vor fi multi : tot ce aveai, va fi desertaciune !

Kirill se opreste din scris, lasa pana si-si acopera fata cu miinile. El sade nemiscat citeva clipe, apoi se scoala si, adus de spate, se apropie de fereastra. In curte, Andrei Rubliov cu furca in mina isi face de lucru linga foc.

Kirill sta indelung linga geam. Apoi isi suge buzele si, infasurindu-se infrigurat in rasa, iese din chilie.

El traverseaza printre focuri curtea. Aerul inghetat culca la pamint fumul cenusiu. Andrei sta linga zid, in dreptul focului celui mai indepartat. Kirill se apropie de el si-i zice bilbiindu-se :

- Uite ce s-a intimplat, Andrei…M-am tot gindit…Am hotarit sa-ti spun fara intirziere…

Andrei agata cu furca o cirpa uda si o pune pe foc. Pinza cenusie acopera focul si prin gaurile ei incepe sa se inalte un fum des, alb.

- Te-am pizmuit eu, tu singur stii cum,- continua Kirill- asa ma rodea pizma asta, ca te apuca groaza…Totul se ridica inlauntrul meu ca un feld e venin…N-am mai putut rabda, am plecat. Din pricina ta am plecat. Iar cind m-am intors si am aflat ca te-ai lasat de zugravit, bucuria mea n-a cunoscut margini ! M-am bucurat de nefericirea ta zece ani de-a rindul…Iar dupa aceea, parca am uitat. Parca mi s-a facut totuna, numai sa izbutesc sa copiez pina la moarte Sfinta Scriptura.

Cirpele incinse in foc fac sa tisneasca o flacara inalta.

- Si de ce m-oi fi caind ?!- se minie Kirill. N-am de ce sa ma caiesc in fata ta, tu insuti esti un mare pacatos, mai mare decit mine ! Da, da, mai mare !- repeta el insistent, observind privirea lui Andrei si cutremurindu-se ca apucat de friguri. Ce sunt eu ? Un vierme netrebnic ! Ce poti cere de la mine ? Pe cind tu…- Kirill se aprinde, se uita cu ura la Andrei prin pinza fumului si limbile palide ale flacarilor.- Pentru care fapte sfinte ne-a daruit Dumnezeu cu har ? Ce fapte mari ai implinit ? Nici una. Degeaba te-a invrednicit Dumnezeu cu har. Iar daca ti-a fost pe degeaba, nu ai caderea sa faci ce vrei cu el. Nu ai caderea !- Apoi subit, Kirill isi pleaca capul si-si prinde fruntea in miini.- Nu, parca nu asta am vrut sa spun…nu mai stiu. Stiu doar ca deunazi Nikon a trimis la tine un gonaci, a cautat sa te induplece sa te intorci sa zugravesti Treimea, iar tu i-ai trimis pe toti indarat, nici n-ai vrut sa auzi. Iti spun drept, n-am sa te mint, ca inca ieri, in sufletul meu murdar, in strafundurile lui cele mai adinci, s-a miscat o bucurie micuta, mititica, subtirica pentru ca te-ai lasat cu totul de zugravitul icoanelor.

Andrei arunca in foc o gramada de frunze.

- Iar astazi,- Kirill se intrerupe. Am imbatrinit…Nici nu stiu cind am imbatrinit ! Viata-i pe sfirsite, sufletul cere pace vesnica !- Kirill isi desface in deznadejde miinile. Si nici tu nu mai esti tinar. Totul trece, totul pleaca, totul piere !

Kirill se apropie si sopteste cu infrigurare.

- Stiu la ce te gindesti acum, stiu ! Pentru Nikon, tot harul tau si viata ta, nu pretuiesc nimic, lui ii este totuna. El te cheama pentru ca prin harul tau sa capete marire, putere si lauda. Pentru ca si el, ca multi altii, nu crede ca Rusia va fi o imparatie a adevarului si a binecuvintarii ! Bine, Nikon este un apostat, un negustor. Si cu toate astea, asculta-ma pe mine, pacatosul, du-te la soborul Treimii, zugraveste, zugraveste, zugraveste ! Du-te, nu-ti lua un pacat greu pe suflet. Groaznic pacat e acela cind respingi scinteia ce ti-a sadit-o Dumnezeu in suflet. Daca ar fi trait Teofan ti-ar fi spus acelasi lcuru. Nu-i asa ? Spune si tu !

Andrei se uita citeva clipe la Kirill, apoi isi muta privirea. Kirill nu se lasa :

- Uita-te la mine, uita-te ! De ce crezi ca m-am intors la minastire ? A ? Pentru o bucata de piine m-am intors, ca sa traiesc linistit cit mai am de trait. In lume n-am putut trai, pentru ca nu ma pricep la nimic ! Am sa mor si nimic n-o sa ramina in urma mea. Si simt ca o sa mor curind…Am si murit. Poate ca doar Scriptura o sa dea Dumnezeu sa izbutesc…Nici tie nu ti-a ramas prea multa vreme pina ai sa mori si o sa-ti para rau. Ce ? Vrei sa le iei cu tine in mormint ? Si, spune macar o vorba ! De ce taci ?- Kirill il trage ca iesit din minti pe Andrei de mineca.- Haide, afuriseste-ma, vrei ? Blesteama-ma ! Dar nu tacea ! Eu l-am vindut atunci pe mascarici ! Eu ! Auzi ? De ce taci ?

Andrei se uita prin Kirill cu o privire nemiscata, apoi se intoarce si Kirill vede pe fata lui un zimbet straniu, unul pe care nu-l mai cunoscuse pina atunci…

Toamna tirzie. Intr-o groapa adinca, captusita cu piatra, vreo douazeci de mesteri termina sa lucreze o forma de argila. O movila imensa de argila, care de departe aduce a clopot, mesterii o incercuiesc cu tije indoite de fier. Pe punti sovaielnice se foiesc in sus si un jos muncitorii aducind argila, var si vergele de fier.

Iar sus, in jurul gropii se desfasoara o alta munca ; se descarca birne, pietre, caramizi, var. Imens ca proportii, cu numerosi oameni si foarte zgomotos, este mestesugul turnarii clopotului…

In furnicarul acesta de oameni alearga un flacaias scund si slab, conducind lucrarile. El se agita, se apuca de mai multe lucruri deodata, da porunci si, din timp in timp se uita cu ingrijorare la cerul noros. El conduce acum lucrarile din jurul gropii. La colturile ei se pun stilpi imensi de stejar, de un metru grosime. Unul este intarit si pe capatul lui de sus dulgherii scobesc un orificiu care merge pina la celalalt capat. Prin orificiu vor fi petrecute mai tirziu odgoanele.

Boriska isi face de lucru linga dulgheri, apoi nu mai poate suporta ritmul ponderat al muncii lor, il da pe unul la o parte si, smulgindu-i din mina dalta, incepe sa scobeasca cu infrigurare lemnul.

In aceasta clipa, de Boriska se apropie in fuga un paracliser uscativ intr-o rasa murdara si il cheama deoparte :

- Nu cad la invoiala negustorii !- zice el gifiind.
- Cum nu cad la invoiala ?- nu intelege Boriska.
- Au cerut un prêt de trei ori mai mare. Zic ca pentru o asa fringhie e chiar ieftin.
- Ei, ce sa-i faci ? Cumpara si gata !
- Boris !- cheama cineva din fundul gropii.
- Sa dam asa un pret ?- se sperie paracliserul.
- Cumpara !
- Pai cneazul o sa-ti traga o mama de bataie ! O sa-l ruinam de tot.
- Boris !- striga cineva din groapa.
- Vin !- Boriska in fuga da disperat din mina.- Acum, fie ce-o fi, cumpara !

Vreo cincizeci de tarani se proptesc sa ridice in picioare un stilp de stejar. Toti asteapta ordinul lui Boriska.

Prin viltoarea de oameni si larma de glasuri, uitindu-se in jur, privind cu atentie si facind drum cind unei carute incarcate, cind unui taran cu o birna, cind drujnicului calare pe cal, al cneazului, trece Andrei.

- Ei, incepem !- striga Boriska. Taranii se apleaca spre stilp. Flacaul se da inapoi si-l calca pe picior pe Andrei.- Pleaca mai bine de aici, parinte ! O sa te loveasca cineva !- spune Boriska.

In acest timp il cheama iarasi cineva din groapa.

- Fara mine sa nu ridicati. Vin indata !- raspunde Boriska si coboara in groapa pe schelele subrede.
- Aici forma s-a farimitat,- zise mesterul chel,- trebuie sa mai dam o data cu un strat de lut.
- Ce fel de strat ? - intreaba Boriska- ati lipit totul cu lut, cind colo, voi nici carcasa n-ati ispravit-o.
- Ma, da' iute mai esti,- suride chelul. Trebuie sa mai intarim cu un strat, iar tije nu mai sunt.

Boriska se apropie de forma, se uita putin la ea si ordona :

- Ajunge, astupati, n-o sa mai intarim nimic. Diseara trebuie sa incepem arderea !

- Ce ai ? Iti arde de gluma ?- e uluit batrinul mester cu barba carunta.- Forma daca n-o intaresti, n-o sa poata tine arama ! Crapa si se duce totul de ripa !

- Dar daca o sa ninga miine, iar arderea n-am facut-o inca ?- se supara baiatul. N-o sa se duca naibii toata lucrarea ? Pe mine o sa ma cotonogeasca atunci, nu pe voi !

Rubliov sta pe marginea gropii si se uita in jos. Mesterii bat incurcati pasul pe loc pe fundul ei de piatra, iar intre ei se invirteste ca un titirez flacaul cu ochii stravezii, turbati de furie.

- N-am sa fac eu una ca asta !- spune chelul.

-N-ai sa faci, nici nu trebuie. Poti s-o iei din loc,- se inversuneaza Boriska si se adreseaza ucenicului roscovan.- Andreika, haide sa astupam !

- Nici el n-o sa astupe,- zice cu incapatinare chelul.

Boriska se intepeneste de furie, apoi se stapineste si-l intreaba incet pe Andreika :

- Ai sa astupi forma ?
- N-o sa poata tine ca acuma !- spune cu disperare batrinul.
- Mai trebuie lipit un strat,- rosind pina la lacrimi, zice incet Andreika.
- Tu asculti sau nu asculti de mine ? Cine-i mai mare aici ?- tot asa de incet repeta Boriska.
- Pai trebuie un strat…

Boriska sta o clipa, parca s-ar fi inecat cu ceva, apoi striga cit il tin puterile :

- Feodor !

De marginea gropii se apropie in fuga un drujnic zdravan.

- Trage-i o bataie- il arata Boriska pe Andreika.- In numele cneazului sa-l bati. Nu vrea sa toarne clopotul ! Nu asculta de porunca mea ! O sa va arat eu voua cine-i mai mare aici !

Mesterii stau inlemniti si se uita la Boriska. Drujnicul se repede la Andreika si-i rasuceste miniile.

- Taica-tu nu s-a purtat asa cu noi,- cu un zimbet abia vizibil zice alb ca varul un mester.

- A ! V-ati adus aminte de taica-meu ?!- suride voios flacaul. Ei bine, in numele lui taica-meu, o sa-i traga o mama de bataie.

Drujnicul il tiriie afara cu usurinta pe Andreika, inlemnit de spaima.

- Haide, apucati-va de terminati forma !- zice obosit Boriska.

Mesterii se apuca grabiti de lucru. Cu fata trasa, palid, sta nemiscat Boriska, parasit de toti, si se uita cu amaraciune din groapa la plopul gol si mort in fata iernii care se apropie.

Sus stau taranii in cumpana.

- Boriska ! Ce avem de facut ? Asteptam !

Falacaul suspina din greu.

- Puneti fara mine stilpul,- zice el si se apropie de forma.

Impreuna cu un turnator mohorit, Boriska isi aduna puterile si lipeste carcasa cu lut. Munca fara somn citeva nopti in sir isi spune cuvintul si Boriska adoarme in picioare, cu obrazul sprijinit de peretele ud al formei.

Batrinul mester il impinge in sold.

- Du-te, du-te, dormi nitel,- zice el intunecat.

Boriska isi ridica cu greu pleoapele umflate si merge parca ar fi beat spre sopronul gaurit, cade si se prabuseste intr-o clipa intr-un intuneric adinc, din care il scoate indata glasul cuiva.

- Boriska ! Boriska ! Trezeste-te Boriska !

El isi inchide cu un efort ochii care se inchid si vede ca totul in jur e alb. Nu se vede nici noroi, nici iarba cenusie, uscata. Din cer cad fulgi mari si pufosi de zapada. Batrinul mester il scutura de umeri.

- Scoala ! Ninge din belsug. Am si inceput arderea.

Boriska sare si, tinindu-si pantalonii, se repede la groapa, zicind din mers mesterului :

- Fara mine ? De ce ? Cum ati indraznit ? Eu unul stiu cind !

El alearga la groapa si se opreste cu ochii cirpiti inca de somn, tinind cu amindoua miinile nadragii care aluneca in jos. Flacari inalte si puternice bubuie cu inversunare, stingind cu limbile lor ascutie cerul mohorit care incepe sa se intunece. Ninge.

Iarna. De mult stau infipti in pamint stilpii inalti si grosi in colturile gropii negre, afumate, cu forma gata terminata. Pentru a o feri de ninsoare, deasupra formei a fost facut un acoperis din coaja de tei. In jurul gropii lucreaza o multime de oameni. E pe sfirsite constructia a patru cuptoare de turnatorie, situate intre stilpi. De peste tot duc spre santier drumuri netede de sanie pe care este adus si depus intr-o gramada enorma metalul pentru turnat. Inainteaza incet caruta cu lingouri de arama, se cara cu fringhiile bucati dintr-un clopot spart. Linga un cintar mare e in plina activitate Boriska. Cintareste argintul. In jurul lui stau mesterii si drujnicii.

- Cam putintel argint !- ii zice ferm Boriska drujnicului. Spune-i cneazului sa nu se scumpeasca, prea putin a trimis !

- Marele cneaz al nostru nu se zgirceste niciodata,- ii raspunde nemultumit Stepan, sotnicul cneazului.

- Nu stiu nimic ! Mai am nevoie de jumatate de pund !- pretinde Boriska.

- Si ce mi-e o jumatate de pund mai mult ori mai putin la un clopot care cintareste cinci mii de punduri,- observa mesterul cel chel.

- Da' cine-i cel care cunoaste taina aramii pentru clopote ? Eu sau poate tu ?!- se aprinde Boriska. Nu mai spune nimeni nimic.

- Si atunci sa-i spui cneazului sa nu se zgirceasca. Mai avem nevoie de jumatate de pund !- Boriska se intoarce, coboara in groapa si se apropie de oamenii care lucreaza jos. Zimbeste cu gura pina la urechi.

- Ce s-a intimplat ?- il intreaba batrinul mester.

-Eu pot sa-l scutur acum cit vreau de argint pe marele cneaz.- Boriska se face ca se sperie, isi inchide gura cu mina si, bulbucindu-si ochii, se uita inapoi, daca nu cumva il aude cineva.- iar clopotul sa vezi numai, nu suna !- el ride zgomotos cu un riset gilgiit, isteric. O clipa penibila pentru mesteri care isi muta de la el privirea.

Boriska isi ridica capul si vede pe marginea gropii pe marele cneaz. Sade pe un armasar alb si se uita la el atintit si serios.

- Baga de seama,- rosteste amenintator, cu glas scazut cneazul. Si intorcindu-si calul, pleaca.

Boriska se aseaza perplex, jos pe pamint. De pe plopul incarcat de nea isi ia fara zgomot zborul o cioara. Zapada se scutura incet de pe crengile lui negre.

E primavara iar. Noapte. Rabufnirile flacarilor lumineaza groapa cu clopotul. In jurul cuptoarelor lucreaza ca niste draci, mesteri cu fete negre, afumate. Vuietul amenintator al metalului topit se ridica deasupra gropii, acoperind toate zgomotele din jur. In gurile deschise ale cuptoarelor, stralucitor ca soarele, clocoteste cuprul. Tijele incinse ale turnatorilor schiteaza in intuneric figuri bizare.

Linga unul din cuptoare Boriska amesteca cuprul. Se apropie de el in fuga Andreika.

- Cuptorul doi si trei sunt gata !

Din intuneric apare fata transpirata a unui turnator barbos.

- Al meu e gata !

- Ei, haide, du-te ! Totul e gata !- il alunga pe Boriska de linga cuptorul patru, batrinul mester.

Flacaul se intoarce si observa ca santierul de constructie e inconjurat de mii de oameni, ca si cum toata Moscova ar fi venit sa se uite la constructia lor, iar plopul pina la virf e incarcat de pusti care, cu gurile cascate, se uita jos la munca in toi, tainica si plina de sens.

Lui Boriska i se curma rasuflarea de emotie.

- Totul e gata . Ei ? Incepem ?- aproape in disperare striga batrinul mester. Boriska isi linge buzele uscate si incuviinteaza dind abia vizibil din cap.

Turnatorii se arunca la cuptoare, strapung la baza lor orificii si metalul scinteietor curge pe jgheaburi in forma, cintind urlator si suierator si duduind pe mai multe tonuri. Si iata suna puternic acum forma care se umple ca un recipient imens si sunator in care se toarna un argint lichid, transparent. Cu capul aplecat pe umar asculta Boriska acest zgomot tunator si muzical al aliajului stralucitor din argint si cupru si, cutremurindu-se in incordarea de care i se pare ca o sa-i plesneasca inima, striga inecindu-se de fericire. Strigatul lui nu se mai aude insa, acoperit de vuietul alarmant, care creste intr-una.

- Toarna ! Ura-a-a-a-a ! Doamne ajuta ! Noroc bun ! Toa-a-a-rna !

Pe drumul intunecat alearga cu sufletul la gura, impiedicindu-se, o gloata de oameni in haine lungi. Ei urca panta in virful careia se inalta un plop. Sunt calugarii de la minastirea Sfintului Andronic. Inaintea tuturor- Andrei Rubliov. Suflind din greu, el isi face loc prin multime pina la marginea gropii, cuprinde ingrijorat, cu ochii, intregul santier, il vede pe Boriska stind linga cuptorul de turnatorie si privirea lui se lumineaza.

Seara. Pe fundul gropii care se raceste, in jurul unei movile imense carbonizate, stau mesterii. Forma cu multe crapaturi isi imprastie caldura in aerul geros care curge ca apa pe suprafata ei.

Naucit, Boriska se apropie primul de forma si desface din ea, cu tirnacopul prima bucata. Dupa dinsul si ceilalti incep sa darime forma.

Boriska lucreaza cu frenezie. Desface pamintul ars, rupe carcasa de sirma, farimiteaza argila arsa, tare ca piatra. Cad rasunator tandarile intarite prin foc. Apoi, dintr-o data mina cu tirnacopul se opreste in plin avint. Spre el e indreptata fata de arama, severa, neagra de funingine a lui Egorii Biruitorul.

Se intuneca. Clopotul imens acoperit de funingine sta in groapa, iar in jurul lui, pe cioburile calde inca ale formei sfarimate, sed mesterii.

- Ce zi o sa fie miine !- suspina batrinul mester.

- N-ar strica sa dormim putin ! Ce ziceti ?

Mesterii se scoala. Numai Boriska continua sa sada rezemat de clopotul cald si aspru.

- Boriska, haidem !

Flacaul, fara sa deschida ochii, plescaie copilareste din buze si murmura fara sir :

- Indata, indata, repede o sa…si adoarme lipindu-si obrazul de copilul sau necuvintator, atit de drag.

Mesterii urca scarile. Mesterul chel casca si-i zice batrinului :

- Nu pricep, cum de i-a putut incredinta marele cneaz toate astea. Nu pricep si pace…

Si iata ca vine in sfirsit ziua cea mult asteptata. De cu zori toata panta din jurul gropii geme de lume, vin, vin fara sfirsit. Moscovitii si locuitorii din satele vecine, toti vor sa vada o priveliste pe care n-o poti vedea de multe ori in viata.

De la clopot se intind funii groase, petrecute prin scripeti fixati pe stilpi. Linga fiecare troliu asteapta semnalul cite treizeci de tarani. Linga clopot, in groapa, printre mesteri, Boriska. Nu aude, nu vede nimic in jur, ca un condamnat la moarte.

-Ei, cum ? Ce facem ?- intreaba emotionat batrinul mester.

- Da…da,- raspunde Boriska cu gindul aiurea.

- Gata ? Incepem ?- mai intreaba o data batrinul. Atunci da-i drumul. Fa un semn cu mina.

Controlind pentru ultima data intaririle, mesterii incep sa iasa din groapa care le este acum mai apropiata decit propria lor casa. Boriska isi stringe buzele albe si-si agita sus caciula.

Sute de brate se incordeaza in acelasi timp, singele urca in obraji, se umfla tendoanele. Suna ca strunele otgoanelor tari. Si nu exista om de linga groapa si din preajma ei care sa ramina indiferent in asteptarea aparitiei pe deasupra pamintului a clopotului de care sunt legate atitea sperante !

Si iata ca in sfirsit apare el deasupra gropii. Incet, parca in sila, intr-o sarbatoreasca leganare, se inalta, creste din groapa, spre mirarea oamenilor, spre bucuria lor.

Dupa eforturi nebanuite si o munca uriasa ce nu se poate descrie, clopotul se ridica deasupra pamintului, citiva tarani se reped sa acopere groapa cu birne groase, pentru ca in cazul unui accident sa nu cada jos.

Boriska se misca ca un somnambul. Toti sunt ocupati, iar el umbla printre mesteri buimac, sta intr-una in drumul cuiva, toti se impiedica de el. In sfirsit totul e gata. Sunt intarite otgoanele, e atirnat trainic clopotul, ii este legata limba puternica, de multe puduri. Arhiereul in odajdii de sarbatoare si tot clerul s-au adunat laolalta. Ramine numai sa vina marele cneaz.

Spre mesteri vine calare pe cal sotnicul cneazului imbracat sarbatoreste si anunta :

- Marele cneaz vine indata. A fost retinut de un trimis strain.

Si iata, de dupa zidurile cetatii orasului, apare o cavalcada multicolora. In fata, pe armasari de rase diferite, calaresc marele cneaz si inaltul oaspete de pe meleaguri straine. Dupa ei urmeaza o suita luxoasa si numeroasa. Poporul se da la o parte, lasind sa treaca cneazul si salutindu-l cu plecaciuni pina la pamint.

Marele cneaz si oaspetele strain vin calari pina la marginea gropii si se opresc. Mesterii stau adunati gramada si tac. In cele din urma, batrinul mester il impinge pe neobservate cu un pumn zdravan pe Boriska inainte. Neintelegind nimic si miscindu-si cu greu picioarele ca de vata, Boriska merge in intimpinarea cneazului, se opreste la citiva pasi de el, saluta stingaci, cumva dintr-o parte si-si pleaca capul.

Cneazul isi mijeste ochii si se intoarce catre ambasador :

- Astia-s oamenii care-mi duc toate treburile !

Strainul inalt, cu obrazul ras si bine intretinut, cu mustati superbe- incretite in sus, cu o camasa alba de batist scrobit, vesta neagra, o palarie imensa cu pana- este o minune nemaivazuta. Cu toate astea, nu-l ia nimeni in seama. Ambasadorul zimbeste amabil, putin aplecat intr-o parte si asculta talmaciul, apoi se intoarce spre cneaz si da staruitor din cap fara sa fi inteles absolut nimic.

- Ei…zimbeste fortat cneazul.- Sa incepem !

Boriska nu vede si nu aude nimic. Sotnicul da peste el cu calul strecurind printre dinti :

- La o parte, la o parte, tolomacule !...

Boriska se intoarce supus la locul lui. Un taran turnator voinic, cu parul legat, sopteste fara sa-si intoarca capul, zimbind cu insufletire :

- Ei, ai sa poti sa-i dai vint singur sau sa te ajut ?

El face semnul crucii, merge spre clopot si apuca funia legata de limba.

Deasupra multimii se aude un oftat anxios, apoi se lasa o tacere inspaimintatoare, nefireasca.

Incet si impetuos se leagana limba grea a clopotului. Avintul ei este tot mai mare, tot mai greu. Cneazul, ca o stana de piatra sta nemiscat in sa.

Mesterii stau cu capetele plecate in pamint, numai urechi, nu se uita la clopot- asteapta sunetul. Pentru el au lucrat un an intreg ca niste blestemati, au indurat rusine si umilinta de la baietandrul asta obsedat.

Boriska, cu ochii larg deschisi se uita tinta la leganarea limbii grele si, deodata, nu-l mai tin picioarele, se lasa la pamint, drept in noroiul subtire de primavara.

Limba de zece punduri se leagana, mai-mai sa ajunga buza clopotului. Inca o data, inca…si inca…Tot mai aproape de arama grea, tainica si necuvintatoare.

Clopotul a tresarit si un sunet puternic si profund se desprinde incet si pluteste ca vrajit deasupra multimii uluite. O alta lovitura trezeste clopotele de diferite glasuri care ii raspund cu un dangat plin de bucurie. Oamenii fericiti isi agita miinile, isi smulg caciulile si-si fac cruce privind spre cupolele Kremlinului.

Iar clopotul vuieste, vuieste intr-una, clopotarul tot leagana, leagana, intr-o limba grea si striga extaziat ceva in gura mare.

Cneazul strimba din nas si se intoarce de la soarele stralucitor de primavara, iar strainul isi scoate palaria, se uita zimbind in parti si, hazliu, isi increteste fruntea la vuietul asurzitor, necontenit.

Boriska se ridica de jos si, inghitind cu sete aerul rece, pleaca fara sa mai tina seama pe unde calca. Poporul se da la o parte privindu-l cu bucurie si neincredere. Lacrimi de fericire curg nestingherite pe fata lui ca de copil, cuprins de spasmul plinsului care-l ineaca. El se impiedica, dar miini puternice il tin. Sufocindu-se de lacrimi, Boriska se lipeste de pieptul cuiva cu miros de fum si sudoare taraneasca si aude o voce stranie, ragusita, nedeslusita si linistitoare :

- Nu mai plinge, nu mai plinge…asta a fost totul…si foarte bine…Ai vazut cum a iesit totul…foarte bine,

Andrei mingiie cu miini tremuratoare baiatul pe par, pe gitul lui subtire, pe spatele lui slab ca de adolescent.- Si foarte bine…O sa mergem tu si cu mine la Treime, o sa mergem sa lucram…Ce sarbatoare pentru oameni…Ce bucurie le-ai facut si mai plingi…

Apar si se dizolva pete suave de un albastru deschis si cenusiu, stimulindu-se si alternindu-se una cu alta intr-o insistenta repetare. Tuse de smarald si ocru dogoritor, pe care rastimpul de cinci sute de ani le-a acoperit de crapaturi. Golubetul transparent, marginit de cerul devenit oliv cu trecerea timpului. Nuantele catifelate ale intinderilor in ocru si in auriu par a fi inundate de soarele padurilor de toamna ; albastrul senin al cerului colorind faldurile vesmintelor cazute si ramase in nemiscare, intr-un sobru contur ; gingasia sidefie a tuselor transparente usoare, de-un albastru incetosat ca departarile impadurite si a tuselor trandafirii si de culoarea granatului, ca frunza plopului tremurator in septembrie, de-un violet sters asemanator adincurilor intunecate ale apei valurite prevestitoare a furtunii.

In tusele fumurii pure si placute prin transparenta lor, se integreaza modelul clar si proportionat al ornamentelor de fresca. Liniile si contururile se dubleaza, se inmultesc, curg si se impletesc, se intretaie si se desfiinteaza unele pe altele intr-o inconsecventa plina de sens.

Line, ca niste modele vrajite, sunt indoiturile bratelor si par umflate de vint vesmintele terminate in surprinzatoare feluri asemanatoare tablei botite…

« Judecata de Apoi ». Curg ude si grele pletele Marfei imbracata intr-un sarafan simplu de taranca. Liber si cu expresia unei neobisnuite semnificatii tine ea in mina intinsa o corabie, deoarece corabia simbolizeaza sufletele celor ce si-au pierdut viata in adincul apelor. Si pare ca se aude plescaitul apei si chemarile triste, pierdute in neguri, deznadajduite si amarnice : « Marfa-a-a-a ! Inoa-a-a-a-ta ! »

Solemn si trist urmeaza una dupa alta fetele minunate ale femeilor ridicate de Andrei la cinstea de a figura in ceata Femeilor Preacuvioase, prin capriciul fanteziei sale descatusate. Ele se misca una dupa alta, indurerate, in speranta mintuirii prin umilinta a sufletului lor si, ca bataile inimii, rasuna cu acorduri loviturile sabiei tocite tatarasti in linistea adinca.

Una dupa alta apar in fata ochilor nostri icoane si fresce- transparente si severe, gingase si totodata aspre…

Impletindu-se cu ele si facind sa fie limpede si cit se poate de simpla calea de la inchegarea ideilor creatoare ale lui Andrei si pina la intruchiparea lor, pulseaza la fel de intens cu ceea ce este expus vederii, sunetele si muzica naturii. Aceea pe care a auzit-o Andrei in clipele cind a cunoscut chipuri marete si luminoase.

Triumful liniilor, nobletea culorii, concepute in clipe de durere, erup generate de zgomotul bataliei, trosnetul incendiilor, zumzetul albinelor deasupra cimpurilor albe de hrisca, de cintul gliei care l-a facut pe Andrei sa iubeasca pina la uitare de sine golubetul celest, tusa de smarald, vecinatatea care bucura ochiul, a stincilor in ocru cu greutatea albastra a vesmintelor ingerilor.

Si iata, in sfirsit, si « Treimea »- sensul si culmea vietii lui Andrei, senina, mareata, plina de o nemarginita bucurie in fata fratiei dintre oameni. Diviziunea fizica in trei a unei singure fiinte si alianta tripla care scoate la iveala o impresionanta unitate de vederi in fata viitorului desfasurat peste veacuri.

Ritmul caderii libere de pe umar a vesmintului ale carui contururi cind imita frapant linia frinta a virfului colinei galbene cu planurile stincilor ei de culoare portocalie si cea a cetinii pinului, cind zboara si luneca lin si

domol pe suprafata de culoarea albastrelelor ; suprafata aceasta care a si inceput sa acumuleze nuantele movului pal si ale purpuriului fumuriu, este crestata de paienjenisul secular al crapaturilor, dar aceste crapaturi nu fac decit sa intensifice frumusetea neasemuita a icoanei.

Iar la auzul nostru se abate necontenit ecoul timpului mort, care ne aminteste de momentele de inspiratie ale lui Rubliov si de clipele in care au fost concepute uluitoarele lui idei creatoare.

Dar iata ca pe fondul cerului senin cu resturi de aur al « Treimei » apar strafulgerarile rare ale picaturilor de ploaie, care se intetesc, se contopesc in torente sclipitoare ale ploii torentiale, luminate de fulgerele furtunii indepartate. Se aude zgomotul egal, mereu acelasi al ploii si, dupa pinza ei, luncile cenusii de torentele ploii, cotitura riului plumburiu valurit de vint si caii impiedicati stind sub ploaie pe iarba uda, pe tarmul apei.